

ALİ NESİN

*G*ömüyü arayan adam*

FOTOĞRAFLARLA

AZİZ NESİN'İN

YAŞAM ÖYKÜSÜ...

*SELYAYINCILIK

TEMEL TAŞLAR

A z i z N E S i n

***SEL YAYINCILIK**
Babiali Caddesi Birlik Han No: 20/1
Cağaloğlu–İstanbul
Tel. / Faks: (0212) 511 10 05

Sel Yayıncılık 67
Temel Taşlar 7

“Gömyü Arayan Adam”
Fotoğraflarla Aziz Nesin'in Yaşam Öyküsü
Ali Nesin

Birinci Baskı
1998

© Sel Yayıncılık
Tasarım © Savaş Çekiç

Dizi Yönetmeni
İrfan Sancı

Kitap Tasarımı
Savaş Çekiç

Uygulama ve Ofset Hazırlık
SCTL

Film Çıkış
Süremeli Grafik

Baskı
Arbas Matbaacılık

GÖMÜYÜ

ARAYAN

ADAM

Fotoğraf: Klaus Liebe Harcourt

Bir çocuk, babasının yaşamöyküsünü yazmaya kalkışsa, bu yaşamöyküsü ne derece ciddiye alınır? Sanırım pek ciddiye alınmaz. Çünkü yaşamöyküleri olabildiğince nesnel olmalıdır. Öte yandan bir çocuğun babası sözkonusu olduğunda nesnel olabileceği kuşkuludur. Sel Yayıncılık benden babamın yaşamöyküsünü istediğinde bunlar aklımdan geçti ve babamın yaşamöyküsünü gene babamın kendi ağzından kaleme almaya karar verdim.

Bu kitabın amacı Aziz Nesin sevenlerini sevindirmek olduğu kadar da, gençlerin Aziz Nesin'i tanımalarını sağlamak ve bunu olabildiğince sevimli bir biçimde yapmak. Bu yüzden metni dipnotlarla doldurmak istemedim ve Aziz Nesin'den yaptığım alıntıları hangi yapıttan, hangi yazıdan aldığımı belirtmedim. Çeşitli alıntılar arasına (çok gerekmedikçe) alışageldiği üzere "[...]" simgelerini de koymadım. Dediğim gibi, amacım bilimsel değil, sevimli ve kendini okutturan bir kitap derlemek oldu.

All Nesin

KENDİ SÖZLERİYLE AZİZ NESİN

Babam Aziz Nesin, 20 Aralık 1915 günü, kendi deyimiyle Çanakkale Savaşı'nın en civcivli zamanında, İstanbul'un Heybeliadası'nda, Mehmet Nusret adıyla ve yoksul bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Çok sıkıntılı, yorucu ve yıpratıcı, ama bir o kadar da zengin, verimli ve yoğun geçen seksen yıllık bir yaşamdan sonra, 1995'in 5 Temmuz'unu 6 Temmuz'a bağlayan gece saat 0.30'da kitap imzalamaya gittiği Çeşme'de ünlü bir yazar olarak kalp yetmezliğinden ölmüştür.

Düşmanları dostlarından fazlaydı. Hatta çok az dostu vardı diyebilirim. Gerek düşmanlarının, gerekse dostlarının Aziz Nesin'in Türkiye'nin yetiştirdiği en ilginç kişiliklerden biri olduğuna inandıklarını sanıyorum. Aziz Nesin'i iyi anlayabilmek için, her şeyden önce çok sevip saydığı annesiyle babasını bilmek gerekir. Babamın yaşamöyküsüne hiç görmediğim annesinden, yani babaannemden başlayacağım.

“BİR RESMİN BİLE YOK BENDE”

Babaannem Hanife, 1900 yılı civarında, Ordu'nun Perşembe ilçesinde doğmuş, bir deniz binbaşı ailesine evlatlık olarak verilmiş, on üçünde kendisinden 22 yaş büyük dedemle evlendirilmiş, ilk çocuğu yaşamamış, on beşinde babam Mehmet Nusret'i doğurmuş, babamın doğumundan birkaç yıl sonra üç

Aziz Nesin (Mehmet Nusret) 1917-1918 yıllarında birkaç yıl sonra ölecek olan ablasıyla.

yaşında ölecek bir kız çocuğu daha doğurmuş ve yirmi altısında da veremden ölmüş.

Annem okuryazar değildi. Ama, ince duygulu, sağduyusu olan bir kadındı. Bütün analar, dünyanın en iyi kadınlarıdır. Benim annem de, benim annem olduğu için dünyanın en iyi kadınıydı.

Bigün bahçeden çiçek koparıp anneme getirmiştım. Annem sevindi.

- Hadi biraz daha çiçek koparalım... dedi.

Bahçeye çıktık. Bana bir çiçek gösterdi.

- Bak, dedi, ne güzel çiçek... Bu çiçekler de canlı, onların da canı var... Koparırsak ölür zavallı... Dalında daha güzel duruyor. Bardaktaki suda bu kadar güzel durmaz ki...

Her çiçeğin başında bana,

- Kırırsan kopar istersen... derdi.

Neyim varsa iyi olan, hepsini, herşeyimi anneme borçluyum. [...]

Anne yüceltilir, idealleştirilir. Anne, kusursuz kadındır. Bütün bir yaşam, o ideal anneyi aramakla geçecektir.

Aşağıdaki yalın şiiri Aziz Nesin 1965'te, Taşkent'ten Moskova'ya giderken uçakta yazmıştır.

1965 ya da 1966. Yaşar Kemal (oturan, soldan üçüncü) ve Melih Cevdet Anday'la (oturan, sağdan ikinci) Sovyetler Birliği'nde.

Annemin Anısına

*Bütün anneler annelerin en güzeli
Sen en güzellerin güzeli
Onüçünde evlendin
Onbeşinde beni doğurdun
Yirmialtı yaşındaydın
Yaşamadan öldün
Sevgi taşan bu yüreği sana borçluyum
Bir resmin bile yok bende
Fotograf çektirmek günahı
Ne sinema seyrettin ne tiyatro
Elektrik havagazı su soba
Ve karyola bile yoktu evinde
Denize giremedin
Okuma yazma bilmedin
Güzel gözlerin
Kara peçenin arkasından baktı dünyaya
Yirmialtı yaşındayken
Yaşamadan öldün
Anneler artık yaşamadan ölmeyecek
Böyle gelmiş
Ama böyle gitmeyecek*

Güncesine aldığı bu şiirden sonra babam şöyle bir not düşmüş: Bu şiiri Taşkent'ten Moskova'ya giderken yazdım. Svetlana yanımdaydı. Yaşar Kemal'le Melih Cevdet [Anday] ar-

kada oturuyorlardı. Önce onlara verdim. Uçakta okusunlar diye. *Babamın, yapıtlarını onaylatmak amacıyla başkalarına, hele başka yazarlara özel olarak okuttuğuna hiç tanık olmadım. Sanıyorum duyarak yazdığı bu şiiri çok sevmiş ve duygularını o anda yanında bulunan ve kendine yakın hissettiği arkadaşlarıyla paylaşmak istemiş.*

Şiirdeki duygusallığı ve yalın anlatımı Böyle Gelmiş Böyle Gitmez'de de buluruz. Kurtuluş Savaşı yıllarıdır. Baba savaştadır. Aziz Nesin anlatıyor;

Annem, dikiş makinesini alçak bir sandık üstüne koyup, önüne, mindere oturuyor. Tıkır da tıkır dikiş dikiyor. Sağ yanından amerikan bezleri makineye giriyor, sol yanından uzun paçalı erkek donları çıkıyor. Bunlar asker donları. Annemin asker donu dikerek kazandığı parayla geçinemiyoruz. Karanlık basınca, ama iyice karanlık basınca beş numara gaz lambasını yakıyor annem. Sonra yüklükten şilteleri çıkarıp yere seriyor. Ayaklarımı, yüzümü yıkayıp beni yatırıyor. Öpüyor beni.

- Haydi oğlum uyu... diyor.

Kendisi dikiş makinesinin başına geçiyor, makinenin kolunu hiç durmadan eliyle çeviriyor. Salıncaktaki kardeşim mızıldanırsa, ipini çekip salıncağı sallıyor.

- Uyu kızım... diyor.

Ben yorganı başıma çekiyorum. Kardeşim uyuyor. Annem

mırıldanarak içli bir türkü söylüyor.

Annem dikiş makinesinde amerikan bezinden asker çamaşırı dikip kazandığı parayla bizi besliyor. Sonra dantel örme-ye, o zamanki kadınların başlarına örttükleri yemenilerin, başörtülerin kenarlarını süsleyen "oya" işlemeye de başladı. "İdare lambası" denilen petrol kandilinde geceleri gözü iyi görmediği için, gündüzleri dantel örer, oya işler, geceleri de makinede çamaşır dikerdi. Yatağında dikiş makinesinin tırtılları içinde uyuyakalırdım.

O yemeni oyalarından şimdilerde hiç yok ortalarda. Renk renk iplik kukalarından işlenen oyalar, bugün antika değ-erinde sayılır.

Onsekizinde annem o oyaları, renkli kuka ipliklerinden değil de, gözyaşlarından, gözünün ışığından örer, işler sanırdım. Annemin elinden çıkmış o oyalarından bir tekine şimdi bütün kitaplarımı, bundan sonra yazacaklarımı da verirdim.

Anne veremdir. Hastaneye yatar.

Annemi Emraz-ı İntaniye Hastanesinden çıkardılar. Bu hastanelerde altı aydan uzun kalamıyordu hastalar. Sırada başka hastalar da bekliyordu çünkü. Annem bir kemik kül-çesi halindeydi.

Bisüre sonra annem birden canlandı, iyileşti, odanın içinde iki-üç adım da olsa gezinmeye başladı. Yanaklarına yine pem-belik gelmişti. Babam sevinç içindeydi. İyi olurdu artık annem.

Aylardan eylül başındaydık. Annemin, son hastalık günlerinin artık sona erdiğini sandığımız, en çok iyileşmekte olduğu zamandı. Yüzü pembeleşmişti. Ev içinde dolaşüyor, ufak tefek işleri bile görüyordu.

Bu iyileşme geçicidir. Anne birkaç hafta sonra ölecektir.

Evet ama, güneşin en güzel renkleri batarken ortaya çıkar. Çevren'lerin o tatlı kızıllığı akşamüstleridir... Biraz sonra ışıklar sönecek, sular kararacaktır.

Anne, on gün öncesinden öleceğini rüyasında görür. Öleceği günü de öngörür. Bir çarşamba ölecektir. Bir başka kaynaktan babaannenin 15 Eylül 1927'de öldüğünü öğrendim. Hesapladım, bu tarih gerçekten bir perşembeye rastlıyor. Ya babam yanılmış ya da babaannemin ölüm tarihi bir gün sonra resmi kayıtlara işlenmiş.

Öleceği günü ve saati önceden bildirenlerin hikâyesini çok dinlemişizdir. Belki de bu, bite bite tükenmekte olan insanın artık yorulup ölüme karar verişidir, ölümle sözleşme.

BİR DİKİŞ MAKİNASININ ÖYKÜSÜ

Babamın ölümünden birkaç ay sonra, hem babama hem de biz dört kardeşe büyük emeği geçmiş olan halam da öldü. Halam, babamın büyük üvey kardeşiydi, ama babam, yaşadığı sürece kimseye söylememiştir halamın üvey kardeşi olduğunu. Bunu, otuzumdan sonra annemden öğrendim, son-

ra babama da onaylattırdım. Asıl halam üç yaşında ölünce, kızlarının özlemini gidermek için olabilir, dedemler bir kız evlat edinmişler.

Babaannemin çeyizi bir dikiş makinesi, bir konsol, iki fanuslu lamba ve bir beşibirlikten oluşuyormuş. Babaannemin asker donları dikerek tek başına evini geçindirdiği dikiş makinesi işte o makinedir. Makinenin halamın evinde olduğunu uzun süredir duyardım.

O makinenin ilginç bir öyküsü var. Aziz Nesin'in ilk anısı bir yangındır. Hanife babaannem, önce oğluyla kızını yanan evden kaçırr, sonra değerli eşyaları kurtarmak için tekrar eve girer. Sözünü ettiğim dikiş makinesini, bir Kuran'ı ve

o hengamede şaşkınlıkla eline geçirdiği bir oturağı kurtarır. Bugüne yalnızca dikiş makinesi kalmıştır. Yukarıdaki bu dikiş makinesi şimdi Nesin Vakfı müzesindedir.

Ölüm döşğinde babaannem dedeme şöyle der:

"Cenazemin kendi paramla kaldırılmasını istiyorum. Benim el emeğimle alınmış bu evde yalnız bir dikiş makinesi var. O dikiş makinesini sana satıyorum. Onun parasıyla benim cenazemi kaldır..."

Bu dikiş makinesini anneme evlenirken, evlatlık olarak evlerinde bulunduğu Salim Beyle eşi Süreyya Hanım çeyiz olarak vermişlerdir, yani annemin elinin emeğinin, alınının terinin, göz nurunun hakkıdır.

ANNENİN ÖLÜMÜ

Babaannemin ölümle sözleştiği gün, 15 Eylül 1927 gelmiştir. Babam Mehmet Nusret 12 yaşını daha bitirmemiştir ve Darüşşafaka'da ilkokul 5'tedir. Babasızların alındığı bir okuldur Darüşşafaka o yıllarda. Oysa Aziz Nesin'in babası sağdır. Suçluluk duygusu ağır basar ve okuldan kaçır. Okula geri dönme olasılığı yoktur.

Oturuyorduk. Daha sabahtı. Annem öksürdü. Her zaman kesik kesik öksürürdü. Ama bu kez öksürüğü hiç dinmiyordu. Öksürürken birden ağzından kan boşandı, bir kan, bir kan... Konuşamıyor, ama babama, eliyle beni dışarı çıkar-

malarını işaret ediyor. Kendini o halde görmemi, korkmamı, üzülmemi istemiyor. Benimle kim uğraşacak? Odadan çıkmıyorum. Kardeşim bir tas getiriyor. Tas kanla doluyor. Kardeşim küçük leğeni getiriyor. Beni dışarı çıkarıyorlar.

İçerde konuşulanları duyabilmek için kulağımı kapıya, anahtar deliğine dayadım. Bütün ayrıntılarıyla annemin bir sözü kulağımda. Annem, babama diyor ki:

- Oğlum yatılı okulda okuyor ya, onun için gözlerim açık ölmüyorum...

Oysa ben okuldan kaçmışım, bir daha da okula dönmek olanağım yoktu. O denli çok zaman geçmişti ki, dönsem bile artık beni okula bir daha almazlardı.

Benim okul kaçkını olduğumu ne annem, ne babam biliyordu. Annemi ölüm döşeginde kandırmıştım; bu bana çok ağır geldi.

Okuyabilmek, okula gidebilmek için çırpınmamın tek ve baş nedeni, işte kapı arkasından duyduğum, annemin bu son sözleridir. Kendimi anneme borçlu, sorumlu, yükümlü buluyordum. Ne yapıp edip okumalıydım. Annem o sözleri söylemeseydi, ben de o sözleri duymasaydım, bir daha hiç okula gidemezdim, okuyamazdım. [...]

Annem çağırmış olacak beni yanına. Annemin yanında yalnız babam vardı.

Annemin yüzü rahat. Gözleriyle bana gülümsüyor. Babam

başında. Bir suskunluk içinde duruyor sessiz... Zaman geçiyor, sanki on yıl, yüz yıl geçiyor. Annem bişeyler söylemek istiyor, ama konuşamıyor, gittikçe heceleri ağzına sığamaz oluyor. İstemi elinden uçup gitmekte, diline egemen olamıyor. Bişey, bişey daha söylemek istiyor. Babam Kuran okuyor.

Artık hiç konuşamıyor annem. Gözlerini de çeviremiyor, döndüremiyor, bakışları donuk... Gözleri tavana çakılı kalıyor. Solumak için güçlük çekiyor.

Beni yine dışarı çıkarıyorlar.

Bu, annemi son görüşümdür. Ama sesi hep kulağımda:

"Gözlerim açık ölmeyeceğim..."

Kendimi suçlu buluyorum.

ANNE VE KADIN

Annesine hayranlığı bir ömür boyu sürecektir Aziz Nesin'in. Ellisine yakın, annesine benzer kadınları rüyasında görür:

Sanki önü uçurum gibi, ama ne olduğu bellisiz bir yerdeyim, bir çayır. Sisley'in peyzajları gibi biter.

Bir kadın, belki annem bilemiyorum. Birisi bana,

- Korkma, diyor, şöyle kendini bırakıver, ellerini de yana aç, yavaş yavaş ayakların yerden kesilir, ölüverirsin... Korkulacak bişey yok ölümde... Kendini boş bırak, sıkma, korkma da... Uçuvareceksin... Ayakların kesilecek yerden... Hay-

di, bak, benim gibi... Biraz cesaret göster, sonra bişey anımsamayacaksın, hiçbir şey bilmeyeceksin.

Anne, Aziz Nesin için bir melektir. Annenin erken ölümü bu imgeyi daha da güçlendirir elbet. Annesine benzeyen bir melek-kadın bulma düşüncesi yaşamı boyunca Aziz Nesin'in peşini bırakmaz. Bunun bilincindedir de:

Benim için kadın, erişilmez, insandan ayrı, yüce bir varlıktı. Okurlarımın inanmayabilecekleri bişey söyleyeyim: Bunca kadınla yakınlığımdan sonra bile, bugün kadınları, elbet gerçekten sevdiklerimi, aynı biçimde görüyorum. O kadınlar, biz erkekler gibi gerçek insan değil, gerçekte varolmayan, imgelememizin yarattığı birer peridirler; hiç eksiksizdirler. Bu yücelttiğim kadınlardan biri de elbet annemdir.

Benim kuşağımdan bu gizil düşüncelerle yetişmiş erkek pek çoktur. Bunlar, eşlerinde annelerini arayan mutsuzlardır. Anneleri ne denli mükemmelse, annelerini ne denli idealize etmişlerse, yaşamlarını paylaşacakları o

mükemmel kadını hiçbir zaman bulamayacaklarından, o denli düşkünlüğüne uğrayacaklar, evlilikleri o denli mutsuz sürecektir. Bundan çıkardığım özet kanım şu: Bir anne ne denli ideal anneye yakınsa, oğlu evlendiğinde oğluna o denli kötülük etmiş olur. Oğul, boş yere o meleği, o periyi arayıp duracaktır.

Kuleli Askeri Lisesindeyken otobüs durağında gördüğü bir kıza âşık olur. Kıza Rüya Kız adını takmıştır.

Bir de delikanlılık çağında unutamadığım bir film var. Kuleli'nin sinema salonu, o zamanlar çok amaçlı bir salondur. Seyrek de olsa burada film gösterilirdi. Bu filmlerden birini çok iyi anımsıyorum. Filmin adı Mavi Melek, Blue Danube... Marlene Dietrich ile Emil Janings başrollerde.

Ben bu Amerikan filmi niçin o denli çok sevmiştim? Filmin konusu da, oynanışı da başarılıydı ama, beni bunlardan daha çok başka birşey ilgilendiriyordu. Benim bu filmi sevmemin nedeni, filmin kadın kahramanı Marlene Dietrich'i sevdiğim ve daha adını bile bilmediğim Rüya Kız'a benzetmemdi. Filmde seyrettiğim Marlene Dietrich tıpkıtıpkısına benim sevdiğim, benim Rüya Kızım da tıpkıtıpkısına Marlene Dietrich'ti.

Şimdi seksen yaşında, aradan 60-70 yıllık bir zaman geçtikten ve araya 60-70 yıllık bir mesafe girdikten sonra bu notları yazarken, 60-70 yıllık zaman ve mesafeden geriye dönüp gerçekçi bir bakışla bakıyorum ve düşünüyorum: Gerçekten benim Rüya Kızım, Marlene Dietrich'e benziyor muy-

du? Yok canım, ne gezer... Biri 14-15 yaşında bir kız çocuğu, öbürü olgun bir yıldız... Bugün, 60-70 yıllık bir mesafeden ve zaman ötesinden, hem de bu yarı kör gözlerimle gerçekleri çok daha net, çok daha açıkseçik görebiliyorum. Benim Rüya Kızımın Marlene Dietrich'le hiç benzerliği yoktu. Ama ben benzerlikleri olduğuna inanıyordum, çünkü bu benzerliğin olmasını istiyordum. İşte aşk, gerçek aşk budur, hele benim o zamanki yaşımda... Aşk (sevi) her güzelde sevdiğini ve sevdiğinde her güzeli bulmaktır ve buna inanmaktır. Sevi, gönlümüzün gerçeği dilediği gerçekliğe çevirmesidir. Bize göre güzel olması koşuluyla, güzeli gönlümüzün dilediği renge boyamak, biçime sokmaktır sevi. Gördüğümü değil, görmek istediğimi seviyordum ve görmek istediğimi görüyordum. Yaşamım boyunca bu, hep böyle sürüp gitti.

Aziz Nesin için sevilecek, evlenilecek kadın bir melektir, peridir, rüyadır, ki aslında bu kadın ölen annedir.

Gene Kuleli'deyken bir arkadaşıyla birlikte daha önce hiç görmedikleri iki Amerikan Kolejli kızla buluşacaklardır. İlk kez bir kızla buluşacaklardır. Yaşları gereği ikisi de çok heyecanlıdır. Birtürlü kolejin kapısından girmeye cesaret edemezler.

Sonunda daldık kapıdan. Bir on-onbeş adım yürüdük. İki kız yandan bize sokulup selam verdi, iki güzel küçük kız. Bize arkadaşlık edecek yaşta. Birinin mavi organzadan elbisesi var. O bana sokulan. Öbürününki pembe, daha bir baş-

ka kumaş, tül gibi bişey. Adları neydi? İpek olacak berinin-ki, öbürününki Melek mi ne, öyle bişey. Kızlar bişeyler söylüyorlar. Kulaklarım uğuldadığından, arada bir kelime anlıyorsam da ne dediklerini pek anlayamıyorum.

Yıllar sonra, ölümüne az kala, aynı anıyı ikinci kez kaleme alırken, kızların adı Melek ve Peri oluverir...

B A B A

Çok sevdiği ve saygı duyduğu babası Abdülaziz Efendi (doğumu 1878-82 arası, ölümü 1961), Giresun'un Şebinkarahisar ilçesinin Gölve köyünde (şimdi Ocaktaşı) doğmuştur. Abdülaziz Efendi köy imamının oğludur. Genç yaşında İstanbul'a gelir ve birçok işe girip çıktıktan sonra, Heybeliada'nın Bahriye Mektebinde önce bahçıvanbaşı, sonra iâşe memuru olarak çalışır. Bahriye Mektebinin binbaşısı, babaannemin evlatlık olarak verildiği ailenin beyidir.

Dedem ben 4 yaşındayken öldü. Küçüktüm ama çok iyi anımsıyorum bu ak sakallı ihtiyarı. Hani iyi insanlara özgü aydınlık yüzler vardır, işte dedemin yüzü o yüzlerdendi. Gözleri, babamın gözleri gibi çekikti ve sevgi doluydu. Özellikle gülerken yanakları öpülesi güzellikteydi. Yatağında Kuran okurken geliyor dedem gözümün önüne. Babaannemin ruhu için dua edermiş, babam öyle derdi. Önünde rahlesi, rahlesinin üstünde çok eski, belki babamla yaşıt bir Kuran...

1956. Babası Abdülaziz Efendi'yle.

Eski ahşap bir evde halamla birlikte otururdu. Bayramlarda elini öpmeye giderdik. Bize birer mendil ve biraz para verirdi. Babamla dedemi hiç yanyana gördüğümü anımsamıyorum. Dedeme ya annemle ya da büyük kardeşlerimle giderdik.

- Saadet, çocuklara biraz daha kabak tatlısı ver, diye halama bağırdığını duyar gibiyim.

Babam aşağıdaki şiiri yazdıktan kısa bir süre sonra dedem soğukalgınlığından ölür:

Babam

*Dünyaların en iyi babası benim babamdır
Düşmandır düşüncelerimiz
Dosttur ellerimiz
Dünyada tek elini öptüğüm
Babamdır
Kırkını geçtin adam olmadın der
Başım önünde dinlerim
Önünde tek baş eğdiğim babamdır
Sabahlara dek Kuran okur
Anamın ruhuna
İnanır ona kavuşacağına
Bana gavur der
Dış bilemeden
Dünyada tek bağışladığı ben*

*Tek bağısladığım odur
Başım derde girdikçe bakar çocuklarıma
Bitürlü ölemiyorum der senin yüzünden
Çocuklar ortada kalacak
Ölemez kahrımdan benim
Yaşamak zorunda benim yüzümden
Gözlerindeki ateş bakışlarında söner
Tuttuğun altın olsun der
Çocukluğumu tek anlayan odur
Dünyaların en iyi babası benim babamdır.*

Babasına olan sevgisinin başlıca nedeni, belli ki babasının annesine olan düşkünlüğü ve sevgisidir.

Evimizin sokak kapısında bir pirinç kapı tokmağı var. Sokak kapısı çalınıyor.

O gün annem kendisine yeni bir entari dikmiş. O entarinin kumaşından bir küçük parçayı görsem hemen tanırım. Bir tatlı kırmızı ipekli de, üstünde beyaz yuvarlak çizgiler var.

Annem yeni entarisini giymiş, merdivenden indi. Alt katın maltataşları oğulmaktan kehribarlaşmış. Sarı maltataşlarından nemli bir serinlik esiyor.

Annem kapıyı açıyor. Babam, elinde bir zembille içeri giriyor. İçerde, kapı ağzında annemi öpüyor. Ben koşup komşu kadınlara haber veriyorum:

- Babam annemi öptü!

Gülüyorlar, gülüyorlar... Kadınların gülüşmelerinden, söylenmemesi gerekli bişey söylediğimi anlayıp utanıyorum.

Bütün yaşamım boyunca sevgiye dayanan sağlam bir aile kurmak çabamda, belki de bu üçbuçuk yaş anımın etkisi vardır.

Babam eşi bulunmaz iyiyürekli, merhametli, ama çok kızgın, hiddetli, coşkun, çok da kıskanç, çok da gerici bir adamdı. Bütün yaşamında takvimin iki yüzyıl gerisinde yaşadı. Anneme yaptığı her kötü davranıştan sonra büyük pişmanlık duyar, ama bunu da açığa vurmayı kendine yediremezdi. Annemi sonsuz aşırı seviyordu.

Hanife ses uyumundan ötürü olacak, bana kadife çağrışımı verir; kadife gibi bir kadındı, saçları, teni, yüzü, elleri, huyu, sesi kadife... Babam da dışı sert, kalın, pürtüklü, ama içi, özü yumuşacık, sonsuz iyiliksever, yardımcı bir adamdı.

Bayram geliyor. Mahalledeki, evdeki bütün çocuklar sevinç içinde bayrama hazırlanıyorlar. Annemin bana bayramlık alamadığı için çok tedirgin, çok üzgün olduğunu anlıyorum. O akşam babam eve çok geç gelecektir. Oysa başka zamanlar, akşam ezanı okunurken evdedir. O akşam neden geç geldiğini, büyüdükçe sonraları anlayacağım. Çocuğuna, karısına bayramlık alamamanın utancıdır bunun nedeni. Bu utanç, erkeklik öfkesine dönüşecek ve eve gelince hiç yoktan anneme kızacaktır.

Annem beni, odamızın ortasında, leğende yıkıyor. Bayram

gecesi çocuklar ille de yıkanacak. Beni yatağıma yatırıyor, öpüyor. Bana bayramlık çorap almıştır, uzun konçlu, fitilli siyah çorap... Yeni çorabımı yastığımın altına koyuyorum. Böyledir: Bütün çocuklar yıkandıktan sonra bayramlıklarını yatağa alır öyle yatarlar.

Bayramlığımın olmamasına annemin gönlü razı değildir. Onun için, beni yatırdıktan sonra, idare lambasının kör ışığında, dikiş makinesinde, bana babamın eskilerinden bişeyler diyecektir, hem de sabaha dek yetişecek.

Babam eve geldiğinde uyuyordum. Babamın bağırmalarından uyandım. Çok hiddetli olan babam, anneme dikişi bırakıp yatması için bağılıyor. Annem cevap vermeden ağlıyor. Ben, yatağın içinde, uyanmış olduğumu belli etmemeye çalışıyorum.

Babam yatacak. Ben uyuyup kalacağım. Annem sabaha dek dikiş diyecek. Babam erkenden kalkıp bayram namazı için camiye gidecek.

Babam camiden dönmeden annem beni uyandırıyor. Bütün gece sabaha dek, eskilerden evirip çevirip diktiği giysiyi giydiriyor bana. Kendisi de en yeni entarisi hangisiyse onu giyiyor. Mangala çaydanlığı koyuyor. Ortaya kahvaltı soframızı kuruyor. Babam geliyor bayram namazından, kerevetteki posteki üstüne oturuyor.

Aziz Nesin, babasından genellikle annesiyle olan ilişkileri çer-

çevesinde söyeder ve babasını o çerçevede değerlendirirdi. Atatürk düşmanı olmasına karşın, dedem Kurtuluş Savaşına katılır.

Babamdan hiç haber yoktu... Nerdeydi, ne yapıyordu, bilmiyorduk... Belki de ölmüştü savaş içinde...

Bigün çalınan sokak kapısını ben açmıştım. Karşımda, saçları, kaşları, kirpikleri yanıp kavrulmuş, bitik bir adam duruyordu. Korktum, “Anne!” diye bağırdım. Kapıdaki adam, “Oğlum... Beni tanımadın mı?” diye sarılıp beni kucağına aldı.

Babam, düşmanın çekilirken bir mescide doldurup benzin dökerek yaktığı insanlar arasından kaçıp canını kurtarmış.

Babam Kuvâ-yi İnzibâtiyeden değildi [padişahçı askerler]. Ama sonuna dek padişahçı ve Abdülhamit'e bağlı kaldı. Böyleyken niçin onun çoluğunu çocuğunu bile yüzüstü bırakıp Anadolu'ya gittiğini, düşmanla gönüllü savaştığını, bu uğurda yanıp hastalandığını bugüne dek çözümleyebilmiş değilim. Olsa olsa bu, yurdun düşmandan kurtulma savaşıydı, onun için bu savaşa asker de değilken kendiliğinden katılmıştı. Ama “makam-ı saltanat”a bağlı, “Abdülhamit Efendimiz”in anısına saygılıydı.

Öyle sanıyorum ki, babam ve onun gibi olanların canlarını da ortaya koyarak işgalci düşmandan kurtarmak istedikleri hilafet ve saltanattı. Mustafa Kemal, onların düşmandan kurtarmak istediğini dağıtıp yok edince, elbet onlar da Mus-

Vakıf'ta, Dereboyu'ndaki çalışma odasında babamla. Fotoğraf: Z. Tepeli. 24 Ekim 1994.

tafa Kemal'e düşman olacaktı.

Dedem salt savaş yüzünden değil, maceracı karakteri yüzünden de evinden sık sık uzaklaşır:

Babam sık sık geziye çıkardı. Onun için gezi demek, gittiği yerin, bulunduğu yerin bizim için bilinmemesi demekti. Aylarca kaybolurdu... Bu kayboluşları, sorumsuzluğundan değil, tersine, sorum yükünün ağırlığını çokça duymasından. Define bulmak için gezilere çıkıyordu. Yerin altında gömü bulacak, birden zengin olacak, bizi de refaha kavuşturacaktı. Çalışmadan, namuslu olarak para kazanmanın tek yolu,

definecilikti. Babamda ruh hastalığı kertesine varan bu definecilik merakı son günlerine dek sürmüştü.

Onun defineciliğine, bigün define bulabileceğine, evimizde kendisinden başka kimse inanmadı, ne annem, ne kızkardeşim, ne ben...

Babam, sonuna dek bu tutku içinde tükenip gitti.

Defineci, dünyanın en mutlu, en iyimser kişisidir. Her arayışında, eli boş döndükçe, her uğraşında yenilgiye uğradıkça, umutlarını hiç yitirmez, tutkusu daha da kamçılanır.

Definecilik masalımsı bir dünya içinde yaşamaktır, şiirli bir yaşamdır; dalga geçmeleri dalgacılığın en güzelidir.

Bir anlamda çok gerçekçi olan, evine, ocağına eşi az görül-müş bir sevgiyle bağlı olan babam, define aramak için sıklıkla bizi, evi bırakır, uzaklara biyerlere giderdi. Aylar sonra ondan haber alırdık. Bigün de çıkar gelirdi, hiç bozguna uğramadan...

Dedemin define bulmak için harcadığı para küçük bir define edebilir. Ama babam yine de babasını suçlamaz, o, bunları babaannem için yapıyordur:

*“Sondan Başa” adlı şiir kitabını babam bana şöyle imzalamış:
Alim Oğulcuğuma*

*59. sayfadaki Gömü şiirini senin için yazdım. Sevgiler, 14
Haziran 1984*

[İmza: Aziz Nesin]

*Bir yandan övünerek, bir yandan da utanarak, ama galiba
daha çok övünerek, o şiiri buraya alıyorum:*

Gömü

*Babam Abdülaziz Efendi
Yaşamınca bir gömü aradı
Sanki gömmüş gibi kendi
Yerini başkası bilmezdi
Bulamadan aradığını
Seksenüçünde tükendi*

*Gömü arayıcılar soyundan gelirim
Kimimiz altın arar kimimiz sevi
Hepimizin gönlünde o düşlem evi
Bulamayacağımı bilirim
O olmayanı ararım
Babam gibi bulamadan ölürüm*

*Türümüz tükeniyor gittikçe oğlum
Sürdür ata armağanı kalıtımızı
Kurutma bu has damarı insansoyundan
Olmasa da ara düşleyip bir gömü
Yaşamak aramaktır içindeki gömüyü*

BABANIN OĞLUNA GÜVENİ

Eğitim düzeyleri düşük olmasına karşın, dedemle babaan-nem çocuk eğitiminden anladıkları anlaşıyor.

Baba oğluna güvenir, çok güvenir, güvenmemesi gerektiği zamanlarda bile... Oğul da bu güveni boşa çıkarmamak için çok çalışır. Aynen babamın yıllar sonra bana güvendiği ve benim de babamın bu güvenini boşa çıkarmamak için çok çalıştığım gibi...

İşte bana yazdığı bir mektuptan örnek:

Karnen geldi. Başarıyla beni çok sevindiriyorsun. Sağol. Benim hasta olmamam, mutlu olmam, yalnız ve yalnız çocuklarımla başarılarına bağlıdır. Sınıfta ikinci olmuşsun. Ama sen benim gözümde her zaman birincisin. Ben de babamın gözünde her zaman, her yerde birinciydim. Babam, ben daha lise öğrencisiyken, beni neden cumhurbaşkanı yapmıyorlar diye şaşar ve buyüzden bana haksızlık edildiği sanısına varırdı. Elbet abartıyorum ama, babamın böyle bir güveni vardı. Ama ben onun güvenini hiçbir zaman kötüye kullanmadım.

Söz yine Aziz Nesin'de, çocukluğunu anlatıyor:

Mahalle mektebinin kapısı önünde satıcılar, yemişçiler vardı. Çocuklar onlardan yemiş alırlardı. Bana evden hiç harçlık verilmediği için, ben o satıcılardan bişey alamazdım. Yokluk insanı açgözlü de yapar, tokgözlü de, insanına gö-

Son iki oğlu Ali, Ahmet ve iki kedimizden biri olan Gümüş. (1967 ya da 68)

re... Beni tokgözlü yapmıştı. Ağızlarını şapırdatta şapırdatta, macundan renklenmiş dillerini çıkarıp dudaklarını yalayarak horozşekeri, elmaşekeri, macun, fındık, fıstık, çekirdek yiyen çocuklara hiçbirgün imrenmedim. Ama yalnız kozhelveasında gözüm vardı. Hiç yememiştım, çok canım çekiyordu. O kadar canım çekiyordu ki, peştemallı, külahlı kozhelveacının camekânına bile bakmadan, yanından başımı öteye çevirip geçdim. Bigün bir arkadaşım, kozhelveasından ısırıp geri kalanını bana verdi. Umursamazca,

-İstemem! dedim.

Annem öğretmişti; para istemek ayıp, sokaktan geçen satıcıdan bişey alınmasını istemek terbiyesizlik, arkadaşının yediğine imrenip ondan istemek, annemle birlikte sokakta giderken bişey istemek, hele tutturmak, çok çok ayıp...

Bunlardan hiçbirini yapmadım.

Her sabahki gibi erken kalkmıştım. Annemle babam daha uyanmamışlardı. Babamın yeleği sedirin üstüne atılmış, sarkıyor ucu. Elimi yelek ceplerinden birine sokup paraları karıştırdım. İçlerinden bir tane kağıt parayı aldım. Sonra da bez çantamı alıp çıktım yola... Kozhelvacı orda. Kocaman bir kozhelvası aldım. Tam ısıracakken, itişen iki çocuk üstüme yıkıldı. Elimdeki kozhelvası su birikintisine düştü. Kozhelvasını çıkardım su birikintisinden, ne yapacağım diye bakıp duruyordum. Bana daha önce kozhelvasından bir parçasını vermek isteyen çocuk geldi.

- Bize yok mu? dedi.

- Suyu düştü... dedim.

- Olsuun... dedi.

Verdim kozhelvasını, bigüzel yedi.

Eve dönüşümde, babamın cebinden gizlice para aldığımı unutmuşum bile...

Babam çok yumuşak bir sesle,

- Oğlum, paranla ne aldın bugün bakayım? dedi.

- Ne parası? dedim.

Der demez de, aklım başıma geldi; yelek cebinden aldığım yüz parayı ansıdım. Başımı eğdim, hiç sesimi çıkarmadım. Çünkü konuşsam ağlayacaktım.

Annem,

- Üsteleme çocuğa, belki kozhelvası almıştır... dedi.

Ben yeleğin cebinden parayı alırken, annemle babam yorganın altından beni gözetlerlermiş. Sonra annem ardıma düşmüş, mektebe dek gelmiş ardımdan, kozhelvacıdan kozhelvası aldığımı da görmüş...

Annem de babam da, bir suçumu yakalarlarsa hiç yüklenmezler, çok önemsiz bişeymiş gibi söyler geçerlerdi. Ne de iyi yaparlarmış! Etkisi daha büyük oluyor.

[...]

Artık ders almıyorum. Babamın derdi de başka, sıksık;

- Aman oğlanın hıfz'ı kaybolmasın! diyor.

Yani ezberlediğim Kuranı unutmayayım, hafızlığım elden gitmesin.

Gerçekten de ezberlediğim sureleri çabucak unutmaktayım. Babam için, bütün öbür öğrendiklerimi unutsam önemli değil de, ille de Kuran ezberimden çıkmayacak. Sabah evden giderken, akşama kadar Kurandan hangi cüz'ü tekrar etmem gerektiğini söylerdi. Ben o gün o cüz'ü bikez bile okumazdım. Akşam babam gelince,

- Hadi oku! derdi.

Ben ezberden okuyacağım. Babam sofada oturur, ben odada. Yüksek sesle okumaya başlarım, babam da sofadan dinler. Ama ben ezbere değil, elimdeki Kurandan okurum.

Annem iş görmek için odaya girip çıktıkça, benim Kuranı yüzünden okuduğumu gördü. Babama gülererek,

- Ayol bu ezber okumuyor ki... dedi.

Babam,

- Ezber okuyor, ezber okuyor, ben anlamaz mıyım... dedi.

Annem yine,

Vallahi yüzünden okuyor... diye üsteledi.

Babam, sofada oturduğu yerden,

- Hayır efendim belli işte, ezber okuyor oğlan... dedi.

O zaman, babamın neden böyle söylediğini anlayamamıştım; onu kandırdığımı sanmıştım. Çok sonraları, daha başka davranışları da eklenince o olayı yorumlayabildim. Babam da, ezberden değil, yüzünden Kuranı okuduğumu biliyor, ama yüzüme vurmamak için yanıma gelmiyor, sofada duruyordu. Babam bana her işimde, her davranışında güven verirdi. Bunun doğru bir yöntem olup olmadığı çocuğuna göre değişir. Güvenilmem beni olumlu etkilerdi. Nitekim, o olaydan sonra hiçbir akşam babama, ezber okuyorum diye yüzünden Kuran okumadım, hep ezberleyip ezberleyip ezberden okudum. Bikez bile babam, gerçekten ezberden mi, yok-

sa yüzden mi okuyorum diye beni denetlemek için, sofadan kalkıp, Kuran okuduğum odaya gelip bana bakmadı. *İnsanların birbirlerine güvenmesi babam için gerçekten çok önemliydi. Gerek aile yaşamında, gerek iş yaşamında, babamın bütün ilişkileri karşılıklı güven üzerine kurulmuştu. Bunca yıllık yayın yaşamında, babam hiçbir yayıncısıyla yazılı anlaşma yapmamış, hep verilen*

sözlere güvenmiştir. Vakıfta yanında çalıştırdığı kişilere de aynı güveni duymuş, onlara büyük paralar verip hesap sormamıştır; geri verilen paraları da saymadan cebine koymuştur. Elbet bu güveni yüzünden çok da kandırılmıştır. Babam herkese güvenmemesi gerektiğini elbette bilirdi, ama kendisini kandırmaya niyetli kişinin bu güvenden utanıp namuslu olacağını umardı.

BÜYÜK İŞ YAPMA ARZUSU VE ÖLÜMDÜŞÜNCESİ

Küçük Nusret büyüyünce çok önemli, çok büyük bir iş yapmak, çok önemli bir insan olmak ister.

[...] O saatlerde ben hep aynı şeyi düşünürüm; çok önemli bir iş yapmak, bir keşifte bulunmak... Ama keşifler konusunda öylesine bilgisizim ki, hiç, hiçbir şey bilmiyorum. Toprağı kazsam, diyorum kendikendime, sonra o çukurun içinde ocak yaksam, ocağın üstüne bir tencere yemeği koyup toprağı örtüp çukuru kapasam... Kimbilir ne olur, nasıl bir şey olur? Bin tencere yemek ne olur toprağın altında? Ateş de yanar boyuna... Hiçkimsenin aklına gelmemiştir böyle bir şey, gelse denerlerdi elbet... Yemek kaynar, kaynar, sonra açarım bir çukur yine... Ama çok derin, çokook... Kimbilir ne vardır yerin altında? Derinlere inerim iyice. Bizim beş numaralı gaz lambası var ya, yakarım lambayı, kazdığım çukurun ta dibine bırakırım. Sonra üstüne de bir kapak koyarım ki, lambanın şişesi kırılmasın, lamba sönmesin. Yanan lambanın üstünü bir tahta kapakla örttükten sonra, çukurdan çıkan toprakları örterim üstüne, çukuru örterim. İçerde lamba yanar boyuna, gaz bitene dek yanar. Ama ne olur acaba? Belki... Belkisi var mı, kesinlikle patlar yerin altında. Çok şaşılacak şeyler olur. Bir büyüsem, ben neler yapacağım... Ne buluşlarım olacak! Böyle şeyler büyüklerin aklına gelmiyor hiç.

Büyükler çok ciddi.

Onbir oniki yaşlarında Dariüşşafaka'ya gittiğinde de aynı düşleri görecektir:

Namaz duasına başlarız. Ben de iki elimi açarım öbür çocuklar gibi. Aklım fikrim büyük adam olmada: “Yarabbi! İnşallah büyük bir adam olurum! Keşiflerde, icatlarda bulunurum.”

İcat deyince, bir saplantı düşünce vardı kafamda. “Allahım, inşallah mucit olurum” diye dua eder etmez, hemen aklıma icat diye mangal borusu, maşa, ızgara gelirdi. Öyle ya, bunlar da birer icattı. Bunları da elbet icat eden kimseler vardı: Çıtçıt, firkete, sacayak filan... Bunları bitek belli bir kişi icat etmiş sanıyordum. Onların da adları unutulmuş gitmişti işte... Çok tutkulu bir çocuktum, adımın unutulmasına bitürlü razı olamıyordum. Her duada ızgara, maşa icat etmek gülünçlüğü aklıma gelir, Allah'a yeniden yalvarırdım: “Allahım, bir keşifte bulunayım ama, mangal borusu, sacayak, çıtçıt gibi önemsiz şeyler olmasın... Büyük, çok büyük, önemli şeyler keşfedeyim.

Önemli bir iş yapma tutkusu büyüyünce de sürecektir. Büyük bir bilim adamı olmak ister, ancak koşullar bilim adamı olmasına elverişli değildir. Okumak için tek çaresi askeri okuldur.

Askeri okuldan arkadaşı Şinasi Sükan yıllar sonra, 1964'te okul yıllarındaki Aziz Nesin'i anlatırken, Aziz Nesin'in bu önemli iş yapma isteğine de değinir: "Aziz Nesin sönük bir kişi olmaktan çok korkardı. Daima önemli bir kişi olmak isteği ile yanar tutuşurdu. İşte bu istek, onun meşâlesi olmuştur.

Çoğu kez haftalık izne de çıkmıyor, okulda [Kuleli'de] kalıyordum. Büyük dinlence günlerinde bile eve gitmeyip okulda kaldığım oluyordu. Dinlence günlerinde eve gitmeyip okulda kalan öğrencilere "bekâr" denirdi. Bekâr öğrencilik çok hoşuma giderdi. Belki de yalnızlığa o zaman alıştım. O kalabalık ve kalabalığın uğultusuyla, gürültü ve bağırış çağırışla dolu okul bomboş kalınca ben de kendi kendimle suskun kalıp düşünebiliyordum. Onca çocuk evlerine gidince koca okulda ancak onbeş-yirmi çocuk kalıyorduk. Bütün Çengelköy, Beylerbeyi, Kandilli tepesi bizim demekti. Dünya bizimdi... Rasathane'nin bulunduğu İcadiye tepesine çıkardık. Yıldızlarla, gezegenlerle uğraşan gökbilimci (astronom) Fatin Hoca, o sakallı bilimci benim idealimdi. Onun gibi olmak istiyordum. Ama askeri öğrenimle gökbilimci olunamayacağını kestiriyordum.

Yok yok... ben, gökbilimci değil, asker olacaktım, komutan, general olacaktım. Açıp tarihimize baksana, tarihimizde bütün

büyük adamlar, hep askerlerden, komutanlardan çıkmış!

Acaba hem büyük bir komutan, hem de ünlü bir gökbilimci olunamaz mıydı? Herhalde olunabilirdi. Olunamaz olsa, bize onuncu sınıfta gökbilim dersi okuturlar mıydı? Bir generale, kutup yıldızının, büyük ayının yerini bilmek ve buna göre pusulasız olduğu zamanlar, geceleri yönünü belirlemek yeterdi. Askeri lisede bize ayrıca bir de gökbilim okutuklarına göre, bir general aynı zamanda büyük bir gökbilimci olabilir demekti.

Aziz Nesin'in önemli bir iş yapmak, önemli bir kişi olmak isteğinin temelinde —tahmin edilebileceği gibi— ölümü yenme, ölümsüzlüğe kavuşma arzusu, yani ölüm korkusu vardır. Ölümünden iki yıl önce Aziz Nesin şöyle yazar:

Elimi uzatsam, parmaklarımın ölümün soğukluğuna değeceğini biliyorum. Ta gençliğimdenberi ölümü beynimin içinde taşıdığım bir kıymık gibi duyumsadım ve hiç aklımdan çıkarmadım. Böyle olmayı herkese ve özellikle bütün iyi insanlara salık veririm. Çünkü sürekli ölümü akıldan çıkarmamak, hiçbirşeyden, Allah'tan bile korkmadan, cehennem korkusu ve boş cennet umudu taşımadan, durmadan iyilik yapmanın, iyi, doğru, güzel ve namuslu insan olmanın bence tek yoludur. Allah'tan bile olsa bir karşılık bekleyerek insanlara iyilik yapmak, bence daha baştan Allah'la pazarlığa girmek

ve bir koyup beş almayı istemek demektir. Yine bence insan, karşılıksız, hiçbirşey umup beklemeden, salt insan olduğu için ve yaşarken kendisi de memnun ve mutlu olsun diye, ceza korkusu ve ödül beklentisi olmadan, iyi, doğru, güzel ve namuslu olmaya çalışmalıdır. Bunun da yolu, bence, nasıl olsa öleceğinin bilincinde olmak ve hiç de karamsarlığa kapılmadan ölümü düşünmektir.

Arkadaşlarıyla çekilmiş gençlik fotoğraflarına bakıldığında Aziz Nesin'in hep ortada, fotoğrafın merkezinde olduğu göze çarpar. Bu, elbette öne çıkma isteğini gösterir. Öne çıkmak isteyen biri de kendine güvenmeli, utanıp sıkılmamalı. Babamı anımsadığımdan beri çalışma odasını hep kendi fotoğraflarıyla dolu görmüşümdür. Burada, bir kendini beğenmişlik sözkonusu değildir. Ama kendini doğru değerlendirirdi. Kendini, ne olduğundan daha değerli, ne de daha değersiz görürdü. Odasına fo-

toğraflarını koyma nedeni, bence, özgüvenini, cesaretini, gücünü ve kendine olan inancını yitirmemek içindi.

HAFIZLIĞI VE MAHALLE MEKTEBİ

Aziz Nesin beş-altı yaşlarındadır:

Bir cuma günü de beni [babam] başka bir camiye götürdü. Öğle namazından sonra bir adam Kuran okudu. Çok güzel okumuş. Babam o adamla tanıştı, bizim eve getirdi. Adı: Galip, Ali Galip... Benim Galip Amcam oldu...

Galip Amcam bir roman: Arapça, Farsça, Fransızca ve yüksek matematik bilen, şiirler yazan bir Rûfai ve Kadiri dervişi... Zamanına göre çok devrimci, ilerici bir adam olduğu için, ne hocalarla, ne şeyhlerle uyuşabilirdi; buyüzden işi gücü de yoktu. Hem de hattat'tı, hem de beste yapardı, hem de marş bile bestelerdi.

Beni Galip Amcam okuttu. İlk ondan okuma-yazma öğrendim, sonra Arapçaya başladık; Emsile, Bina, Maksut... Sekiz yaşında hafız oldum...

Hafız oluşuma babam çok seviniyor, benimle övünüyor, annem de buna çok kızıyordu.

Cübbe giydirdiler, başıma sarık sardılar. Kasımpaşa'da Uzunyol yanındaki Büyük Cami'de öğle namazından sonra Kuran okurdum, beni dinleyenler ağlarlar, tecvit bilmeme de

şaşarlardı.

Annemle babamın en büyük çatışması benim yüzümden oldu. O günlerde hükümetin resmi okulları daha yeni yeni yayılıyor; “Mekteb-i İptidaiye”, yada “İptidai Mektebi”, bugünkü ilkokullar.

Annem,

- Ben oğlumu hükümet mektebine vereceğim... diyordu.

Babam, hükümetten olan, hükümetten gelen herşeye karşı. O beni hafız yapacak, derviş, hoca yapacak, sarıklı hoca...

Zorba babamın hiçbir dediğinden çıkamayan annemin, dayak tehlikesini bile göze alarak, ilk direnişi bu konuda oldu.

- Çocuğu softa mı yapacaksın?

Böyle diyen annem, beş vakit namazını kılar, bigün bile orucunu kaçırmazdı.

Galip Amcam da annemden yanaydı, ilkokula gitmeliydim.

Annem günlerce, “Oğlum hükümet mektebine gidip büyük adam olacak!” diye boşboşuna ağlayıp durdu. Her zamanki gibi, sonunda babamın dediği oldu.

Aziz Nesin beş yaşında okula başlar ve Kuran okumasını öğrenir:

Mahalle mektebine yazıldım. Mahalle mektebi evimize çok uzaktı. Hoca'nım bir Tatar kadın.

Her mahalle mektebinde olduğu gibi, başımızda fesle, rahleler yada sıralar önünde bağdaş kurup otururduk. İlk fesi mahalle mektebine giderken giymiştim.

Harfleri harflere çatmasını öğrendik, sonra Amme Cüzü'nden namaz surelerini okuyup ezberledik.

İsli mürekkebe batırdığımız kamış kalemi kağıt üzerinde cızırdatarak, yazıya şu duayla başladık:

“Rabbi yessir vela tuassir, Rabbi temmim, bilhayr!”

Türkçesi “Yaradan! İşimi kolaylaştır, güçleştirme! Sen işimi hayırlı bitirt!” demek... Biz Türkçesini, anlamını bilmeden her yazıya başlayışta, ezberlediğimiz bu Arapça duayı okurduk.

Bigün, tahta sıra önünde, sallana sallana, “Elem neşrah leke”yi okuyordum.

Ezberlettikleri surenin Türkçesini öğretmezlerdi; Türkçesi Arapçasından daha zor olduğundan mı?..

Bu sureyi okuyordum, son ayeti söylerken,

Ve ilâ Rabbike fergap der demez, birden başımdaki fes havalandı.

Aman bizim fes elden gidiyor, uçuyor... Bir de baktım havaya, fesim, Hoca'nımın sopasının ucunda...

Töre öyleymiş, çocuk Kuran okumayı öğrenip de İnşirah suresini okurken “Fergap” dedi mi, hoca da, “Fergap, fesini kap!..” der, çocuğun fesini başından alırmış. Böylece çocuğun yetiştiği anababaya bildiriliyor. Şimdiki sınıf karneleri gibi bişey... [...]

Artık okul yok. Galip Amcam okutuyor beni. Mahalle mektebine göndermiyorlar.

Neden artık okul yok, bilemiyoruz. Belki baba, Galip Hoca'ya eğitim konusunda daha çok güveniyor, belki de anne üsteliyor, belki her iki nedenden birden. Galip Amca bir yandan dindar ve dini bilgisi kuvvetli, öbür yandan da Mustafa Kemal'den yana, aydın ve matematiği biliyor.

KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN İPTİDAİ MEKTEBİ

Aziz Nesin ancak 1925'te tekrar okula gidecektir.

Evimizin [Süleymaniye'deki] bitişiğinde bir mescit yıkıntısı, bir de türbe var. Bu yarı yıkık minareye her sabah, her ikindi, her akşam ve her yatsı bir delikanlı çıkar, ezan okur. Adı Fevzi'dir. Fevzi, Davutpaşa Ortaokulunun son sınıfında öğrenci olduğu için, bu yıkık minareden yalnız öğle namazları okuyamaz. Fevzi'nin kardeşi Hamdi, Kanuni Sultan Süleyman İptidai Mektebi'nin üçüncü sınıfındadır.

Babam, benim de o yarı yıkık minareden ezan okumamı

isterdi. Annem, minare yıkılacak diye oraya çıkmamı istemezdi. Bikaç kez ben de Fevzi Ağabeyle çıktım minareye, ezan okudum.

Fevzi Ağabey bizim eve gelir, ders çalışırdı arasına. Kitaplarına özenerek, imrenerek bakardım. Çok güzel resimler yapardı. Onun resim defterine resim yapışını hayranlıkla seyredirdim. Önüne su dolu bir bardak koyar, bunun tıpkısını kağıda çizerdi. Bardağın bütün gölgeleri, ışıkları, suyun ışıklı yansıması, olduğu gibi kağıda geçerdi. Ondan görerek ben de resim yapmaya başladım. Bu etki bende sonraları eksilmedi, daha da arttı. Okula başlayınca “Ben ressam olacağım” diye tutturacaktım. Oysa hiç ressam görmemiştim, ailemizde böyle bir meslek ne görülmüş, ne duyulmuştu... Yıllar sonra subay çıkacağım, ama Güzel Sanatlar Akademisine gidip resim öğrenmeye çalışacağım; bunlar hep Fevzi Ağabeyin geçmişteki etkisi...

Fevzi Ağabey bana ikidebir,

- Sen neden okula gitmiyorsun? diye soruyor.

- Babam göndermiyor ki...

- Hamdi'nin mektebi buraya yakın... Sen de git. Ben de o okuldan mezun oldum.

- Nasıl gideyim?

- Ben sana öğretirim, yol gösteririm. Hem sen çok şey bi-

liyorsun. Bir istida yazalım, imtihan edilmeni iste, gir imtihana... Şahadatname (diploma) bile alırsın. İptidai mektebini bitirenler senin kadar bilmiyorlar ki...

Annem de, ben de öyle seviniyoruz ki...

Kanuni Sultan Süleyman İptidai Mektebi, Süleymaniye Camisinin arkasında. Tahtakale'ye inen yokuşun başında. Her fırsat buldukça, gizli gizli gidiyorum oraya. Uzaktan okulun pencerelerine bakıyorum, bahçesinde dolanıp duru-

"1929/11/8. 1929 senesi Davutpaşa orta mektebi spor Kulübünün Tesisine ait Hatıra. M. Nüsret"

yorum. Bigün bu okulun kapısından girebilecek miyim?

Fevzi Ağabey, Kanuni Sultan Süleyman İptidai Mektebi Müdürlüğüne, benim ağzımdan, sınava sokulmamı dileyen dilekçeyi yazdı. Kendim götürüp verdim Müdür Beye. Çok heyecanlıydım.

Çok, çok heyecanlıyım. O gün sınava gireceğim, sınavda aldığım sonuca göre, hangi sınıfta öğrenci olacağım belli olacak. Erkenden uyanmışım, yıkanmışım. Kahvaltı ederken lokmalar boğazıma diziliyor. Annem giydiriyor. Sevip öpüyor.

- Ben dua edeceğim sana oğlum... Hadi güle güle...

Kanuni Sultan Süleyman İptidai Mektebinin kapısı önünde birçok çocuk var, hepsini de ya annesi ya babası elinden tutup getirmiş. Ben yalnızım. Bir gariplik çöküyor içime. Çocukların uğultuları içinde başım dönerek taş basamakları çıkıyorum. Müdür Beyin kapısına vuruyorum.

- Gir!

Müdür Beyin karşısındayım. Müdür Bey beş tane, on tane, yirmi tane, yüz tane oluyor. Müdür Beyler havada fırıl fırıl dönüyorlar. Bir fırıldak, fırıldağın uçlarında birçok Müdür Beyler dönüp duruyorlar. Düşeceğim.

- Ne var?

- İmtihan için geldim efendim. Bugün gelmemi istemiştiniz.

- Zekai Beyi gör!..

Çıkıyorum. Zekai Bey, Zekai Bey... Kim Zekai Bey? Nerededir? Birisi, “Muallimler odasında...” diyor.

Zekai Beyi buluyorum.

- Efendim, beni Müdür Bey gönderdi; imtihan olacağım...

- Haa, sen misin o?

Dilekçem önünde. Öğretmenler odasında üç öğretmen var, biri sarıklı.

Bir kıraat (okuma) kitabı açıyorlar.

- Oku!..

Okuyorum, gürül gürül... Benim için kolay. Başka bir sayfayı açıyorlar. Okuyorum. Beşinci sınıfın kitabından bir sayfa açıyorlar. Okuyorum.

Yaz bakalım...

Onlar söylüyor, ben yazıyorum. Ben yazdıkça daha zor yazılabilecek şeyler söylüyorlar. Yazıyorum. Şaşırdıklarını anlatan biçimde birbirlerine bakarak dudaklarını büzdüklerini gözümün ucuyla görüyorum.

Sarıklı hoca önüme Kuranı açıyor. Tecvit okuyorum.

- Aferin... Aferin...

Kuranın ortalarında bir sayfa açıyor. Bilgiçlik taslayacağım ya, iyi ezberimde olan bir yer olduğundan, Kurana bakmadan, ezbere okuyorum. Sarıklı hoca,

- Hayret, hayret!.. diyor.

Öğretmenlerden biri bir tümce yazdırıyor:

- Bu cümlenin faili (öznesi) hangisi?

Söylüyorum.

- Fiili?

Söylüyorum.

- Bu fiilin sigası (çekimi)?

- Mazi-i şühudi, müfret gaip (mişli geçmiş, tekil, üçüncü şahıs.)

Pek çok şaşıyorlar. Öğretmenlerden biri koşup dışardan başka öğretmenleri, müdürü çağırıyor. Bişeyler fısıldaşıyorlar.

Müdür Bey soruyor, öğretmenler soruyor.

- Mükemmel sarf ve nahiv biliyor efendim...

- Fevkalade...

- Kuran okusun da dinleyin... Tebareke'yi biliyor musun?

- Biliyorum efendim.

Başıyorum okumaya: “Euzü billahi mineşşeytan-ır-racim, bismillah-ir-rahman-ir-rahim...

- Tecvit de biliyorsun sen?

- Biliyorum efendim...

- Siyer-i Enbiya (peygamberler tarihi) de okudun mu?

- Okudum efendim...

- Hendek Gazvesini anlat oğlum...

Anlatıyorum.

- Allah Allah!.. Maşallah!..

Fısıldaşıyorlar.

Hesaptan da soralım.

Soruyorlar. Ben bildikçe şaşıyorlar, daha zor soruyorlar.

- Hendededen de soralım. Kaidesinin kutru beş santim ve yüksekliği de on santim olan üstüvanenin hacmi nedir?

Aradan kırk yıl geçmiş, sordukları sorular elbet aklımda değil ama bunlar gibi işte...

- Şahadetname vermeliyiz... diyor biri. Şımarıyorum.

- Ben Fransızca da okudum efendim...

- Fransızca mı?

- Evet...

Zekai Bey, "Tabiat Tedkiki (Doğabilim) dersinden de bir sual soralım..." diyor.

Tabiat Tedkiki mi? Ben öyle şey hiç duymamışım. Kırk yıl geçti aradan ama o soru hâlâ aklımda, hiç unutamıyorum.

- Artezyeni anlat oğlum... Artezyen nedir?

Artezyen mi? Hiç duymamışım. Susuyorum. İkinci soru

da aklımda:

- Havanın terkibi nedir?

Ne demek havanın terkibi? Susuyorum.

Coğrafyadan soruyorlar, bilmiyorum. Tarihten soruyorlar, bilmiyorum.

O denli önemli şeyleri bilip de, bu denli küçük şeyleri bilmemiş olmama daha çok şaşıyorlar.

Galip Amcam bana artezyeni, havanın terkebini öğretmemiş ki...

Nerdeyse ağlayacağım.

Öğretmenlerle müdür de çok üzülüyor.

On yaşındayım. Yaşıma göre üçüncü sınıfa girmem gerekli. Beni üçüncü sınıfa alıyorlar.

Öyle mutluyum, öyle mutluyum ki... Artık ben de okul çocuğuyum, artık ben de öğrenciyim.

Bigün Haseki Yokuşundan çıkarken annem koluma girip,

- Doktor ol emi oğlum, doktor ol da beni iyi et.... demişti.

Okuyacağım, doktor olacağım, annemi iyi edeceğim...

Süleymaniye Camisinin avlusuna giriyorum, koca avlu... Caminin dış basamaklarına oturup ağlıyorum, ağlıyorum sevincimden...

DARÜŞŞAFAKA

Öğrenme isteğiyle yanıp tutuşan Aziz Nesin, okulla yetinmeyip, haftada üç gece de bir halk dersanesinde matematik dersleri alır. Kanuni Sultan Süleyman İptidai Mektebi'nin dördüncü sınıfına geçer, ancak aile Heybeliada'ya taşınmıştır. Yıl 1926. Baba define peşindedir... Anne de veremli.

Babamın nerde olduğunu bilmiyorduk, ondan hiç haber alamıyorduk. Annemin en büyük üzüntüsü benim nasıl okuyacağımdı. Dördüncü sınıfa geçmiştim. Ama annemin beni Ada'daki ilkokula gönderecek gücü yoktu. Eğitimimle Salim Bey de ilgileniyordu. Beni parasız yatılı bir okula vermeyi düşündüler. Ama ilkokulu bitirmeyen öğrenciler için böyle bir okul yoktu. Yalnız Darüşşafaka vardı. Darüşşafaka, dördüncü sınıfa yarışma sınavıyla parasız yatılı öğrenci alıyordu. Ama Darüşşafaka'ya yalnız babasız çocuklar alınıyordu. Oysa benim babam vardı. Vardı ama, nerdeydi? Belki o gün, belki bikaç ay sonra babam çıkıp gelecekti biyerlerden...

Heybeliada'nın imamı ve mahalle muhtarı Şevket Efendi'den Mehmet Nusret'in babasız olduğunu belirten bir belge rica edilir.

Şevket Efendi, ya Salim Bey'in çok iyiliklerini görmüş, ya babamı çok seven biri, yada çok merhametli bir insan olacak ki, o ilmühaber'i yazdı, altını mühürledi, imzaladı, bana ver-

di. İmam Şevket Efendinin mühürleyip bana verdiği ilmühaberde, babam ölmüş, diye yazılı değildi, yalnızca “Mehmet Nusret'in babası bulunmadığı” yazılıydı. Şevket Efendi o kağıdı vermemiş olsaydı, ben şimdi bu satırların yazarı olamayacaktım, bugünkü kişiliğimi kazanamayacak, dahası ilkokulu bitirmek olanağım bile olmayacaktı.

Kimi zaman insanın başkalarına iyilik yapabilmek için, hiçbir çıkar gözetmeden yasadışına çıkıp suç işlemesi doğru mudur, değil midir; bu soruya cevap vermek zordur. Ama ben bu tür davranışlarda çok bulunmuş, başkalarına iyilik yapmak uğruna başı çok belaya girmiş bir insanım. Askerlikten çıkarılışım da buyüzden olmuştur. Ama İmam Şevket Efendinin, sonraları da başkalarının, bu tür iyilikleriyle kişiliğimi kazanmış bir insan olarak, nasıl başka türlü davranabilirdim ki...

Elime, pullu, mühürlü böyle bir ilmühaberi verdiği zaman hiç sevinmedim, üstelik yüksündüm, yadırgadım da... Babasız olmak, yaşayan babamı bulunmuyor, bir anlama ölü göstermek, bana çok dokunmuştu. Bunda ne Salim Bey'i ne de Şevket Efendi'yi suçlu buluyordum; kendimi suçlu göstermekteydim. Çocuk yaşımda bana bu, işlediğim bir cinayet gibi geldi; yatılı okula girebilmek çıkarım uğruna sanki babamı öldürmüştüm, öylesine çok sevdiğim babamı...

Şevket Efendi ilmühaberi bana verip evinin kapısını kapa-

dığı zaman, kendimi tutamayıp ağlamaya başladım, hemen yukarda çamlığa koştum. Ağlamak için en iyi yer, kimsenin göremeyeceği çamlıktır, sık çamların arası...

Bu suçluluk duygusu beni uzun zaman etkiledi; o duygudan kurtulabilmek için çok uğraştım.

O gece Kadıköy'de Salim Beyin evinde kaldım. Sabah, Edip Ağabeyim beni yanına aldı, Darüşşafaka'ya götürdü.

O günü, kalın buzlu cam arkasından görüyorum şimdi, pek sisli, puslu anılar... Belgelerimi verdik, sıra numarası aldık. Bu numarayla yarışma sınavına katılacağım.

Yarışma sınavının da nasıl olduğunu, neler sorulduğunu şimdi hiç anıyamıyorum; hepsi kafamdan silinmiş. Yalnız yüzü belleğimden hiç, ama hiç silinmeyen bir çocuk var. Yarışma sınavına gelmiş olanlar arasından, yalnız o çocukla arkadaş olmuştum. Adını bile bilmiyordum şimdi.

Sınav birkaç gün sürmüştü. Ben her sabah erkenden Heybeliada'dan gelip sınava yetişiyordum. O çocuk da uzak biyerden geliyordu. Onunla arkadaş olmamızın

1928. Darüşşafaka yılları.

nedeni, onun da, benim de sınav için Darüşşafaka'ya yalnız başımıza gelmemizdi. Öbür çocukları, ya anneleri, ya teyzeleri, kadınlar ellerinden tutup getiriyordu. Bizi getirecek kimsemiz yoktu. Hasta annem, hergün Heybeliada'dan gelemezdi. Bu kimsesizlik bizi birbirimize yaklaştırmış olacak.

Sabahki sınavla, öğleden sonraki sınav arasında boştuk, bu arada, sokaklarda geziyorduk onunla. Öbür çocukları anneleri alıp götürüyor, yemekten sonra yine getiriyorlardı.

Ben o öğleleri simit alırdım. O çocuğun parası vardı, kendisine her aldığından bana ısmarlardı. Çok iyi ansıyorum, biraz çukulata almış, yarısını da bana vermişti. Bigün de beni bir muhallebeciye götürmüş, kendisine de, bana da aşure ısmarmıştı. Tuzlu fıstık, leblebi, kabak çekirdeği de aldığı ansıyorum. Ne alsa benimle yarıyarıya bölüşürdü. Ben de yemiş almak, ona da vermek isterdim. Oncasına yetecek param da vardı. Ama alamazdım bitürlü, alışmamıştım para harcamaya. Korkardım parasız kalıp da Ada'ya dönemeyeceğim diye...

Her sınavdan sonra sınavının iyi geçtiğini söylerdi.

Bir konuşmamızı hiç unutamıyorum.

- Büyüyünce ne olacaksın? diye sormuştu.

- Eskiden doktor olmayı istiyordum ama, demiştim, şimdi artık ressam olmak istiyorum.

- Ne tuhaf... demişti, ben de doktor olacağım büyüyünce... İyi işte, ikimizde doktor oluruz.

Sanki birbirimizden hiç ayrılmayacakmışız gibiydik; bütün yaşamımız boyunca birlikte olacaktık. Arkadaşlığımız sürüp gidecekti...

- Ama ben ressam olmak istiyorum... demiştim.

- İyi ya, demişti, hem doktor hem de ressam olursun... İki-si birden olunabilir.

- Olunur demek?

- Tabii... Doktor olursan, resim de yaparsın...

Ne hayaller kuruyorduk...

Sınav sonuçlarının ilan edileceği sabah çok heyecanlıydık. Galiba sınava giren yüz çocuktan sekseni kazanmıştı sınavı. Biz ikimiz kazananlardandık. Sevinçten birbirimizin boynuna sarılıp öpüştük. O gün daha çok yemiş almıştı. Daha çok hayaller kurmuştuk.

Sınavı kazanan seksen çocuktan ancak otuzu okula alınacaktı. Bu seksen çocuk arasından kura çekilecekti.

Kura günü okula geldik. Bahçede, soldaki mermer basamaklı merdivenin altına toplanmıştık. Oraya bir masa koymuşlardı. Masanın üstünde iki torba vardı. Torbanın birinden bir öğretmen, bize verilen sıra numaralarını çekiyordu. Numarası çekilen çocuk, gidip öbür torbadan kendi eliyle kurasını çekiyordu.

- Boş...

- Boş...

Boş çeken çocuklar ya başları önünde ya ağlayarak dönüp gidiyorlardı.

Ben gülüyordum, sevinçliydim. Şaşılası bişey, boş çekeceğim hiç aklıma gelmiyor, şansıma güveniyordum; kesinlikle dolu çekecektim, böyle geliyordu bana...

Arka arkaya ya onyedi, ya ondokuz çocuk boş çekti. Sonra benim numaram okundu. Büyük bir güvenle torbaya elimi daldırdım...

- Dolu...

O kurada ilk kazanan bendim.

Arkadaşım yanımdaydı, boynuma sarıldı.

Sonlara doğru sıra ona geldi. Kurayı çekti torbadan:

- Boş...

Hemen dönüp yürüdü, hiç durmadı orada...

Seslendim, dönüp bakmadı.

Arkasından koştum. O da hızlandı. Yüksek sesle adını bağırdım, yine dönüp bakmadı. Köşeyi dönmüştü.

Koşmadım artık, seslenemedim de... Biliyordum ağladığını. Bakmadan, onun gözyaşlarını görüyordum.

O çocuk ne oldu, okuyabildi mi?

Otuz üç yıl sonra Aziz Nesin Darüşşafakalılar toplantısına gider. İşte izlenimleri:

Kapısından girerken içim burkuldu, gözlerim buğulandı, bir anlatılmaz acı çöktü içime. Yaşamımın iki yılı, onbir, oniki yaşlarım bu sıcak yuvada geçmiş. Otuzüç yıldır kapısından içeri girmemişim.

Aşınmış basamaklarından çıkıyorum. O basamakları aşındıran binlerce küçük ayaklardan biri de benimkilerdi.

Salonda eski Darüşşafakalılar toplanmış. Herşey, herşey otuzüç yıl önceki gibi. Boğazıma bir yumruk geldi oturdu. Konuşmak için beni mikrofon başına çağırdılar. İçim doluydu, söyleyecek sözüm çoktu.

7 Mayıs 1961. Darüşşafaka Pilav Günü'nde.

Her insanın içinde ağırlığını duyduğu eski bir kabahatı, günahı vardır. Bunlar nedir, ne bileyim ben?.. Çocukluğumuzun küçücük yalanlarıdır, utançlarıdır, şudur, budur. Aradan on yıl, yirmi yıl, otuz yıl geçer, birden bu anılarımızı ansıyıveririz. O zaman yüzümüze yeniden çocukluğumuzun utanç ateşi basar, kulaklarımıza dek kızarırız. Kaç yaşında olursak olalım, hepimizde bu tür duygular vardır. Benim de böyle gizli bir duygum vardı. Kimselere açamamıştım. Bunun ağırlığında eziliyordum. Dün, bunu Darüşşafakalılara söyledim:

Ben Darüşşafaka'ya babasız olarak girdim. Ama iki yıl sonra babam çıkıp geldi. Babama kavuşmamın sevinci, babasız arkadaşlarımin ekmeğini yemenin acısına karıştı. Onbir yaşımın küçük omuzlarına çöken bu ağırlığa dayanamadım. Hiç kimseciklere bugüne değin bişey söylemeden Darüşşafaka'dan kaçtım. Şimdi bunu itiraf edip biraz rahatlıyorum. Onun için, benim Darüşşafaka'ya borcum, sizinkilerden çoktur. Ben yarım Darüşşafakalıyım, bu da benim büyük eksikliğimdir.

Bu itiraftan sonra, bir hıçkırık boğazımı tıkadı. Ben gitim, benim yerime, mikrofonun başına onbir yaşındaki 97 numaralı Darüşşafakalı Nusret geldi. Dudaklarım büzüldü, ağlamaya başladım. Biliyorum, mikrofonun başında ağlamak, hele o gün iyi olmadı ama ne yapayım, kendimi tuta-

madım. Beni bağışlasınlar.

Ne de olsa biz, Darüşşafakalı Şükrü Beyin öğrencileriyiz. Rahmetli öyle dokunaklı konuşurdu ki, her on dersinden sekinizde bizi, yurt duygularıyla içlendirerek ağlatırdı. Biz gözüyaşlı insanlarız; sevinir ağlarız, üzölür ağlarız, kahrolur ağlarız. Mizahımız da bundan ötürü gözyaşlarından süzölümüş bikaç damla kakhahadır. Ahmet Rasimlerin yetiştiği o sıralarda biz böyle yetiştik; siz gülerek yetişin çocuklar!..

Bu ve bunun gibi olaylardır Aziz Nesin'i toplumcu ve sosyalist yapan. O, toplumcu düşünceyi kitaplardan değil, yaşamdan öğrenmiştir.

Boş çeken çocuklar ne oldular, neredeler?

Ah zavallı yaşantılarımız, nasıl boşuna, nasıl isteklerimize aykırı geçti, nasıl!.. Binlerce, yüzbinlerce yavru, iyi dileklerine aykırı, yurtlarına yeterince yararlı kişi olamamışlarsa, suç, bu düzensiz topluma egemen olan tesadüflerindir. Tesadüflerin elinde iyi, tesadüflerin elinde az iyi, kötü, çok kötü oluruz. Ancak, toplum düzene kavuştukça, insanlar, tesadüflerin elinde oyuncak olmaktan kurtulurlar.

Evet, boş çekenler, bugün de boş çekip boynu bükük ağlayanlar... Hep, hep, hep onları düşünüyorum, düşünmeliyiz.

Bizim kalemimizin yönünü yaşamımız çizmiştir; ondan böyle acı, keskin, buruk, gözyaşlı, hatta gülmecemiz bile...

OKUL KAÇKINI

Aziz Nesin Darüşşafaka'nın beşinci sınıfına geçmiştir. Ancak, babalı olup da salt babasızların gittiği bir okulda okuması vicdanını sızlatmaktadır.

Ertesi hafta eve izinli gelişimde, ne yapsam da okula gitmesem, diye düşünmeye başladım. Babamın yanından ayrılmak istemiyordum. Babamın olmadığını söylemek ayıbından kurtulmak istiyordum. Yalnız okulda değil, okul dışında, Ada'da, her yerde bu utancı duyuyordum. Çünkü Darüşşafaka'da yalnız babasız çocukların okuyabildiğini herkes biliyordu. Buyüzden kimselere görünmek istemiyordum. İlk yıl pek övünerek giydiğim Darüşşafaka'nın giysisi, artık sırtımda bir yük olmaya başlamıştı. Ah, bir başka giysim olsaydı da, hiç olmazsa Heğbeliada'da o giysiyle dolaşabilseydim... Ama yoktu ki...

O haftanın cuma akşamı okula giderken, sanki biri beni arkamdan çekiyordu da ayaklarım geri geri gidiyordu. Okul kapısına gelince bitürlü içeri giremedim, gittim geldim oralarda.

Oniki yaşındaki Nusret suçluluk duygusundan kurtulmak için sık sık okuldan kaçmaya başlar. Anne hastanededir. Babaysa oğluna çok güveniyordur, oğlunun yalan söyleyebileceği aklına gelmez. Küçük Nusret, hem babalı olmasına karşın Darüşşafaka'ya gittiğinden, hem okuldan kaçtığından,

hem de babasına yalan söylediğinden rahatsızdır.

Depremden [Büyük Torbalı depremi] ya iki ya üç gün sonraydı. Şükrü Bey derse geldi. Bize o deprem faciasında aç-
açık kalanları öyle bir dramatik dille anlattı ki, çoğumuz ağ-
lamaya başladık. Sonunda da deprem düşkünlerine hepimi-
zin gücümüzce yardım etmemiz gerektiğini söyledi.

- Herkes kaç para verebilecekse, adını yazdırsın! Kalk Fik-
ret Efendi, yaz tahtaya arkadaşlarının adlarını!

Çocuklar seslenmeye başladılar:

- Ben yirmibeş kuruş vereceğim efendim...
- Ben elli kuruş...

Sağdan dördüncü

- Ben de elli kuruş...

Para vereceklerin adları önce tebeşirle karatahtaya, sonra da ordan deftere yazıldı. Hepimiz izinden dönünce sözverdiğimiz paraları vereceğiz. Sonra da gazeteler yazacak: “Darüşşafaka mektebi beşinci sınıf talebelerinin Torbalı zelzele felaketzedelerine yardımı...”

Ben o hafta izinli çıktıktan sonra bir daha Darüşşafaka'ya dönemedim. Param yoktu. Coşkuya kapılıp, ben de şunca veririm dediğim parayı veremeyecektim.

Gerçekte Darüşşafaka'ya bir daha dönmeyişimin tek nedeni bu değildi. Daha önceki birikimleri de buna eklemek gerekir: “Kart” diye arkadaşlarımla benimle alay etmeleri, anemin hastanede olmasıyla onun üzerimdeki sessiz, suskun baskısının kalkmış olması, dersleri sürekli izleyemediğim için başarısızlıklarımın verdiği utanma duygusu, gittikçe daha çok okuldan kaçmaya alışmış olmam, bütün bunların hepsinden daha önemlisi de, herkesin içinde babamın olduğunu saklamak zorunda kalışım, bunun verdiği suçluluk duygusu altında ezilmem...

Böylece Darüşşafaka yaşamımdan silinmiş oluyordu.

Okuldan kaçtığımı babam anlamıştı. Ben mi söylemiştim? Sanmıyorum. Okuldan bir yazı mı gelmişti? Onu da sanmıyorum. Şimdiki okullar gibi ilgi gösterip, oğlunuz okula gel-

miyor, diye okulların eve mektup yazması geleneği yoktu o zamanlar.

Her nasıl olmuşsa babam, okula gitmediğimi anlamıştı.

- Neden okula gitmiyorsun oğlum?

Bağırmıyordu, azarlamıyordu, kızmış görünmüyordu, yalnız soruyordu.

- Neden okula gitmiyorsun oğlum?

Ben başımı önüme eğmiş sustukça babam hep o yumuşak biteviyelikle soruyordu:

- Neden gitmiyorsun okula oğlum?

Sesini daha da yumuşatmak isteyince “Oğlum” değil “Oğulcuğum” diyordu.

Babamın bu soruları burgu gibi beynimi oyuyordu. Kızıp bağırırsa, belki de böyle etkilenip ezilmeyecektim.

- Söylesene oğulcuğum, neden gitmiyorsun okula?

“Neden kaçıyorsun?” dememeye çok dikkat ediyordu.

Babamın sorusuna bir cevap vermek zorundaydım. Ama ne diyebilirdim? O denli çok sevdiğim, beni o denli çok seven babama “Senin yüzünden bütün bu başıma gelenler... Sen yaşıyorsun diye, sen varsın diye okuldan kaçıyorum. Sen yaşamaktayken, yalnız babasız çocukların okuyabildiği o okula ben nasıl giderim?” diyemezdim.

- Oğulcuğum, söylesene neden gitmiyorsun okula?

Babamın sorusuna cevap bile aramıyordum. Çünkü ölsem bile cevabını veremeyeceğim bir soru soruyordu bana.

O denli çok üsteledi ki, sonunda birdenbire, daha önce hiç düşünmediğim bişeyi söyleyiverdim:

- Kovdular! Okuldan kovdular!

Bu cevabım, bundan sonra da okula gitme yollarımı kapamış oluyordu. Babam, donmuş kalmıştı. Yüzüne bakamıyordum ama bakmadan da görüyordum yüzünü, görür gibi oluyordum. “Nusret onun oğlu, nasıl kovulur okuldan!” Nasıl yapabilirler bunu? Babam için okuldan kovulmam, okuyamamdan çok daha önemli, çok daha acıydı. Babamın üsteleyerek sorduğu soruya verecek yanıt bulamamamın umarsızlığının içinde ağzımdan birdenbire çıkan böyle bir yalanı söylediğim için çok pişmandım.

Babam uzun bir süre suskun durduktan sonra, daha da yumuşak, daha da tatlı bir sesle sordu:

- Neden oğlum?

Babamın bu denli yumuşacık sorusunun beni neden böyle ezdiğinin anlaşılması için, onun kişiliğinin bilinmesi gerekir. Herkime olursa olsun, kızdığı zaman çok sert bağırır, hırçın insandı. Yalnız bana karşı kendini yener, yumuşacık bir insan olurdu.

Babam, okuldan kovulma işlemini bana hiç yakıştırmadı-

ğı için “Neden kovdular?” diye sormuyor, kovulma sözünü hiç ağzına almadan yalnızca,

- Neden? diye soruyordu.

Başım önümdeydi.

- Neden? Neden oğlum?

Bunca sınavlar geçirdim, bunca polis sorgularından, savcı soruşturmalarından, yargıç sorularından geçtim, ama hiçbirinde babamın o günkü “Neden?” sorusu karşısında olduğum denli zorda olduğumu bilmiyorum.

- Neden oğlum?

Çok iyi biliyorum, babam, beni okuldan kovanları suçlu düşürmek, onları suçlamak, beni de aklamak için “Neden? Neden? Neden?” diye üsteleyerek soruyordu.

Yalan, başka bir büyük yalanı doğuracaktı. Başka hiçbir kurtuluşum yoktu: “Okuldan kovdular” yalanımın arkasından, babamın “Neden” sorusuna, bir başka yalan uydurmak zorundaydım. Yine önceden düşünmeden o anda dilimin ucuna gelen bir yalanı söyleyiverdim:

- İzinli çıkacağımız gün, kendi pantolonum diye, yanlışlıkla bir arkadaşımın pantolonunu giymişim. Pantolon çaldım diye kovdular okuldan beni...

Babamın yüzü kireç akına döndü, bütün kanı çekilmişti. Artık başka bişey sormadı. İş bitmişti. Sanırım ki, bunları

duyacağını biseydi beni öyle sıkıştırıp boyuna sormazdı. Bana gelince, nice ağır suçlanırsam suçlanayım, kendimi ne denli suçlu gösterirsem göstereyim, babamın o yumuşak görünüşlü baskısı altında ezilmekten kurtulmuştum ya, bana bu konuda artık bişey sormayacaktı ya...

Hayır, hayır hiç de kurtulmamışım, kurtuldum sanmışım.

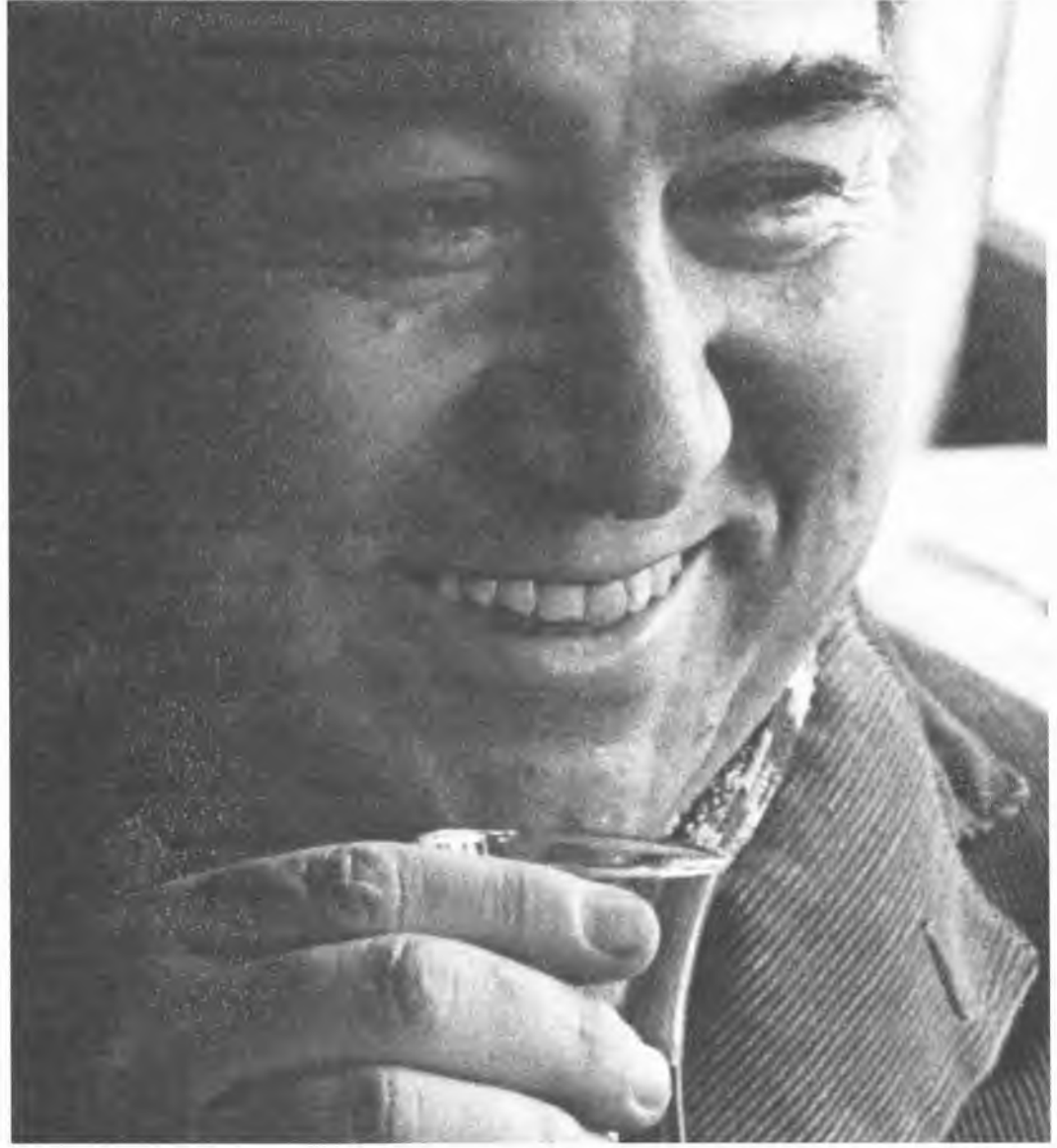
Babam, benim okuldan kovulma nedenime inanamamış. İnanamamış, çünkü bu çirkin suç, kendi büyük onuruna bittürlü yediremiyordu. “Benim oğlum? Benim oğlum ha? Benim oğlum yapsın bunu? Hayır, olamaz, olamaz!”

Hangi yolla olduğunu bilemiyorum, sorup soruşturmuş, kendisine anlattığım o çirkin olayın olmadığını, okuldan kovulmadığımı öğrenmiş. Bu gerçeği öğrenince tedirginliği kalmamıştı. Kimsenin pantolonunu çalmamıştım ya, artık okula gitmem bile babam için önemli sayılmazdı.

Gene de Dariüşşafaka'ya gidebilmesi için, önemli bir kişiden bir kayırma mektubu elde edilir. Babam, kayırma mektubunu Dariüşşafaka'nın müdürüne verir ama bir işe yaramaz. Artık Dariüşşafaka'ya gidemeyecektir.

EV KAÇKINI

Başarısızlık babamı çaresizliğe iter. Bir şey yapmalıdır... Okumalıdır, annesinin vasiyetidir okuması. Ölüme döşğinde

annesinin babasına söylediği, “oğlum yatılı okulda ya, artık gözlerim açık ölmem!” sözleri beynini kemirmektedir. Kendisini babasına da kanıtlamalıdır. Ama nasıl? Nasıl başarıya ulaşmalıdır? Bu çaresizlik içinde evden kaçır. Babasından iki buçuk lira çalıp trenle İzmit'e gider:

Anayolun iki geçesindeki aşevlerine bakıyorum: Bunlardan hangisi beni garson, bulaşıkçı, yamak diye alır? İşte şu lokanta! I-ıh, orası çok lüks, benim gibisini, bu yaşta bir çocuğu çalıştırmazlar orda. Öyleyse bu... O da çok küçük, ne diye yamak alsın?

En sonunda bir lokantayı gözüme kestirdim. Ama içeri girip de iş istemek zor. Oysa kendikendime ne kolay kararlar vermişim... Girerim içeri, söylerim... Ne olacaktı sanki... Ölüm yok ya ucunda... İş istemek ayıp mı? Bikez ayağımı lokantadan içeri atabilsem, gerisi kolay...

Sanki kendi ayağımı iterek lokantaya girdim. Artık dönüşüm yoktu. İçeri girmemle, garsonlardan biri önümü kesip,

- Buyrun, böyle buyrun! diye boş bir masa gösterdi.

Garsonun böyle bir işbilirlik göstermesinin hiç gereği yoktu. Çünkü lokantada boş masa doluydu.

- Böyle buyrun!

İşte bunu hiç düşünmemişim. Garsonun gösterdiği masaya oturdum. Garson yemek listesini uzattı. Planım suya düş-

müştü, yenilmiştim. Listeye bakıp kendime ucuz bir yemek söyledim. Öyle de acıkmıştım ki...

Yemekten sonra bir sinemaya gider, arkasından bir dondurma... Paralar suyunu çekmiştir. Yabancı bir kentte beş parasız kalmıştır. Bir parkta birbirini seven genç bir öğretmen çiftiyle tanışır. Çift, yeni alfabeyi öğrenmeye kursa gelmiştir İzmit'e. Babamı yanlarına alıp okula giderler. Okulda kimle karşılaşır? Galip Amcasıyla!

Yaşamımda, nedeni açıklanamaz öyle şaşırtıcı tesadüfler oldu ki, sanki bu tesadüfleri, bütün insanların istemleri üstündeki göksel bir el, salt benim için özel olarak hazırlıyordu. En darda kaldığım zamanlarda, sanki tanrısal bir güç yardımına koşup, inanılmaz zor, olumlu tesadüflerle beni kurtarıyordu. İşte bu açıklanamaz tesadüfler yüzünden, insanları doğaüstü bir gücün yönettiği inancı –çevremin de etkisiyle– bende iyice kökleşmişti. Buyüzden, körinançlardan kurtulmam, düşünsel gelişmem çok geç oldu.

Küçük Mehmet Nusret, İzmit'te Galip Amcasıyla karşılaşmasaydı, Aziz Nesin olabilir miydi? Hiçbir zaman bilemeyeceğiz elbet.

Galip Amca'nın öğretmen olarak çalıştığı Akçakoca İlkokulunda sınava çekilir.

Sınavda başarırsam bana ilkokul diploması verilecekti.

Türkçe, imla, okuma, gramer, aritmetik çok parlak, ama tabiat bilgisinden tıttın... Coğrafya, tarih şöyle böyle... Çıktım sınav odasından. Ter içinde kalmıştım. Hemen o gün diplomamı verdiler. Sınavı pekiyiyle başarmıştım. Bende bir sevinç, bir sevinç, uçuyorum sevinçten. Sınıf arkadaşlarımdan geri kalmamış oluyordum. Ben de onlar gibi ilkokulu bitirmiştim. Her ne yapacaksam, bundan sonra yapacaktım.

VEFA ORTAOKULU VE SONRASI

Aziz Nesin, 1928'de Cağaloğlu'ndaki Vefa Ortaokulunun 6. sınıfına giriyor, devamsızlıktan sınıfta kalıyor.

Ben ortaokula Vefa Ortaokulu'nda başladım [Cağaloğlu'nda]. Heybeliada'da oturuyorduk; ders başlayana kadar okula yetişmem için, sabah beşte kalkmam gerekiyordu. çünkü iki ikibuçuk saatte geliyordu vapur; Köprü'de iniyordum; tramvaya binerek okula gidiyordum. Buyüzden her gün geç kalıyordum. Kimi günler de gidemiyordum; çünkü geç kaldığım için derse giremiyordum. Buyüzden, dersteki numaralarım çok iyi olduğu halde, devamsızlıktan beni sınava sokmadılar; doğrudan sınıfta kaldım. Bu bana çok acı geldi... O yaz, Heybeliada'dan İstanbul'a Çapa'da bir eve taşındık. Davutpaşa Ortaokulu'na girdim ve o yıl sınıf birincisi oldum. Ondan sonra her yıl sınıf birincisi oldum. Sonra, yedinci sınıfa

Çengelköy Askeri Ortaokulunda gittim. Yedinci sınıfta birinciydim. Sekizinci sınıfta yine sınıf birincisi oldum.

Liseye geçtik, Kuleli'ye. Dokuzda birinci oldum; onda birinci oldum. Ben çok tutkulu bir çocuktum, ille birinci olacağım, içimde böyle bişey vardı. Sevmediğim derslere bile birinci olmak tutkusuyla çalışırdım. Çünkü general olmak, kurmay olmak istiyordum. Bu tutkuyla liseyi bitirdim. Liseyi bitirince çok tuhaf bişey oldu; ben yine birinci olacağımı sanıyorum...

Üçüncü oldum demiyorum, üçüncü yaptılar diyorum. Çünkü bana göre üçüncü yapılmıştım. Birincilik benim hakkımdı, çok canım sıkıldı. Hayatta pekçok haksızlıklara uğradım ama, bu birincisiydi. O zamanlar, haksızlığa uğramaya daha alışmamıştım. Bir protestoda bulunamazdım, ama küskündüm. Kuleli son sınıfında üç öğrenci bakalorya sınavlarında bütün derslerden tam numara almıştı. Bunlardan biri bendim. Neden beni birinci yapmamışlardı? Öbür iki öğrenciden benim çok belirli bir üstünlüğüm vardı. Ben, askeri liseye girdiğimdenberi, yani beş sınıfta da hep birinci olmuş-tum. Aynı numaraları alan üç kişi arasında, bir rüçhaniyetim olmalıydı. Haksızlığa uğradığıma inandığımdan iyice küskündüm. Ama bunu arkadaşlarıma belli etmemeye çalışıyordum. Bir haksızlığa nasıl cevap verebilirdim?

Bunu bir başarısızlık sayıyordum. Her zaman böyle olmuştu: Ben size gösteririm. General olacaktım, büyük komutan olacaktım.

Sınav sonuçlarının açıklandığının ertesi günü, okul müdürlüğünden bir haber bildirildi. İlk olarak o yıl askeri liseleri bitirenler arasında açılacak yarışmayı kazananlar, mühendislik eğitimi görmek üzere Avrupa'ya (Almanya'ya) gönderilecekti. Bu, büyük bir fırsattı. Askeri liseyi yeni bitiren her öğrenci sınava girebilirdi. Bu sınava girmek için içim içimi yiyordu. Girmeliydim. Almanya'da okur, askeri mühendis olurdum. Ne güzel şey!.. Ama o zaman beni birinci

17 Aralık 1932. Kuleli Askeri Lisesinde.

yapmayarak bana haksızlık edenlerden hıncımı (öcümü) alamayacaktım. Ben ancak general olursam bana yapılanların haksızlık olduğunu anlatabilirdim.

Okul Müdürü Hamit Bey o gün öğleden sonra beni çağırttı. Odasına gittim. Avrupa'ya eğitim sınavına gireceklerin listesine bakmış, benim adımlı görememiş. Neden adımlı yazdırmamışım? Nasıl dikkatli bir insandı bu Hamit Doğruer... Bin öğrenciydik. Herbirimizle teker teker uğraşırdı.

Benim adımlı listede araması, benimle ilgilenmesi ne demek! Oysa ben, Hamit Bey'le sık ilişkisi olan bir öğrenci de değildim. Beni tanıdığını, adımlı bildiğini bile bilmiyordum. O, neden listeye adımlı yazdırmadığını üstüste sordukça, ben bişeye alınmış da neye alındığını söylemeyen ama neye alındığının da herkesçe bilinmesini isteyen küçük bir çocuk somurtkanlığıyla –esas vaziyette– başımlı önüme eğmiş susuyordum. "Neden listeye adımlı yazdırmadığımı siz bilirsiniz, artık anlayın!" demek istiyordum. Ne müthiş bişey, ne müthiş! İşte bu içimden geçenleri bu büyük eğitimci –kendiliğinden eğitimci– anladı. Ve açıklamaya başladı. Birinciyi seçmek için epiy zorluk çekmişler. Birincilik benim hakkımlı ama, ben çok yaramazmışım, sporla çok uğraşıyormuşum. Oysa öbür iki öğrenci çok uslu, hiç yaramazlık etmeyen çocuklarmış. Sınavlarda eşdeğerde numara alan üç öğrenciden

en uslusunu birinci, daha az uslusunu ikinci, en yaramaz olan beni de üçüncü yapmışlar. Ben o denli yaramazmışım ki, eğer her dersin sınavından tam numara almasaymışım, üçüncü bile olamazmışım. Üçüncü yaptıklarına teşekkür etmeliymişim.

Hamit Doğruer sözlerine başlarken ağlamaklı olmuştum. Ama onun ağzından yaramazlığım yüzünden üçüncü olduğumu duyunca, içimi anlamsız bir sevinç kapladı. Çünkü o zaman arkadaşlarımdan değer yargılarına göre, salt çalışmak, hiç yaramazlık etmeden sürekli çalışmak, "ineklik"ti. Beni

Sağdan ikinci.

arkadaşlarım çalışkan olduğum için değil, yaramaz ve çalışkan ve onlara her zaman destek olduğum için seviyorlardı. İşte ben arkadaşlarımla sevgisinin armağanını almış, onların bana armağanı olarak üçüncü olmuştum ki, benim için böyle bir üçüncülük bütün birinciliklerden üstündü.

Hamit Bey, oğluna darılmış bir davranışla konuşmaya başladı. Sözlerindeki kelimelerin yerleri ve cümlesinin kuruluşunu anımsayamasam bile, söylediği kelimeler aklımda. Deseler ki, şimdi mühendis olmak için Avrupa'ya gideceksin, bu rütbeleri söker hemen giderim. Çabuk koş, listeye adını yazdır.

- Başüstüne efendim!

Gidip listeye adımlı yazdırdım. Avrupa'ya mühendislik öğrenimi için yarışma sınavına girecektim.

Aziz Nesin mühendislik sınavlarının birçoğuna girmez, girdiklerinden de boş kağıt vererek çıkar.

Amacı general olmaktır. Ankara'daki iki yıllık Harp Okuluna gitmek ister. Ama önce meslek seçmesi gerekmektedir. Aziz Nesin'i Böyle Gelmiş Böyle Gitmez için tuttuğu notlardan dinleyelim;

Sıraca ilk muayene. Yüzbaşı doktor. Havacı olacağım. "Ulan sen nerenden nefes alıyorsun? Yıkıl!" Süvari olacağım. Piyade olmak istemiyorum. Bitli piyade derlerdi. Kolay bir sınıf gelirdi bana. Topçuyu hiç düşünmemiştim. Süvari

olmak için boyum kısa geldi. En yakışıklı, en bıçkınlar süvari olmuşlardı.

Koridorda çok fiyakalı giyinmiş, rugan kürüklü gıcır gıcır külot pantolonunun iç yanları gümüşü güderi, pırıl pırıl çarktan çıkmış gibi bir süvari yüzbaşı görmeyeyim mi? Uçtum sevinçten. İşte, benim boyumda bir yüzbaşı, hatta benden de biriki santim kısa. Önemli olan kısalık mı, yoksa vücut oranındaki uygunluk mu? İşte bir kısacık yüzbaşı ki, bütün organları birbirine denk oranda. Onun için çok biçimli ve yakışıklı. Kendimi de öyle görmekteyim; yalnız ben değil. Başkaları da... Kısa boyluların en yakışıklısı. Süvari yüzbaşının önüne gidip durdum. Bir esas vaziyeti aldım. Selamı çaktım.

- Ne var?

Efendim, ben süvari olmak istiyorum, ama boyum kısa diye beni süvari yapmıyorlar.

Yüzbaşı afilli afilli gülümsedi.

- Onlar, dedi, yüksek atın üzengisine basmaya boyları yetişmez diye kısa boyluları süvari yapmak istemezler. Ama biz, üzengiye ayağımızın ucunu bile değdirmeden, bir elimizi eğerin ön kaşına kuburluğuna, bir elimizi de arka kuburluğuna koyduk mu, eğerin üstüne pire gibi sıçrarsınız ki ne zaman yerdiniz ne zaman at üstündeyiz gören olmaz. Hadi git öyle söyle...

Gıcır gıcır gıcır... Kürüklü rugan çizmelerin gıcirtısı Harp

Okulu koridorunda uzaklaştı.

Gittim süvarilerin seçim komisyonunun başkanı olan binbaşıya.
- Efendim, ben üzengiye ayağımın ucunu bile değdirmeden...
Binbaşı bana bir 'tir çekti, dönüp yürüdüm.

Herkes mesleğini seçmekte. Meslekler bitiyor. Ben ortada mesleksiz kaldım. Havacı olamadım. Süvari olamadım. Topçuların da kadrosu dolmuş artık... Kala kala bana ya piyade ya candarma olmak gerekiyor. Bir de candarma oldun mu, kurmaylığa elveda... Yani generallik rüyaları bitti demek. Büyük bir üzüncü koridorun köşesinde düşünürken, Pala Ragıp, o her zamanki abartılı iyimserliğiyle gülererek geldi yanıma:

- Haydi, istihkam olalım, dedi.

Bir oyun provasında. (Kavuklu ve sakallı)

O zamana dek, bikez bile istihkam (yani askeri mühendis) olmayı aklımın ucundan bile geçirmemiştim. Şöyle söyledi olmaz, böyle söyledi olmaz, sonra maviyi övmeye başladı. Sevgilimizin tuvaleti mavi, gök mavi, deniz mavi, dünyadaki en egemen renk mavi. Kabul, istihkam sınıfına ayrıldım.

Harp Okulundan önce altı aylık er eğitimi almak gerekmektedir. Bunun için Balı-

kesir'in Kepsut ilçesine gider. Sanırım yaşamının en mutlu günleridir bugünler. Doğayla içiçedir, lise arkadaşlarıyla birlikte, onlarla çok rahattır. Tiyatroya ve aktörlüğe yeteneklidir. Arkadaşlarına sık sık tuluat tiyatrosu oynar, taşlamalar, şiirler okur, onlarla şakalaşır ve şaka kaldırır. Gerçek bir dayanışma ve dostluk vardır aralarında. Üstlerinden mühendislik de öğrenir bu arada, örneğin “Sinan Köprüsü Tahrip Projesi”ni yapar. Altı ay sonra Ankara'ya Harp Okuluna gider.

Bu durumda Harp Okuluna girdik. Harp Okuluna da aynı coşkuyla girdim; yani gene sınıf birincisi olacağım; bilmemne olacağım filan... Fakat Harp Okulunda düşkırıklığına uğradım. Çünkü öyle hocalar vardı ki, bilimle hemen hiç ilgisi yok. Bu adamları görünce, ben büyük düşkırıklığına uğradım. Yani bunlardan ne öğreneceğiz? Dersler de bela derslerdi. Ben Harp Okulundan itibaren boş verdim. Ve buna rağmen Harp Okulundan ikincilikle mezun oldum. Lise-de benim hocalarım, bana öyle geliyordu ki dünyanın en iyi, en bilgili, en olgun hocalarıydı. O kadar mükemmel hocalardan birdenbire bu duruma düşünce şaşırdım. Derslerde de iş yok; hocalarda da iş yok...

1937 Ağustos'unda Harp Okulu biter, Aziz Nesin subay çıkar ve iki yıl meslek eğitimi görmek üzere Beyoğlu Maçka Askeri Fen Tatbikat Okuluna girer. Fen Tatbikat Okulunda ta başından beri sık sık disiplin cezası alır, okuldan kaçır. Bir yandan da İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Doğu Süsleme Bölümü öğrencisidir. Akademide minyatür, tezhip, hat, çinicilik, ciltçilik dersleri alır. Aynı zamanda resim çalışır.

Sonuçta, bu durumda subay oldum ve Fen Okuluna geldim. Fen Tatbikat Okuluna bu tembellikle geldim; ama burada ciddi dersler vardı. Hocaların çoğu Teknik Üniversite-nin profesörleriydi. Hocalar çok iyi, asker hocalar da son de-

Beyoğlu Maçka Askeri Fen Tatbikat Okulu'ndayken bir yandan da birincilikle kazandığı
İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Şark Tezyinat bölümüne gizli gizli gidiyor.
Bir canlı model çalışması. Resmin tarihi 11 Ekim 1937, ilk çalışmalarından biri olmalı.

rece iyi; fakat beni ilgilendiren bir ders yok. Yani şöyle: Ben kurmay subay olmayı, general olmayı düşünüyorum. Tabii anlıyorum, kimi dersleri anlıyorum ama, ahşap köprü yaptığınız zaman bunun sütunları ne kadar genişlikte olmalıdır ki üzerinden 10 ton yada 20 tonluk kamyon geçsin, bunun gibi şeyler... Onlar baktım bana gerekli şeyler değil. Ben ötedenberi, taa lisedenberi resme meraklıydım; hatta çocukken, çok küçükken ne olacaksın diye sorduklarında, yazar yada ressam diyordum. Sonra bunun içine tiyatroculuk da karışmıştı... Ve bu dersler böyle düşkürlüğüne uğrattınca beni, ne yapayım şaşırdım... Tam o sırada Güzel Sanatlar Akademisinin ilanlarını gördüm; sınavla öğrenci alıyorlar. Sınava girdim; ressam olmak için resim bölümüne girmeyi düşünüyordum ama, daha her gün her derse girmek zorunlu olmadığı için, Şark Tezyinatını (Doğu Süsleme) bölümüne girmeyi tercih ettim. Şark Tezyinatı bölümünün sınavına girdim ve orayı birincilikle kazandım. Listenin başında adımlı gördüm ve yazıldım.

ASKER AZİZ NESİN

Aziz Nesin Fen Tatbikat Okulunu'da bitirip kıtaya çıkar. Askerliği sevmektedir. İyi bir subaydır. Görevini bilinçle, se-verek yapmaktadır.

Ben, ondört yaşımdan yirmidokuz yaşıma dek, onbeş yıl ordunun içindeydim. Orduda yetiştim. Sekiz yıl subaylık yaptım. Antimilitarist bir insanım. Kimine şaşılası gelebilir, hiçbir zaman –ordudayken bile– militarist olmadım. Ama o zamanlar antimilitarist de değildim. Meslek olarak askerliği çok da sevmiştim.

[...] hem antimilitarist olduğumu, hem de askerliği sevdiğimi söylemiştim. Bu sözlerimde bir çelişki bulunduğunu düşünenler olabilir. Askerliği niçin seviyorum? Nesini, neresini seviyorum?

Harp Okulunu bitirip subay çıktınız. Daha sonra meslek okulunuzu da subay olarak bitirip kıtaya çıktınız. Artık bir takım subayısınız. Buyruğunuzun altında bir takım er var. Bunlar askere yeni gelmiş erlerse, çoğu Anadolu'nun ve Trakya'nın kırsal bölge çocuklarıdır. Benim askerliğim sırasında bunların çoğu okuryazar bile değildi. Kaba ve hamhاللattırlar ve çoğu kapkara cahildir. Böyle söylediğim için ulusalçılık duyguları kabarıp ve şahlanıp "Türk askeri hamhاللat olamaz!" diye bu dediklerime karşı çıkan şovenler, ordu-

yu, hatta Türklüğü aşağıladığımı düşünenler çıkabilir. Ama ne yazık ki gerçek budur. Aradan yıllar geçtiği için, "budur" değil, "buydu" demem daha doğru olur. Bu genç insanların içinde yürümesini, koşmasını bilmeyenler bile vardı.

Siz bir genç subay olarak, hele idealist ve yurdunu gerçek-ten seven bir genç subay olarak, iki yıl birlikte olacağınız bu insanları yetiştirecek, onlara bildiklerinizden çok şey vereceksiniz. Kısacası onları değiştireceksiniz. Kaldı ki, benim subaylığım döneminde İkinci Dünya Savaşı olduğundan, askerlik iki yılda bitmez, ikibuçuk-üç yıl sürerdi. Terhis olmuş eski asker ve subaylar da, savaş tehlikesi yüzünden, izne çıkmaları, evlerine gitmeleri yasaklanmıştı. Çoğu evli ve çocuklu-uydu. İki-üç yıl evlerine, sıllarına gidemeyen yirmi-yirmiiki yaşlarındaki bu insanlardan, genç bir komutan olarak, siz sorumlusunuz.

Peki, bunun tadı, keyfi nerde? Bütün bu sorunlu ve sorumlu ağır hizmetlerin mutluluğunu ben onlar terhis olurken duyardım. Elinize hamhalat bir insan malzemesi olarak aldığınız ve kimilerinin doğrudürüst yürümesini ve koşmasını bile bilmediği bu genç insanların, terhis olduklarındaki o değişmiş durumunu görmek, bunu gözlemlemek bana sonsuz bir mutluluk, haz verirdi. Bu mutluluk, bir yazarın büyük ve çok yorucu emeklerle ortaya koyduğu bir yapıtından aldığı se-

vincin, mutluluğun tıpkısıdır. Terhis olan erlerimizin giyimleri, kuşamları, davranışları, devinileri, konuşmaları, herşeyleri değişmiştir. İşte bu sizin yapıtınızdır, işte bunu siz başardınız!

Erlerim terhis olduklarında, onların ilk askere gelişleriyle askerden ayrılışları arasındaki ayrımı düşünür, kimileyin sevincimden gözlerim dolardı... Tıpkı beni çok sevindiren bir oyunum, bir kitabım gibi... Bana askerliği sevdiren nedenlerden biri ve en önemlisi budur: İnsan yetiştirmek!

Aziz Nesin (sağda), sevgili okul arkadaşı Fethi Başak ile.

ASKERLİK TEN AYRILIŞ

İkinci Dünya savaşı'nın en yoğun olduğu yıllarıdır. Erlere izin vermek yasaktır. Askerlik de üç yıla çıkarılmıştır. Bir er o sırada teğmen olan babama izin vermesi için yalvarır. Erin çocuğu olmuştur ve çocuğunu göremeden askere alınmıştır. Babam üstelemelere karşın izin vermez. Ama ere gelen acıklı bir mektubu okuyunca dayanamaz ve eri yanına çağırır:

- Kaç gün izin istiyorsun sen?
- Bir hafta yeter.
- Sana iki hafta izin. Git, çocuğunu gör ve dön.

Er gider ve dönmez. Köyünde cinayet işlemiş ve tutuklanmıştır. Çocuk ve mektup mizansenin bir parçasıdır... Er, her nasılsa bir zaman sonra kışlaya geri döner ve babam tarafından cezalandırılır. Aşçıbaşı da şantajla izin istemektedir, yoksa babamın bir ere izin verdiğini üstlerine bildirecektir... Babam kulak asmaz. Ancak izin verilen erle aşçıbaşı birleşerek babamı şikayet ederler. Zaten askerlikten bezmiş olan ve ayrılmak için bir vesile arayan babam mahkemede kendini savunmaz ve ordudan atılır.

BİR ARKADAŞININ MEKTUBU

Şadi Usal babamın ta Kuleli'den arkadaşıdır. Daha sonra babamla Şadi Usal uzun yıllar mektuplaşmışlar. Aşağıda Şa-

di Usal'ın babama yazdığı bir mektubu bulacaksınız:

Nusret,

Çanakkale Boğazına karşı, bir akşam üstü Alayımıza gelen bir su-bayla tesadüfen konuşuyordum.

- Siz İstanbul'dan mı geldiniz?

Evet, evvel, Safranbolu'da idik... Sonra yaya yürüyüşle Tümen-ce Rami'ye geldik...

- Safranbolu'da mı? İstihkam subaylarından kimi tanıyorsunuz?

- Nusret Bey vardı...

- Nusret Nesin... O da mı İstanbul'a... (geldi diyemeden o devam et-ti):

- Evet Nusret Nesin... O ihraç oldu!

- İhraç mı?.. Nasıl olur?..

- Hiç... Orta yerde birşey yok... Fakat o kendisini müdafaa etmedi.

- Peki suç ne?

Ekmek satılmış... Onun yerine kiraz alınmış... Nusret Bey aşçıyı döğmüş... Aşçı haber vermiş... Derken iş mahkemeye intikal etti... Dört ay hapis ve ihraç!..

- Nusret en yakın arkadaşlarımdandır. Gözüm önünde adam öldür-se ona "gazidir" derim, fakat "katildir" diyemem. O daima mücadele-lerinde şeref arar. O bu küçük vak'aların çok üstündedir.

Yeni tanıştığım subay mütemadiyen beni tasdik ediyordu. Onu ikna et-mek için dil dökmekliğime lüzum yoktu. Ve herkes mahkemenin değil, be-nim inandığım bir hakikata sahipti... Bana en büyük teselli bu verdi!..

Aziz Nesin'in notu: "1942 yazı. Üsteğmendim.
Kars'tan Ankara'ya tank kursuna gelmişim. Bu resim, Ankara hipodromunda at yarışlarına geldiğimiz bir pazar çekilmiştir. Ne bahasına olursa olsun askerlikten ayrılmaya karar verdiğim sıkıntılı günlerim."

Nusret!.. Herşey olabilir... Hatta daha feci şeyler, daha acı şeyler olabilir. Ve bunlar bizim kaderimize yol çizebilirler... Fakat ahlakımıza-karakterimize zan etmem ki müessir olsunlar... Yol istediği kadar değişsin, ayaklar ve adımlar değişmedikten sonra her ufuk pes der ve her zirve mahkumdur!..

Tafsilatın veya tafsilatsızlığın bence hiç kıymeti yok... Ben, biliyorum ki senin ahlakın Haram'a müsait değildir. Bir vicdan 100 mahkemenin mantığından üstündür. Hakkında bu hükmü seni tanımayanlar vermiştir. Seni tanıyanlar ise, kalplerinde sana karşı daha derin bir sevgi ve saygı ile bağlıdırlar.

Nusret! İstikbal, tomurcuk halinde meyvelerle dolu bir ağaç gibi önündedir. O meyveleri görmek için belki sen uzun ve soğuk bir kış bekleyeceksin!..

Baba olmasaydın, bu sana ucuz gelirdi...

Nusret! Sana, gururun önünde eğilerek, ne şekilde yardım edebileceğimi soruyorum. Yani herşeyden evvel senin bana çok açık adresini bildirmeni bekliyorum. Beni anlamışsan red etmiyeceksin. Ve ben bundan anlaşılmış olmanın derin tesellisini duyacağım!..

Nusret,

Bu mektubumu alır almaz acele cevabımı beklerim.

Kardeşin Şadi Usal

Gelibolu, 1-Ağustos-944

Yıl 1938. Aziz Nesin nişanlanıyor. Sağında nişanlısı Vedia Hanım. Önünde kız kardeşi Saadet Hanım. Solunda arkadaşı Ragıp, Ragıp'ın kız kardeşi Nemika ve iki kardeşin anneleri.

İLK YAZARLIK DENEMELERİ

Ben o zaman, oniki yaşında bir ortaokul öğrencisiydim. Bir roman yazmaya başlamıştım. Romanın olay örgüsü, hiç bilmediğim İzmir'de geçiyordu. İzmir'i, sıra arkadaşım İzmirli Reşat'tan dinlediklerime göre biliyordum. Romanımın etkisini anlamak için, yazdığım bölümleri her akşam babama okurdum. Romanın, kumar gibi zararlı, hiç değilse yararsız ve zaman öldürücü bişey olduğuna inanmış olan babam, kendisine okuduğum bölümleri dinlerken ağlardı. Eh babamı ağlatabildiğime göre, etkili roman, yazmayı başardığıma inanıyordum. Neydi romanımın adı? “Bir Çift Siyah Kuyu” mu, işte öyle bişey... Bu kötü ad, bir kadının gözlerini simge-liyordu. Bir küçücük defterin çoğunu yazmıştım. Babalı'deki kitapçıların hepsine mektuplar gönderdim: “Bir roman yazdım. Yayımlamak ister misiniz?” Ağdalı sözcüklerle çok ağırbaşlı bir mektup yazmıştım ki, kitapçılar benim bir çocuk olduğumu anlamasınlar. Başarmış olacağım ki, salt bir kitapçıdan çok usturuplu, saygılı bir yanıt almıştım: İnkılap Kitabevi'nden. Uçmuştum, uçmuştum sevincimden... Daha ortada roman yok. Basarız diye yanıt alırsam, hemen romanın gerisini de yazacağım. Roman yazmak da bir iş mi sanki.... Kendim götürmeyecektim, postayla gönderecektim. Romanım basıldıktan sonra ortaya çıkacaktım ve o zaman

karşılarında bir çocuk görüp şaşacaklardı.

İnkılap Kitabevi'nden gelen yanıtta “Elde neşir sırasını bekleyen pekçok roman bulunduğundan maalesef romanınız tab edilemeyecektir” yazılıydı. Öyleyse nedendi bu sevincim? Çünkü mektup, “Muhterem Mehmet Nusret Beyefendi” diye başlıyordu ve bu denli ciddi mektubu ilk alıyordum. Yazık, elli altı yıl önceki bu mektup şimdi elimde değil.

Elimdeki belgelere göre, Aziz Nesin'in yayımlanan ilk yapıtı Bir Salkım Üzüm adlı öyküsüdür (1941, 7 GÜN dergisi). İlk öykülerinin konuları özyaşamından esinlenmiştir ve duygusal ağırlıktadır. Aziz Nesin, gülmece öykücülüğüne 1946'da Markopaşa gazetesıyla başlayacaktır. Markopaşa'yla birlikte dili de sadeleşir, halkın konuştuğu dilde ve halkın anlayabileceği biçimde yazmaya özen gösterir.

Elimdeki (şu andaki) belgelere göre, babam, dedesinin adı olan “Aziz Nesin” takmaadını ilk kez 1 Ocak 1944'te Millet dergisinde Arkadaş Hatırı öyküsünde kullanmıştır.

1943 yılından başlayarak, Yedigün ve Millet dergilerinde ve ayrıca Tan gazetesinde, öykülerinin yanı sıra şiirleri de yayımlanmaya başlar. Bütün bir yaşam boyu şiir yazacaktır. 1955'te şiirlerini On Dakika adlı bir kitapta toplar. Yahya Kemal ve Faruk Nafiz'in etkisinde kaldığından ve Nazım'a öykündüğünden, kitapları dağıtıma vermeden yakar. Yıllar-

Solundaki Türkiye Sosyalist Partisi kurucusu Esat Adil

ca, şiirde kendi sesini bulmaya çalışacaktır. İnatla şiir yazmaya devam eder. Kendi sesini bulduğuna inandığı an şiirlerini kitaplaştırır (1984, Sondan Başa).

MARKOPAŞA DÖNEMİ (1946-1950)

1946 yılında Türkiye'de ilk kez seçim olur. Şaibeli seçimi CHP kazanır. Gene de parlamentoya partili/örgütlü bir muhalefet girmiştir. Gelecek seçimlere değin, yani dört yıl boyunca CHP gerçek bir baskı yönetimi kuracaktır. Bu dönem, babamın Babıali'ye girdiği döneme rastlar. Askerden bir yıl önce ayrılmıştır.

1946 yılı Temmuz ayında Esat Adil Müstecabi, "Gerçek"

adlı günlük bir gazete çıkarıyordu. Ben, bu gazetenin sekreteri ve köşeyazarıydım. Gerçek 25 sayı çıkabildi. Bigün, akşam gazeteyi hazırlarken, Emniyet Müdürlüğü Birinci Şubesinden matbuat işlerine bakan polis Hüseyin yönetimevine geldi.

Yukarda, babam, "Polis Hüseyin"den sözetti. 1946-1950 yılları arasında demokrat ve solcu aydınlar polislerce öylesine yakından izleniyorlardı ki, en alt düzeyde bir polis memurunun adını bile biliyorlardı... Kaydadeğer bir ayrıntı... Babamın kaldığı yerden okumayı sürdürdüm.

Sıkıyönetim Komutanlığının gazeteyi kapatmış olduğunu bildirdi. Kendisinden yazılı emir istedik, yarım saat sonra da yazılı emri getirdi. Bu emirde kapatma nedeni bildirilmiyor, yalnızca Sıkıyönetim Komutanlığınca kapatılmasına gerek görüldüğü yazıyordu.

Gerçek kapandıktan sonra işsiz kaldım. Gazetelerde düzeltmenlik için bile yaptığım başvurular reddedildi. O zaman üyesi olduğum Türkiye Sosyalist Partisi'nde parti işlerinde çalışıyordum. Geçimimi sağlar herhangi bir işim yoktu.

Parti de para sıkıntısı çekmekteydi. Esat Adil'e haftalık bir gülmece gazetesi çıkarmayı önerdim. Deneyimlerime göre çıkaracağım gazetenin üçbin satması olasıydı. Bu gazete için de yediyüz lira gerekiyordu. Böyle bir gazete ayda üçyüz lira kâr bırakacaktı. Esat Adil'le uyuştuk. Parti bu parayı sağla-

yacak, ben emeğime karşılık ayda yüz lira alacaktım. Kârın üst tarafı da partiye kalacaktı.

Parti üyeleri, olanakları kadar beşer onar lira vererek gazetenin sermayesine ortak olacaktı. Anlatılmayacak biçimde sıkıntı içinde olduğumdan, paraları toplama işini partinin muhasebecisi Alaaddin Hakküder'e bıraktım. Bu iş iki ay kadar sürdü. Partili arkadaşlar zaten az gelirli işçiler olduklarından, bu iki ayda ancak 260 lira toplanabilmişti.

Gazeteye, halk kitlesi tarafından benimsenmiş ve tutulmuş bir ad vermek gerekiyordu. Gerçek gazetesinde yazdığım köşeyazlarından birinin başlığı "Markopaşa'ya Şikayet" idi. İşte bu köşeyazının adından yola çıkarak Markopaşa adını önerdim. Gerek partiden istifa edişim, gerek yediyüz liranın bir araya getirilemeyişi yüzünden Markopaşa'yı çıkaramadım.

Sabahattin Ali bir gülmece gazetesi çıkaracağını duymuş. O sıralarda Sabahattin, Devlet Konservatuvarındaki hocalığından çıkarılmış, vekalet emrine alınmış bulunuyordu. Ankara'dan geldiği bir sıra beni buldu, "Markopaşa'yı birlikte çıkaralım, ben sermayesini veririm" dedi. Önerisini memnuniyetle karşıladım. Yeniden konuşmak üzere ayrıldık. Beyoğlu Balık Pazarı Cumhuriyet Lokantasında buluştuk. Bu konuşmamızda Sabahattin bana karşı çok dostça ve insanca hareket etti. Gazetenin sermayesi olarak bin lira verecekti.

Bana şöyle dedi:

- Senin mali durumun benimkinden çok bozuk. Eğer gazete ayda yüzelli liradan az kâr getirirse, bu para tamamen senin olsun, yüzelliden fazlasına ortağız...

İkinci konuşmamızı Tepebaşı'nda Cumhuriyet Gazinosunda yaptık. Sabahattin gazetenin sahibi olacak, ben de yazışleri müdürü olacaktım. Başyazıları Sabahattin yazacak, gazetenin öbür yönetim ve yazışleri benim üzerimde kalacaktı. Sabahattin benim fazla heyecanlı olduğumu söyleyerek, yazdığım yazıları gözden geçirmemi istiyordu. Kendisini haklı buldum ve razı oldum. Buna karşılık ben de onun başyazılarından seçtiklerimi gazeteye koyacaktım. Üçüncü buluşmamızda gazetenin imtiyazını almak için beyanname aldık. Babıalı yokuşundan çıkarken Sabahattin Ali'ye,

- Senin sahip, benim de yayın müdürü olmam doğru değil, sahip ve yayın müdürlüğünün bir kişide bulunması daha doğru olur, dedim.

Sabahattin, hem sahip hem de yayın müdürü kendisinin olmasını istedi. Sabahattin o gün bana bin lira verdi.

Aramızda hiçbir mukavele yoktu. Sonuna değin de böyle bişeye gerek görmedik. Ne o bana hesap ve yönetime değgin tek bişey sordu, ne ben onun ne kadar para çektiğini hesapladım.

Sabahattin'den aldığım bin lira üzerimde taşınması pek

zor bir sorumluluk gibiydi. Onun bana güveni, bu parayı zıyan edeceğim korkusunu büsbütün artırıyordu. Vilayet karışısındaki İzzettin hanında yönetimevi olarak bir oda tuttum. En ekonomik yoldan bir de afiş yaptırdım.

Üçbin satacağımızı hesaplayarak altıbin gazete bastık. Fazla para harcamamak için, hamallık parasından bile kısmak amacıyla kağıtları ve basılmış gazeteleri gece karanlığında kendim basımevinden yönetimevine taşıdım.

Markopaşa'ya karikatür gerekiyordu. Çok eski arkadaşım olan Faris Erkman'a rica ettim. Faris "yaparım" dedi, ancak çok işi olduğunu, o sırada bir harita üzerinde geçici olarak ve çok az parayla çalışan Mustafa Uykusuz'un çalışmasının daha doğru olacağını söyleyerek Uykusuz'u önerdi.

Uykusuz'u Gün dergisinde çıkan iki üç karikatüründen tanırdım. Akhisarlı tütün işçisi bu halk çocuğunun sanat yeteneği bu bikaç karikatüründe belli olmuştu. Kendisinden daha da büyük gelişmeler beklenebilirdi.

İşte böylece Uykusuz da Markopaşa ailesine katıldı. İlk zamanlar başka karikatürler de alıyorduk, sonraları Uykusuz büyük bir ilerleme göstererek hakettiği değeri kazandı.

Gazete daha basılmadan iki gün önce, gazete bayilerinden Fazıl'a gittim. Markopaşa'nın dağıtma işini kendisine önerdim, kabul etti. Gazete basılıp yönetimevine gelmişti. Kat-

lanması gerekiyordu. Hiçbir çıkar beklemeden büyük iyilik ve yardımlarını gördüğüm Haluk Yetiş benimleydi. Birlikte gazete kıldık. Gece saat 1'den sonra Haluk evine gitti. Sabahın dörtbuçuğuna dek gazeteleri ellişer ellişer paketledim. İkibin Anadolu'ya ayırıp dörtbin tanesini omzuma aldım, bayi Fazıl'ın dükkanına götürdüm. Fazıl gazetelere şöyle bir bakıp,

- Kusura bakma, ben bu gazeteyi dağıtamayacağım, dedi.

Nedenini söylemiyordu. Fazıl ricalarına kulak bile asmıyor, o saatlerde pek fazla meşgul olan her bayi gibi öbür gazeteleri dağıtmakla uğraşıyordu.

Markopaşa'nın o gün çıkacağı afişlerle ilan edilmişti. Ve hepsinden beteri de, Sabahattin'in bin lirası, altıbin tane işe yaramaz iade kağıdı haline gelmişti. Bunları kiloya versek elli lira bile tutmazdı. Fazıl'ın dükkanının kapısında beynimden vurulmuşa döndüm. Gazeteleri yeniden kucaklayıp

ilk eşi Vedia Hanım'la

başka bir bayiye götürdüm. O da bu gazeteleri satamayacağını, kendisine boşuna yük olacağını söyledi, almadı. Dört bayiye daha gittim. Onlar da, "satılmaz" ya da "geç kaldı, dağılmaz" diye reddettiler. Gazeteleri yönetimevine geri getirdim, başına oturup düşünmeye başladım. Sabahattin, bana güvenerek bin lira vermiş, işte ben de o parayı bu hale getirmiştim. Saat onda Sabahattin otomobille geldi. Hiçbir gazeteci ve tütüncüde Markopaşa'yı arayıp bulamayınca "Niye dağıtmadın" diye sordu. Haklı olarak pekçok hiddetlen-di. Ben her kabahatli insan gibi alttan aldım.

- Merak etme, biraz burada otur, şimdi satarım, dedim.

Birdenbire o anda aklıma bir düşünce gelmişti. Kolumun altına ikibin gazeteyi alıp sokağa çıktım. Markopaşa'yı kendim satacaktım. Ancak bütün çabama karşın "Markopaşa" diye bağırmaya utandım. Eminönü meydanına gelince gözümü kapayıp "Markopaşa" diye avazım çıktığıncaya bağırmaya başladım. Gazete adeta kapışılıyordu. Köprüde, partiden tanıdığım işçi arkadaşlara rasladım, beni ayıplıyorlar gibi geldi. Beyoğlu'na doğru çıktım, her gazeteci, tütüncü dükkanına beşer onar bırakıyordum. Bir bölümü, "satılmaz, sekiz sayfalık gazeteler bile satılmıyor" diye almak istemiyordu. Onlara rica ediyordum:

-Zararı yok, siz alın şöyle bir asıverin, diyordum, satıl-

mazsa istemem...

Taksim'e geldiğimde, dükkanlara bıraka bıraka, biyandan sata sata, ikibine yakın gazeteyi bitirdim. Yönetimevine dönüp ikibin gazete daha aldım. Bunları da Beyazıt, Fatih, Edirnekapı taraflarına dağıttım. Böylece dörtbin gazeteyi bütün İstanbul'a dağıttım, ikibin gazeteyi de taşraya yolladım.

Gazetenin çıktığından iki gün sonra hiçbir gazetecide Markopaşa kalmamıştı, hepsi satılmıştı. Taşradan, il ve ilçelerden, "100 daha gönderin", "200 daha gönderin" diye mektup ve telgraflar yağıyordu.

Satış durumuna göre, ikinci sayıyı 15 bin basacaktım. Ancak Sabahattin Ali, "satılmaz, elimizde kalır" diye ısrar etti, 10 bin bastık.

İkinci sayının başarısı daha da büyük oldu. Üçüncüyü 15 bin, dördüncü sayıyı 25 bin bastık... Bundan sonra her hafta artırarak baskıyı 80 bine, satışı da 60-70 bine kadar çıkarttık ki, o sıralarda en fazla satış yapan gazetenin tirajı 50 bini geçmiyordu.

Gazeteyi Tan matbaasında bastırıyorduk. Dördüncü sayı baskı makinasına verildi, ancak makinadan çıkardılar, basmadılar. Halil Lütfi'ye, hem Sabahattin, hem de ben çok rica ettik, ama kabul ettiremedik. Tan matbaasının bilinen biçimde yıktırılmasından sonra, Halil Lütfi'nin haklı olarak

gözü korkmuştu. Bu korkusunun bir nedeni de gazetelerde Markopaşa'ya yapılan hücumlardı. Hüseyin Cahit, başyazısında ilk hücum işaretini vermişti. Arkadan öbürleri saldırıya başladı.

Çaresiz, makinadan sayfaları aldım. Bütün basımevlerini dolaştım, hemen çoğu işsiz olmasına karşın, Markopaşa'yı basmak istemiyorlardı.

Tan matbaasının yıktırılışı hepsinin gözünü korkutmuştu. Afişlerimiz yırttırılmıştı. Bıçok kentte aleyhimize mitingler yaptırılıyor, resimleri gazetelere konuyordu.

Sonradan öğrendik ki, polis de basımevlerine gazetemizin basılmaması için tembihte bulunmuş. Zaman da geçiyordu, gazeteyi basamayacaktık.

En sonunda kendisini önceden tanıdığım Nazım Berksoy, basımevinde basmaya razı oldu.

Gazeteye her gün iki üç korkutma mektubu geliyordu. Hatta telgraflar geliyordu. İçlerinde sehpa, tabanca, bıçak resimleri olan bu mektuplarda (bizi) öldürüleceklerinden, asıp biçeceklerinden söz ediyorlardı.

15 Aralık 1946 günü basımevine birkaç arkadaş geldi. Ertesi günü aleyhimize miting yapacaklarını, yönetimevini kırıp geçireceklerini haber verdiler. Bunlar olmayan şeyler değildi. Emniyet Müdürlüğüne ve Vali'ye önlem almaları için

durumu bildiren bir dilekçe verdik.

Arkadaşlar yönetimevinde bulunmanın doğru olmayacağını söylüyorlardı. Ancak gazetenin zamanında çıkması için de yönetimevinden ayrılmamıza olanak yoktu.

Ertesi sabah miting yapacaklarını haber aldığım için, işimi bitirip erkenden gitmek istiyordum. Ama o sayıda gazete 25 bine yükselmiş olduğu için, kırıp sayması kolay kolay bitmiyordu. Bir gece öncesinden de uykusuzdum. Gazeteleri sayarken başım düşüyor, uyuyakalıyordum. Uyumamak için

Vedia Hanım ve ilk çocuğu Oya'yla. "Tan gazetesi yıkılmıştı (1945). Ben de oradaki isimden oldum. Sedat Simavi de çekindiği için beni Yedigün'den çıkardı. Geceleri ayda 60 liraya Vatan'da Ankara muhabirinin verdiği telefon haberlerini alırdım. O korkunç günlerimin hatırası. Vatan'dan ayrılığımı aldığım bir gün, gece Tepebaşı bahçesine gitmiştik.

su içiyor, yüzümü yıkıyor, yine işimi sürdürüyordum.

Saat 4,30 olmuştu. Yani 16 Aralık 1946 günü, sabahın saat 4,30'u. Nerdeyse bayi gelip gazeteleri alacaktı.

Sokakta bir gürültü oldu. Koşuşma sesleri geldi. Pencereden baktım. Daha gün ışımamıştı. Lüks lambasının ışığında, yirmi otuz adamın han kapısına doğru koşuştuklarını gördüm. Ve o anda şöyle düşündüm: Herhalde mitingi çok erken saatte yapıyorlardı ki, gazete hiç piyasaya çıkmasın. Koca handa, en üst katta "Associated Press" ajansının adamı, han kapıcısı, bir de ben vardım. İlk işim, gazeteleri yırttırmamak, korumak için gazeteleri oraya buraya saklamak oldu. O sırada hanın kapısı gümbür gümbür vurulmaya başladı. Ben, bu gelenleri, Tan matbaasına yaptıkları gibi, kırıp yık-maya geliyorlar sanmıştım. Gelenlere, "Buyrun, oturun iki dakika, beni dinleyin" diye ricada bulunacak, ondan sonra Markopaşa'nın amacını, halka hizmet arzusunu, görüşlerimiz ayrı da olsa, ülkeye ve halka hizmetten başka bir amacımız olmadığını, halk ve ülkeseverliğin tekele alınmasının doğru olmayacağını tüm içtenliğimle anlatmaya çalışacaktım. Elbet bunlar da insandı, beni dinleyecekler, kandırılmış olduklarını anlayacaklardı...

Hanın kapısı açılmıştı. Gürültüyle yukarı çıktılar. Gelenler arasında yaşlı başlı adamlar da vardı. İlk anda, "bu kez,

profesörleri geldi galiba!" diye düşündüm. Hana girenlerin herbiri bir odaya dağıldı. Üç kişi de bizim odaya girdi. İçlerinden biri, "Kimsin?" diye sordu.

O kadar kılıksızdım, sakallı, bitik ve perişandım ki, "Gazetenin yazarıyım" demeye utandım. Meğer onlar beni tanıyorlarmış.

- Soyun! dediler.

Soyundum. Her tarafımı aradılar. Üstümden çıkan defter, not ve kağıtları bir paket yaptılar. Başları olduğunu sandığım biri,

- Bunu alıp evine götürün, evini arayın! dedi.

Bu gelenlerin polis olduklarını o zaman anladım. Aynı hanın içinde parti ve sendikaların da odaları varmış. Ben o zamana kadar bilmiyordum. Öbür polisler o odalara dağılmışlardı.

Evimi aradılar. Bu, evimin ilk aranışydı. Yatakların, şiltelerin içine kadar, her tarafı aradılar.

Aradığınız neyse, ben vereyim, zahmet etmeyin, dedim, ama ne aradıklarını söylemiyorlardı. Yine, not, defter ve kitaplarımı bir çuvala koydular. Bir de zabıt tuttular. Karıma ve bana imzalattılar.

Karım ve çocuklarım şaşırmışlardı. Giderken, memura sordum: Ne zaman döneceğiz, nereye gidiyoruz?

- Akşama dönersiniz sanırım, dedi.

O gün bayiyle hesaplaşıp para alacaktım. Ne evde ne de

İkinci çocuğu, Ateş Nesin, 1943-1944'te. Aziz Nesin fotoğrafın altına şöyle yazmış: "Bu resim Safranbolu'daki evimizin bahçesinde çekilmiştir. Ateş'e siyah bir inek almıştım. Siska Ateş, ineğin sütünü içe içe böyle tombullaştı."

bende para vardı. Cebimdeki bikaç kuruş bozuk parayı masaya koydum,

- Merak etmeyin,

akşama gelirim! diye evden ayrıldım. Yine arabayla hana geldik. Sabahattin Ali'ye, "Beni götürüyorlar, evde hiç para yok, para gönder!" diye han kapıcısına not bıraktım. Önce bu kartı yazıp bırakmama izin veren polisler sonradan bu kartı da almışlar. Her-

halde ne yazacağımı merak etmişler.

O güne dek daha Emniyet Müdürlüğünün nerede olduğunu bile bilmiyordum. Emniyet Müdürlüğüne iki sivil polisle birlikte girdik. İkinci katta bir odaya girdik. Bu odada on kadar memur, masaya yığılmış evrak ve kitaplar üstünde harıl harıl çalışıyordu. Bu odadan, ikinci geniş bir odaya geçtik. Karşımda iki adam vardı. Biri meşin ceketli, iri yarı, kabak kafalı, ablak suratlı, arkasındaki şişkinlikten kıç cebinde tabanca olduğu anlaşılıyor. Ayakta ve bir ayağı sandalyenin üstündeydi.

Sonradan öğrendim ki, bu, İstanbul Emniyet Müdürü Ahmet Demir'miş!

Öbürü kısa boylu, şaşlı gözlü biri. O da muavini Kemal Aygün'müş, ki hâlâ, bu görevdedir. [1951]

Ahmet Demir, odasına girer girmez, sen misin Aziz Nesin? diye sordu.

Genellikle, tanımayanlar beni iri yarı sanarlar da, sonra ufak tefek olduğumu görünce şaşırırlar... Ahmet Demir de onun için böyle soruyor sandım! Açık bulunan ceketimin önünü ilikleyerek, Ahmet Demir'e yaklaştım ve,

- Evet, benim! dedim.

Söz ağzımdan çıkar çıkmaz yüzümde müthiş bir şamar şakladı. Ne olduğumu, neye uğradığımı şaşırdım. Bu tokadın arkasından, Ahmet Demir,

- Ulan it, sen misin o, vatani satacak olan! diye bağırdı.

Ne oluyorduk, ne satıyorduk, kime satıyorduk? Senin "memleket" dediğin pırasa değil ki ona buna satasın! Ben bu şaşkınlıkla kimbilir suratlarına nasıl bakmışım bilmiyorum. Yine bağırdı:

- Ulan, ne bakıyorsun muavin beyin suratına!

Ondan sonra sille, tokat, tekme girişti. Demek ki ben, Emniyet Müdürlüğüne gelmişim ve bu zat da Emniyet Müdürü (!) idi...

Kolu mu yoruldu, sakinleşti mi, bilmiyorum, yaşamımda duymadığım küfürleri de savurduktan sonra,

- Götürün! diye bağırdı.

Getiren iki memur beni aldı. Oda kapısından çıkınca başka iki memur da önüme arkama geldiler. Sanki oradan kaçacakmışım, yahut kaçabilirmişim gibi, dirseklerimden tutup en üst kata, Birinci Şubeye çıkardılar. Bitakım kapı ve koridorlardan geçtik. Beni birbirlerine teslim ettiler. Yüzüme öyle bakıyorlardı ki, kendi kendimden korkmaya başladım. Üstümü bikez daha aradılar. Sonra tuhaf bir yere geldik. Kümes kapısı gibi bir kapıyı açıp beni içeri ittiler. Üstüme kapı kapandı. Burası kapkaranlık bir yerdi. Hiçbişey görmüyordum. Elimle etrafı yokladım. İki adım kadar eni, üç adım kadar da boyu... Yerde toprak toprak bişeyler vardı. Elimle yokladım. Islak, sert bir şey... Sonradan kapı bir aralık açılınca anladım, maden kömürüymüş. Uykusuzdum, açtım ve yorgundum. Kömürlerin üzerine oturup düşünmeye başladım.

Neden oluyordu bütün bunlar? Böyle bir muameleyle karşılaşacak, suç diye bişey yapmamıştım. Uyumaya çalıştım, uyuyamadım.

Bu konuyu daha fazla uzat-

1949. Üsküdar Paşakapısı Cezaevinde (oturan), Mehmet Ali Aybar'la (solunda ayakta).

mayalım. Tam 17 gün, bu ve daha ağır koşullar altında kaldım. Altı gün ne ekmek ne su verdiler. Bizzat Ahmet Demir geceyarılarına dek, kimileyin geceyarısından sonra tehdit ederek sorular sordu. Önündeki dosyadaki kağıtlara bakıp bakıp soruyordu. Bitakım isimler soruyordu, hiçbirini tanı mıyordum. Zaten bende isim belleği azdır. Bu isimleri düşünüyör, acaba şunun ismi miydi, bunun ismi miydi diye düşünüyör, bitürlü bulamıyordum. Yanlış birisini söyleyip onu da bu ne olduğunu bilmediğim belaya sokmaktan korkuyordum. Sonra üsteleyerek, Üsküdar'da bir kahvede konferans verdiğimi söylüyorlardı. Bir paket kaçırdığımı yeri ve saatıyla söylüyorlardı ki, bütün bunlar, tamamen uydurma, aslı astarı olmayan düzme şeylerdi. Ben, "bilmiyorum" dedikçe, tehditleri artıyordu. Onyedi gün sonra salıverdiler. Hâlâ niçin tuttuklarını bilmiyorum, galiba onlar da bilmiyor...

O tarihten sonra iflah olmadım. Sürekli takip, baskı, şiddet, mahkeme, hapis, sürgün...

Bu anlattığım ünlü 16 Aralık tevkifatıdır ki, 200 kişi kaddık. Benim hemen arkamdan Sabahattin Ali'yi tutmuşlar, benden birkaç gün önce salıvermişlerdi.

Ordan saç sakal birbirine karışmış çıktım. Herkes bana bakıyordu. Hemen bir arabaya atlayıp yönetimevine geldim. Bütün arkadaşlar oradaydı, kucaklaştım. O anda bütün acı-

lar unutuluverdi. Hemen gazeteyi çıkarmalıydık. Arkadaşlara yapılacak işleri anlattım. Yanıma para aldım. Aynı arabayla eve gittim. Evde ancak bir saat kadar oturdum oturmadım, yönetimevine dönüp yazıları yazmaya başladım.

O günden sonra Ahmet Demir gazetemin başlıca konusu oldu. Ahmet Demir şahsen bana karşı fena hareket ettiği için değil. Onun başkalarına yaptıklarının yanında, bana yaptıkları solda sıfır kalır. Ahmet Demir'i mahkemeye verdim. Bu olayın üstünden tam üç yıl geçti. Bu zaman zarfında belki on

1948'de Yeni Baştan dergisini çıkarırken.

Fıkra: 12 **Örnek: 79**

(Mahpuslara Mahsus)

Mahkûmiyet Vesikası

Hapishanenin adı _____

Müddei U. lik ilâm defteri kayıt numarası _____

Hapishane defterinin kayıt numarası _____

1 — Mahkûmun:

Adı ve soy adı *Mahmud N. N.*

Meslek ve san'atı *İşçi*

Doğduğu tarih *1311*

Doğduğu yer *Aziz Nesin*

İkametgâh ve meskeni _____

Tevkifi tarihi _____

2 — Evvelce mevkuf kalmış ise *Hayır*

Tahliye tarihi *25-11-1919*

3 — Hapishaneye girdiği tarih _____

4 — Mahkûmiyet müddeti *Bu ay yorun bu gün tahli*

5 — Tahliye olacağı tarih *19. 5. 1920 saat 15* 193

Kâtip *25-11-1919* **Müddei U. lik imza ve mühür**

Mahkûmun tutulup hapishaneye tesliminde kendisine Müddeiumumiler tarafından Müddeiumumilik ilâm kayıt defteri numarasını ve hapishaneye girdiği tarih ve mahkûmiyet müddetini ve mahkûmiyetini bitireceği tarihi gösterir ortası zimbali iki parçadan mürekkep bir varaka verilir. Mahkûmun hapishaneye kabulünde bu varakanın bir parçası hapishane idaresinde ve ikinci parçası da mahkûmda kahr. Hapishane idaresi mahkûmlardan aldığı bu kâğıtları tarih sırasile sıraya koyarak bu suretle her gün müddetlerini bitiren mahkûmların tahliye muamelelerini yapar.

Tallimatname

Ankara Yeni Cemaat Matbaası. 1989 ~ C. 2000 V. 100

kez evimi aradılar, yedi sekiz kez tutukladılar, ondan fazla mahkemeye verdiler, üç kez mahkum ettiler, hâlâ Ahmet Demir'le adalet huzurunda hesaplaşacağım. İnşallah...

Markopaşa'yı bastırabilmek için ne sıkıntılar çektiğimiz anlatmakla biter gibi değildir. Herkes, gazetenin en önemli işinin yazı yazmak olduğunu sanır. Oysa yazı yazmak haftanın ancak bir gününü aldığı halde, işler haftanın öbür günlerine zor sığıyordu. En önce basımevi bulmak çok zordu. Örneğin, Nazım Berksoy büyük bir iyilik yaparak gazeteyi basıyordu ama, normal baskı fiyatından iki katı parayı, hatta daha fazlasını alıyordu. Üstelik, parayı peşin almadan iş görmüyordu.

Aklımda kaldığına göre Markopaşa aleyhine ilk dava Falih Rıfkı tarafından açıldı. Bu davayı kaybettik. Sabahattin bin lira tazminat ödemeye mahkum oldu. Parayı verdi mi vermedi mi bilmiyorum. Bana kalırsa, Falih Rıfkı'yı aleyhimize dava açmaya sevkeden asıl neden, dava açtığı yazı değil, daha önce, ilk sayımızda çıkan bir manzumedir. Bu manzumeden bizi mahkemeye veremeyen Falih Rıfkı, başka bir yazıdan aleyhimize dava açtı. Her ne olursa olsun, Falih Rıfkı uğurlu geldi, ondan sonra davalar sükün etti.

Rıfat Ilgaz'la senatoryumda bir söyleşi sırasında.

AZİZ NESİN'DE BORÇLULUK DUYGUSU

Aziz Nesin, yaşamının her döneminde, kendisini okutan bu halka borçlu olduğunu çok derinden hissetmiştir. Ödemekle bitmeyen bu borç Aziz Nesin'in yaşamına yön veren en büyük etkidir.

Bende borçluluk duygusu yaşamımın anaçizgisi olarak hep sürüyor. Anama, babama borcum, öğretmenlere borcum, arkadaşlarıma, okullarıma, halkıma, yurduma, tarihe ve dünyaya borcum... Hiçbir zaman ödenmeyecek, ödenmesi olanaksız olan bu borçlarım -tıpkı ölüm düşüncesi gibi- hiç aklımdan çıkmamak üzere bende hep sürerek yaşıyor. Bu borcun nasıl bir borç olduğunu nasıl anlatabilirim ki? Yaşamım sürekli böyle bir borçluluk duygusu altında geçmiştir. Borçlandıklarım, en başta üyesi olduğum toplumdur. Toplum beni kimden, neden korumuştur? Çocukluğumdanberi her zaman kendime şunu sormuşumdur: Beni besleyip büyüten, okutan, yetiştiren kim? İlkokul öğrenciliğimde bunun yanıtı şöyleydi: anam, babam.

Bir anababanın iyi olup olmaması bence çocuğuna olan özveriyle başlar. Gerçekten çok iyi annem ve babam vardı. Zengin ve iyi aile çocukları büyüdüklerinde, yaşam boyunca hep böyle düşünebilirler. Çünkü onları besleyen, okutan, yetiştiren, yabancı okula ve sonra da eğitim ve öğrenimleri için

18 Mayıs 1951. Sultanahmet cezaevi.

dışülkelere gönderen zengin anababalarıdır. Benim için hiç de böyle olmadı. Ortaokula geçip parasız yatılı askeri okula başlayınca ve ondan önce, yine parasız yatılı okul Darüşşafaka'da okurken, artık beni besleyen, giydiren, bütün gereksinimlerimi karşılayan, eğiten, kısacası ne ölçüde insan olduysam beni o ölçüde insan yapan artık anam babam değildi. Ya kimdi? O zaman bize öğretildiğine göre devletti. Hele Darüşşafaka gibi, kuruluşu ve ondan sonra işleyişi iyiliksever kişilerin yardımına dayanan bir okulda bile, bizi devletin yedirip içirdiğini, okuttuğunu, eğittiğini sanıyordum.

Lise öğrencisi olduktan sonra bu düşüncem değişti. Devlet kimdir, nedir, ne işe yarar diye kendime sormaya ve düşünmeye başladım. Lisenin ileri sınıflarında yeni bilgiler edindikçe ve devletin kimliği konusunu düşündükçe anladım ki, devlet denilen şey, ruh gibi, vicdan gibi, namus gibi, somut olarak varolmayan soyut bir kavramdır. Kendisi yoktur. Kendi yerine simgeleri vardır.

Lise son sınıfına doğru, bizi yedirip içirenin, giydiren besleyen, okutup eğitenin devlet değil, halk olduğunu anlamıştım. Bu halk, salt bizi beslemekle, yetiştirip adam etmekle kalmıyor, devleti de o besliyordu. Belki de padişahlık döneminden kalıt bir duyguyla Allah'ın yeryüzündeki uzantısı ve simgesi sandığım devlet adamlarının aylıklarını da halk veriyordu. Yani devlet, halkın parasıyla güzel yemekler yiyor, iyi besleniyor ve ço-

cuklarını en iyi ve en pahalı okullara gönderiyordu. Öyleyse esas olan devlet değil halktı.

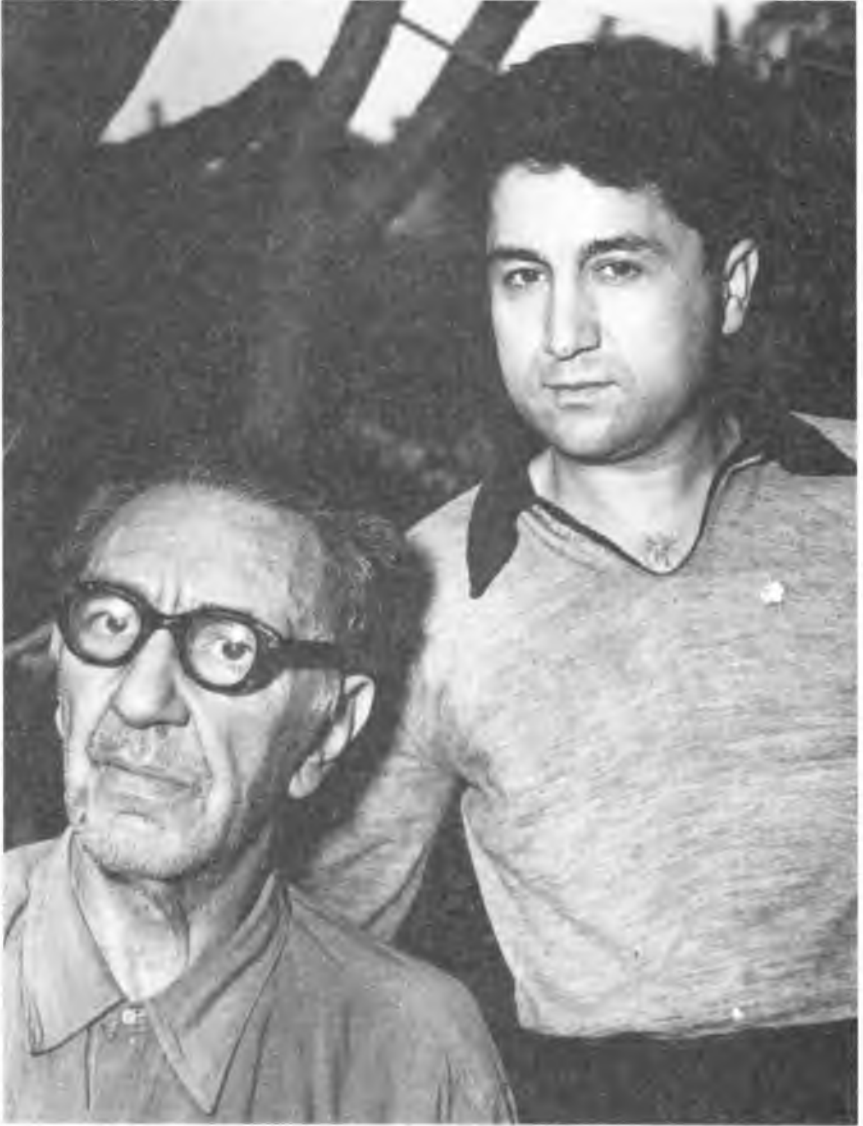
Devlet üzerine düşüncelerimin değişime uğradığı uzun süren bu dönem, benim için, halkı alabildiğine sevdiğim ve halka olan borcumun bilincine vardığım bir dönem olmuştur. Bizi, hele hele yoksul çocukları besleyen, koruyan, eğitip öğreten ve insan yapan devlet değil halktı. Kutsal olan da devlet değil, halktı. Halk varından vermiyor, kendisinde olan dan vermiyor, yokundan veriyordu. Bana verdiği ayakkabıyı, çamaşırını, giysiyi kendisi, eşi ve öz çocukları giyemiyordu. Beni eğitip okutuyor, ama ne kendisi okuyabilmiş ne de çocuklarını okutabilmektedir. Ben işte böyle bir halka elbet borçluydum ve böylesine borçlu olduğum halka ne versem ve ne denli versem borcumu ödemiş olamazdım.

Bu borçluluk duygusu, bütün yaşamım boyunca hep artarak sürdü ve yaşamımın ana eksenini oldu. Bütün davranışlarımda, çalışmalarım da, her eylem ve edimimde bu görülür. Benim halk sevgim, toplumsal borcumun bilincine varmamdan kaynaklanır. Yıllar geçtikçe bu halk sevgisi bende biçim değiştirdi. Halkımızın yüzde altmışı aptal ve enayi diyecek bir yere geldim. Bu oranın yüzde altmıştan çok olduğunu da gördüm ve anladım. Bu değişimin nasıl olduğunu yeri gelince, iler de anlatırım. Şunu söyleyeyim ki, halkıma olan borç-

luluk duygumda eksilme değil, hep artma, borcumu ödeyemedikçe daha çok artma olmuştur. Gerçekleri gördükçe halk sevgimin salt biçimi ve anlamı değişmiştir. Borç her zaman borçtur. Ödenebildiğince ödenmeye çalışılmalıdır.

Aziz Nesin, öde öde bitmeyen bu borcu çocuklarının da duymasını, hatta bu borcun çocuklarına miras kalmasını ister:

Canını dişine takarak liseyi başarıyla bitir. Canla başla çalış. Tutkuyla çalış. Bu zavallı gerikalmış yurt insanlarına olan borcumuzu düşünerek, o borcu ödemek için çalış. Hiç korkma, ben arkadayım. Sizin için param da var, herşeyim de var. Çünkü benim bin zorlukla kazandığım parayı sizin çarçur etmeyeceğinize, ziyan etmeyeceğinize gerçekten inanıyorum. Üç oğlum, benden uzayan üç gür çiçekli dal gibi zaman içinde yürüyecek ve onlar Nesin Vakfı'nı yürütecekler. Nesin Vakfı benim değil, bizim soyumuzundur.

Fotoğraf arkasından:

"1953. Arif Dino'nun ölümünden birkaç ay önce Dino'nun Kuzguncuk'taki evinde çekilmiştir."

1959. Akşam gazetesindeki köşeyazarlığı sırasında bir yazışmaları toplantısında. Masada oturan Osman Karaca.

1960. ODTÜ'de bir konferansta.

27 Mayıs 1960'tan sonra, Millî Birlik iktidarı sırasında askerî mahkemede tutuklu olarak İhsan Ada'yla birlikte yargılanırken.

1 Mayıs 1992. Haluk Gerger ile.

NESİN VAKFI

Aziz Nesin çok para kazanmaya başladığında, 1972'de, kimsesiz ve yoksul çocukları okutmak için Nesin Vakfı'nı kurmuştur.

Nesin Vakfı'nın ilk yıllarında Aziz Nesin, Vakıf arsasında çadırdaki kalmaktaydı. Yıl 1974, mevsimlerden sonbahar, kışa yaklaşıyoruz ve Aziz Nesin 60'ına merdiven dayamış...

[9 Eylül 1974] 6 Eylül'denberi Çatalca'dayım. İlk gün işçiler kaçtı. İki gün çalışılmadı. Bugün yeni işçiler bulduk. Temel kazılıyor. Ben, her an Vakıf yapısının kuruluşunda bulunuyorum.

[15 Eylül 1974] Sana biraz da burdaki yapıdan sözede-yim. Biz önce iki katlı olan küçük binaya başladık. Burası ilerde Yönetmenevi olacak. Dokuz gündenberi iki usta ve dört işçi çalışıyor. Daha temel duvarları bile bitmedi. İş oldukça yavaş gidiyor. Ben de yağmurlar başlayacak diye korkuyorum. Şimdilik yağmur yağmadı. Bu küçük yapı bittikten sonra, arkaya büyük üç katlı yapı kurulacak.

[20 Eylül 1974] Arazide, önde, bir yönetmenevi yapıyoruz. Bu yapı işi de yavaş gidiyor. Şimdiye kadar ancak temel yapılabildi. Yarın, birinci katın duvarları örülmeye başlanacak. Tabii bu yapı işine çok para gidiyor. Şimdiye kadar ellibin lirayı geçti, daha ortada pek bişey yok. Bu küçük ya-

pıdan sonra, arkaya üç katlı yapı kurulacak.

[27 Eylül 1974] Bu geceki halimi görme. Rezalet! Akşamdanberi bütün gece korkunç fırtına ve yağmur vardı. Erken- den çadırıma girip yatmıştım. Ama fırtınanın ve yağmurun gürültüsünden uyuyamadım. Ne de olsa, sıcak bir yatağın içindeydim. Ama gece 24'te fırtına çok arttı. Çadırın direk- leri yıkıldı, ipleri koptu, çadır üstüme çöktü. Suların içinde kaldım. Yalınayak koşa koşa öteki çadırıma geldim. İki ça- dırın arası yüz metre var. Yapacak hiçbirşey yoktu. Radyo, el- biselerim, yatağım, çamaşırlarım, hepsi yıkılan çadırın altın- da, sular içinde kaldı. Ben de çalışma çadırımda çalışmaya başladım. Birden altıya kadar çalıştım, şimdi saat 6. [...] İşin kötüsü çok uykum var. Yatağım ıslak - belki de çamurlu - ol- duğuna göre, uyuyacak yerim de yok.

[1 Ekim 1974] Sana çok ilginç bir olay anlatayım. Burda akşamları erkenden uykum geliyor. Buna karşılık sabahları da çok erken uyanıyorum. Dün gece de saat 20,30'u zor et- tim, hemen yatmıştım. Gecenin bir vakti uyanır gibi oldum. O yarı uykumda, çadırımın dışında çıtır çıtır sesler duydum. İyice uyanıp dinledim. Benim çadırım tarlada, çalılıarın ara- sında olduğundan, birisi yürürken çıtırtılar çıkıyordu. Dinle- dim, çıtırtılar çadırıma iyice yaklaştı. İşçilerden biri sandım.

1972. Nesin Vakfı'nın ilk kuruluş yılları. Babam çadırda kalırdı. Biri yatmak, biri de çalışmak için olmak üzere iki çadırı vardı. Fotoğraf İsa Çelik.

Biraz sonra tam çadırıma yaklaştı ayak sesi ve çadıra girecek yer aramaya başladı, çadırı oynadı. O zaman hırsız olduğunu anladım. Hayvan olamazdı. Hayvan çadırı açmaya çalışmaz. Hemen pantolonumu ayağıma çekip fırladım, büyük el fenerimi yaktım. Karşımda bir adam gölgesi. Beni görmesiyle kaçmaya başladı. Ama tarla sürülmemiş olduğundan, adam kaçarken kesiklere, topaklara çarpa çarpa, düşe kalka kaçıyordu. Çok gülünç bir kaçış. Laf olsun diye beşon adım koş-

tum arkasından, sonra adamın kaçışına gülmeye başladım.

Çadırımdan çok memnunum. Fırtınalı geçen gece yıkılmıştı. Ama o fırtına ancak beş on yılda bir olan fırtına. İki gün Boğaz vapurları işlemedi. Gazetede okudum: Bir vapur karaya bindirip yola çıkmış, bir araba da denize uçmuş. Benim çadır yine iyi dayandı. O fırtınadan sonra yeniden pekiştirilerek yapıldı, şimdi sapasağlam. İkinci konik çadırım aslan gibi dimdik ayakta duruyor.

[9 Ekim 1974] Öyle sanıyorum ki, Kasım sonunda, küçük yapı bitmiş olacak. Büyük yapının da temelleri açılmış ve kolonları dikilmiş olacak. Ve o zaman işi bırakacağız. Gelecek yılın Haziran ayında yeniden işe başlayacağız. Gelecek yıl sonuna kadar büyük yapının da biteceğini umuyorum. 1976'da ilk sekiz çocuğu alacağız. 1977 yılında da üçüncü yapıyı kurmaya başlayacağız. Görüyorsun ya, hiç ölmeyecekmiş gibi umutla, iyimserlikle çalışıyorum. Ama burda soğuklar başladı. Sabahları saat sekize kadar soğuk oluyor. Sonraları havalar düzeliyor. Şansımız varmış, yağmurlar daha başlamadı. Yağmur yağarsa, iş durur. Bu yıl yağmurlar gecikti. Havalar bizden yana. On gün sonra yapılan yapının birinci katma girebileceğim. Ne de olsa, bitmedi ama, yine de çadırdan iyidir.

[1 Kasım 1974] Ben hâlâ yapının içine giremedim. Havalar da çok soğudu. Soğuğu bırak, ondan daha beteri fırtınay-

la karışık şiddetli yağmurlar çok kötü. Geçenlerde soğuk almışım, çok kötü hastalandım. Ama şimdi iyiyim, aslan gibiyim. Aslında bu işler benim yaşıma göre değil ama ben gençliğimde çok spor yaptığım, olağanüstü dirençli olduğum için dayanabiliyorum. Başkası dayanamaz. Üstelik keyif de alıyorum. Ama beş yıl önce cıgarayı bırakmamış olsaydım ben de dayanamazdım.

Şu anda, ikinci katta çatı atılıyor. Bikaç gün sürer. İkinci

1991. Vakıf çocuklarıyla. En solda, torunu Mehmet Doğru. Fotoğraf: Emine Ceylan.

Vakıf'ta yemek yaparken. Kimi zaman, aşçı bulamadığından aylar boyunca çocuk ve çalışan 30-40 kişiye tek başına yemek yaptığı olurdu.

katın sıvası filan daha hiç olmadı. Ama birinci katın camları bu akşam takılınca, ben artık yapı içinde yatmak istiyorum. Çadırılık mevsim çoktan geçti.

Bunları 60 yaşında ve Türk yazınının en usta kalemlerinden biri yaşıyor...

YAZI MAKİNESİ

[17 Kasım 1974] İki gün önce makinemin H harfi koptu. “Başarımı Karıma Borçluyum” oyununun 10 ve 11. bölümlerini H harfi olmadan yazdım. Tabii sonradan kalemle H harflerini yerine koydum, bu mektuptaki gibi. Biliyorsun, iki daktilo makinem daha var. Ama ben bu makinemi çok seve-
rim. Annenle evlendiğim gün almıştım. Ondokuz yıldanberi bu makineyle o kadar çok şey yazdım ki, hatta o kadar güzel şeyler yazdım ki, bu makine sanki benden bir parça oldu. Bana canlıymış gibi geliyor. İnanır mısın, biriki hafta ondan ayrılınca bayağı özlüyorum makinemi. Burda yapı yerine hırsız girerse, ençok makinemi çalacak diye korkuyorum. Öbür çalman herşeyi yerine koyabilirim, onları yeniden alabilirim. Ama bu makineyi bir daha satın alamam; tıpkı kolum, elim, parmaklarım gibi bişey bu... Zavallı, öyle de eskidi ki, bigün çok yaşlanır yada hastalanır yazamaz olursam, makinem kendiliğinden benim aklımdan geçenleri kağıda yazıverecek, bana yardım edecek. Benim olmadığım zamanlarda, bu daktilo makinesinin bulunduğu odadan daktilo sesleri duyarsanız, makineye geçirilmiş kağıtta yazılar görürseniz, hiç şaşmayın; makinem, benim yarım bıraktıklarımı, yazmadıklarımı yazıyor demektir. Bunca yıldanberi elbet benden ona, ondan bana bişeyler geçmiştir. Daktilo makinem kadar,

bu son ondokuz yıl içinde bana yakın hiçkimse olmadı; en yakın arkadaşım oldu. Bütün duygularımı, düşüncelerimi biliyor. En iyisi ben bu sevgili daktilo makinem için bir güzel yazı yazayım.

Aziz Nesin'in çok yazdığı herkesçe bilinir. Ayrıca çabuk yazdığı da söylenir. Çabuk yazdığı pek doğru değildir. Öte yandan, konu Aziz Nesin'in kafasında olgunluğa ulaştıktan sonraki süreç oldukça hızlı geçer.

Babamın çok hızlı, doğru ve güzel yazdığını Böyle Gelmiş Böyle Gitmez'in üçüncü cildini yazarken tanık oldum. Yaşamının son iki yılıydı. Gözleri nerdeyse hiç görmüyordu.

Gözleri artık iyi görmeyen Aziz Nesin'e Vakıf çocuğu Vesile okuyor.

Hele yazdığını hiç okuyamıyordu. Babam yazdıktan sonra, Böyle Gelmiş Böyle Gitmez'in notlarını düzelterek bilgisayara geçiriyordum. Yarıkör bir durumda yazdığı Böyle Gelmiş Böyle Gitmez notlarına pek az düzeltme gerekti. Hatta, gözleri sağlıklıyken yazdığı müsvettelerden çok daha az...

Yazıları ben bilgisayara geçireceğim diye özel bir çaba harcadığını sanmıyorum. Elli yıllık yazarlık yaşamının verdiği ustalıktı bu. Nasıl yaşamlarının son yıllarında kulakları sağırlaşan usta besteciler başyapıt besteleyebiliyorlarsa, Aziz Nesin de görmeyen gözleriyle olağanüstü bir yazarlık becerisi göstermiştir.

Babamın çok yazmasının bence iki nedeni vardır; Türkiye gibi bir ortamda yazacağı çok yazı, söyleyeceği çok söz vardı. Her zaman çok paraya gereksinmiştir.

Bakmak zorunda olduğu çok kalabalık bir ailesi vardı: Yabancı okullarda ve yabancı ülkelerde okuyan biz dört çocuk, annem, kardeşlerimin aileleri, annemin anababası ve kardeşleri... Ben babamı bildim bileli babam paraya gereksinmiştir. Ve hep para kazanmak zorunda olduğundan asıl yazmak istediklerini, yani kendisinin değerli bulup da piyasa değeri olmayan yapıtlarını yazamamaktan yakınmıştır.

Benim neler yaptığımı soruyorsun; benim canım oğlum, bu durumda ne yapabilirim, gece gündüz çalışıyorum. Hiç

uyumadan sabahladığım geceler oluyor. İki gün önce sabahladım. Tabii para getirecek işler yapmak zorundayım. Son yaptığım işi söyleyeyim de anla: Piyale makarnası için beş tane televizyon reklam filmi senaryosu yaptım.

1970'in başlarında oldukça para kazanmaya başlamıştı. Yaşamı boyunca parasızlık yüzünden asıl yazmak istediklerini yazamamaktan yakınan Aziz Nesin, bu kez Nesin Vakfı'nı kurarak gene paraya gereksinmiştir...

Aziz Nesin yoksul doğmuş, yoksul büyümüştü. Bütün yaşamı boyunca da bir yoksul gibi yaşadı. O, parayı kendisi için değil, başkaları için kazanmak istiyordu. Başkaları mutlu olsunlar, başkaları okusunlar diye... Çok para kazanan varlıklı bir yazar olmadı hiçbir zaman.

Solunda Nail V., ayakta Ateş Nesin.

1965. Aziz Nesin ünlü şair Mayakovski'nin mezarında. Aynı mezarlıkta pek çok ünlü sanatçının mezarları vardır. Nazım Hikmet'in de mezarı buradadır.

1966. İkinci eşi Meral Çelen'le Nazım Hikmet'in Moskova'daki evinde.

AZİZ NESİN VE ÖLÜM

Peki bu yetmiş yaşında ben ne istiyorum? İstediğim tek şey var: Ölümü hak etmek... Ölen insanların pekçoğunun ölümü hakederek ölmüş olduklarına inanmıyorum. Ölüm, insanın ulaşabileceği en üst düzey, en yüce, en ulu yer ben-
ce... Çünkü yaşamın en olgunluğunda ölüyoruz. Bu yüce, bu ulu, bu en üst düzeydeki yere layık olarak, ölümü hak-
kederek mi ölüyoruz? Hakedilmesi en zor şey ölümdür. Ben ölünce, ölümü hak etmiş olmayı isterim. Kaç ölü, ölümü hak etmiştir? Ölümü hak etmiş olanlar, yaşamışlardır ama, yaşadıkları yaşamı da hak etmemişlerdir. Ölümlelerini hak etmiş olanlar ancak yaşamlarını da hak etmiş, hatta yaşamdan alacaklı kalmış olurlar.

Yetmiş yaşındayım ve dolu dolu seviyorum ve yetmiş yaşımı seviyorum. Ey benim güzel yetmiş yaşım, sana merhaba demek ne güzel! Elbet bundan daha da güzeli de var. Kimbilir, belki o güzeli de yaşarım. Umut işte...

Ey benim güzel yetmiş yaşım, merhaba! Ey benim bunca yıllık pişmanlıklarım, merhaba!

Soldan sağı: Nihat Behram, Ataođ Behramođlu, Aziz Nesin, Altın Pınar, Orhan Apaydın, Ahmet Nesin

Aziz Nesin, Meral Çelen, Mahmut Dikerdem ve Müzehher Va Nu.

Bedri Rahmi Eyüboğlu'yla.

Murat Belge'yle

Sevgili arkadaşı Mustafa Ekmekçi'yle.

Çetin Altan'la Sarıyer'de bir meyhanede.

İlhan Selçuk ve Melih Cevdet Anday'la güneyde bir şenlikte, panel esnasında.

1965, Hikaye Yazarları Sempozyumunda bulunanlardan bir grup (Soldan sağa): Ekber Babayev, Yaşar Kemal, Aziz Nesin, Kerbabayev, Cengiz Aytmatov, Özbekistan Eğitim Bakanı.

1965, Sovyetler Birliğinin en büyük mizah dergisi Krokodil'in baş redaktörü Bay Semönov, Aziz Nesin'e kitabını veriyor. Sağdaki, Rusçaya Türk edebiyatından pek çok çeviriler yapmış olan Bay Aleksandrov'dur.

Ayaktakiler: Şükran Kurdakul, Aziz Nesin, Bahri Savcı, ..., İlgin Su, Sıdika Su, ...
Alttakiler: Timur Selçuk, Prof. Dr. Cevat Geray, ..., Yalçın Küçük,

Haziran 1994. TYS toplantısında, Oktay Akbal ve Aydın Hatipoğlu'yla.

Ahmet Nesin, Demirtaş Ceyhun, Şükran Kurdakul. Fotoğraf: Ara Güler.

Kasım 1994. New York'ta arkadaşı Ayben Kop'la.

Vakıf Yönetim Kurulu toplantısı sonrası. Av. A. Onaran, Ali Nesin, Aziz Nesin

Tarihlerle Aziz Nesin'in Yaşamı

1915. Aralık 20. Doğumu.

1920. Galip Amca'yla tanışıyor. Galip Amca'dan okuma yazma öğreniyor. Bu ve daha sonraki yıllarda Galip Amca'dan kaligrafi, Arapça, Fransızca, Matematik dersleri alıyor.

1921. Mahalle mektebine gidiyor bir süre. Kuran sureleri ezberliyor. Mahalle mektebine en çok bir yıl gitmiş olmalı. Okulu bıraktıktan sonra Galip Amca'sından ders alıyor.

1923. Hafız oluyor. Bir komşu kadın bir tuluat tiyatrosuna götürüyor. Eve geldiğinde o oyuna öykünerek bir piyes yazıyor.

1925. İstanbul'da Süleymaniye'de Kanuni Sultan Süleyman İptidai Mektebinin üçüncü sınıfına sınavla giriyor. (Sonradan okulun adı, İstanbul 7. İlkokulu olacak).

1926-1927. Darüşşafaka Lisesi'nin ilkokul 4. sınıfına giriyor. Beşinci sınıfa geçiyor. 15 Eylül'de annesi ölüyor. Darüşşafaka'nın 5. sınıfında devamsızlıktan okuldan atılıyor. Evden kaçıyor. İzmir'e gidiyor ve Akçakoca ilkokulundan sına girerek diploma alıyor.

1928. Cağaloğlu'ndaki Vefa Ortaokulunun 6. sınıfına giriyor, devamsızlıktan sınıfta kalıyor.

1929. Davutpaşa Ortaokulunda 6. sınıfta. Sınıf birincisi. O yıldan sonra hep sınıflarının en iyisi olacak. İlk romanını yazıyor. Her Cuma, Şehzadebaşı'ndaki ya Millet Tiyatrosuna ya Ferah Tiyatrosuna gidiyor. Naşit'e hayran. Millet Tiyatrosu'nun açtığı bir oyun yarışmasına katılıyor.

1930. Çengelköy Askeri Okulu'na 7. sınıftan giriyor.

1932. 28 Haziran'da Askeri Ortaokulu bitiriyor. Yabancı dil dışında her dersi "pekiyi", yabancı dili "iyi". Eylül'de Kuleli Askeri Lisesine geçiyor.

1935. Mayıs'ta Kuleli Askeri Lisesini bitiriyor. 30 Haziran'da er eğitimi görmek üzere Balıkesir'in Kepsut ilçesine gidiyor. Eylül'de Ankara'da Harp Okulu'nda. Ankara'da iki yıl istihkam okuyacak.

1937. 30 Ağustos'ta Harp Okulu bitiyor. Subay çıkıyor. Rütbesi Yarsubay. Eylül'de Beyoğlu Maçka Askeri Fen Tatbikat Okulu'nda. Meslek eğitimi görüyor. Ta başından beri sık sık disiplin cezası alıyor, okuldan kaçıyor. Bir yandan da İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Doğu Süsleme Bölümü öğrencisi. Akademide minyatür, tezhip, hat, çinçilik, ciltçilik dersleri alıyor. Aynı zamanda resim çalışıyor. Öykü ve şiir yazmaya bu yıllarda başlıyor. Ya bu yıl ya da bir sonraki yıl ilk eşi Vedia Hanım'la tanışıyor.

1938. 28 Şubat'ta teğmen oluyor. 9 Aralık'ta Kuyumcular caddesinden senetle iki nişan yüzüğü alıyor. (24 Mayıs 1939'da alacaklı haciz yolunu seçecek.) 17 Aralık'ta ilk eşi Vedia Hanım'la nişanlanıyor.

1939. Haziran'da Fen Tatbikat Okulu bitiyor. Muratlı'ya gidiyor. Millet ve Yedigün dergilerinde öyküleri ve şiirleri yayımlanıyor. 31 Aralık'ta ilk eşi Vedia Hanım'la evleniyor.

1940. 24 Şubat'ta Maçka Fen Tatbikat Okulunda ekskavatör kursuna gidiyor. Kurs 5 Nisan'da bitiyor. 23 Mayıs'ta tabur olarak Kırklareli Tahkimat Komutanlığının emrine giriyorlar. 20 Haziran'da Erzurum'a tayin ediliyor. 28 Temmuz'da Erzincan mühimmat deposuna gidiyor. Erzincan'da depremde yıkılmış olan ordu cephaneliğinin boşaltılmasıyla görevlendiriliyor. Bir bomba kazasında yaralanıyor. 23 Eylül'de Erzurum'a dönüyor. 28 Eylül'de Kars'a tayin ediliyor. 16 Aralık'ta ilk çocuğu kızı Oya doğuyor

1941. 30 Ağustos'ta Kars'ta üsteğmen oluyor.

1942. 21 Aralık'ta ikinci çocuğu Ateş doğuyor.

1943. 7 GÜN'de yazar ve yönetici. Şiirleri yayımlanıyor. (1942 de olabilir.) 20 Ağustos'ta Safranbolu'da bölük komutanı oluyor.

1944. 1 Ocak'tan itibaren Millet dergisinde Aziz Nesin takmaadıyla öyküleri yayımlanıyor. Savaş yüzünden izinlerin kaldırılmasına karşın, iki ere acıyarak izin veriyor. İzinden zamanında dönmeyen erlerin tehditlerine kulak asmayarak erleri cezalandırıyor. 23 Haziran'da Onbaşı Güvenli ve Mustafa Karakaş Aziz Nesin aleyhine ihbarda bulunuyorlar. 4 Temmuz'da tutuklanıyor. Mahkemede kendini savunmuyor. 18 Temmuz'da mahkeme karar veriyor: İzin

verdiği erlerin tayınları zimmetinde görüldüğünden 4 ay 10 güne mahkum oluyor ve askerlikten ihraç ediliyor. Mahkeme kararını Aziz Nesin temyiz etmiyor ve karar 24 Temmuz'da kesinleşiyor. 23 Eylül'de Üsküdar Paşakapı Cezaevi'ne giriyor, 11 Kasım'da tahliye oluyor. Hak kazandığı emeklilik maaşını reddediyor.

1945. Nuruosmaniye'de bakkallık, Karagöz gazetesinde ve Yedigün dergisinde redaktörlük ve yazarlık yapıyor. Profesyonel olarak yazarlığa başlıyor. Tan gazetesinde köşeyazıları yazıyor. Yayımlanmış ilk bağımsız yapıtı Parti Kurmak Parti Vurmak adlı onaltı sayfalık broşürü çıkıyor. Cumartesi adlı haftalık bir magazin çıkarıyor (8 sayı). 4 Aralık'ta Tan Gazetesi yıkılıyor ve işinden oluyor. Sedat Simavi çekindiğinden Yedigün'den de çıkarılıyor. Geceleri, ayda 60 liraya Vatan'da Ankara muhabirlerinin verdiği telefon haberlerini alıyor. Kendi ifadesiyle “çok sıkıntılı günler.”

1946. Yaşamında ilk ve son kez bir siyasi partiye giriyor. Yakın dostu Esat Adil Müstecaplı'nın kurduğu Türkiye Sosyalist Partisi'nde iki ay üye kalıp istifa edecek. Esat Adil Gerçek gazetesini çıkarıyor. Aziz Nesin gazetenin sekreteri ve köşeyazarı. Gerçek yirmi beş sayı çıktıktan sonra kapatılıyor. 4 Aralık'ta faşistlerin yıkacağı Yeni Dünya gazetesinde çalışıyor. Yusuf Ahıskalı'nın çıkardığı SES dergisinde Türk sosyalistlerini birleştirmeye çağıran bir yazı yazıyor. Sabahattin Ali, Rıfat Ilgaz ve karikatürist Mim Uykusuz'la birlikte haftalık Markopaşa gülmece gazetesini çıkarıyorlar. 25 Aralık'ta Markopaşa'nın birinci sayısı çıkıyor. Markopaşa'nın satışı zamanla 70 binlere kadar çıkacak, ki o tarihte onca satan gazete yok. Matbaa, kağıt, dağıtıcı ve satacak bayii bulmakta zorluk çekiyorlar, gerek polisten, gerek faşist gençlerden sık sık tehditler alıyorlar. Gazete sık sık kapatılacak. 1950'ye değin çeşitli adlarla çıkacak mizah gazetelerinin taklitleri piyasaya sürülecek (Alay, Lalapaşa, Mazete, Bekri Mustafa, Salamon...) 16 Aralık'ta "Büyük Tutuklanma" başlıyor; aralarında Dr. Şefik Hüsnü, Esat Adil Müstecaplıoğlu, Aziz Nesin, Sabahattin Ali, Yusuf Ahıskalı, Ressam Faris Erkman olmak üzere 40-50 kadar kişi birkaç gün içinde tutuklanıyor, birçoğu işkence görüyor. İki sosyalist parti, birçok dergi, gazete ve

matbaa kapatılıyor. Markopaşa da kapatılan gazeteler arasında.

1947. Yılbaşında serbest bırakılıyor. Bu ve daha sonraki yıllarda, Sabahattin Ali, Rıfat Ilgaz ve Mustafa Uykusuz, Aziz Nesin'in yazdığı yazıları üstlenerek sık sık yargılanacak kimilerin de mahkum olacaklar. Markopaşa 6 Ocak'ta yeniden çıkıyor. Amerikan emperyalizmi ve Türkiye'ye uygulanmaya başlanan Truman Doktrini'ne karşı yazdığı Nereye Gidiyoruz başlıklı bir broşürden dolayı 30 Nisan'da sıkıyönetimce tutuklanıyor. Broşür, baskısı tamamlanmadan toplatılıyor. Tutuklu görülen yargılanması sonunda askeri mahkemece “yayın yoluyla milli menfaatlere aykırı eylemde bulunmak” suçundan on ay ağır hapse ve dört buçuk ay sürgüne mahkum ediliyor. 20 Şubat 1948'de tahliye edilip sürgün olarak Bursa'ya gidecek. Yasadışı yasaklara aldırmandan cezaevinden yazı kaçırıyor. Eylül'de, kapatılan Markopaşa yerine Malumpaşa çıkıyor. Ekim ayında Orhan Erkip adında biri, Malumpaşa ve Markopaşa gazetelerini yasadışı yollardan ele geçirip bu gazetelerde sağcı yayın yapıyor. Ekim ayında ve sonrasında, cezaevinde olmayan Markopaşacılar, Geveze, Merhumpaşa ve Ali Baba gazetelerini çıkıyorlar.

1948. 20 Şubat'ta tahliye olup Bursa'ya sürgüne gidiyor. Büyük geçim sıkıntısı içinde. 20 Mayıs'ta sürgünü bitiyor. İlk eşi Vedia Hanım'dan ayrılıyor. İkinci kitabı Azizname'yi çıkarıyor. Bu kitap için İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesinde dava açılıyor. Dört ay tutuklu süren yargılanma sonrasında aklanıyor. Mehmet Ali Aybar'ın çıkardığı Zincirli Hürriyet'te yazıyor. “Ey Türk Faşisti” adlı yazıya sağcı basından büyük tepki geliyor. Temmuz ayında Başdan adlı siyasi bir haftalık gazete çıkarıyor. Bu gazete gülmece gazeteleri kadar tutmuyor ve sürekli zarar ediyor. Başdan'ı Markopaşa parasal olarak destekliyor. Baskılar sürüyor, gazeteler sık sık kapatılıyor, toplatılıyor.

1949. Ocak ayında Sabahattin Ali'nin öldürüldüğü öğreniliyor. Markopaşa yerine Hür Markopaşa, Yedi-Sekiz Paşa, Bizim Paşa ve Öküz Mehmet Paşa gazeteleri çıkıyor. Başdan'ın yayını sürüyor. İngiltere Prensesi Elisabeth, İran Şahı Rıza Pehlevi ve Mısır Kralı Faruk, Aziz Nesin aleyhine dava açıyorlar. Aziz Nesin 7 ay hapse mahkum ediliyor ve ceza infaz ediliyor. Zincirli Hürri-

yet'ten dolayı mahkum olan Mehmet Ali Aybar'la Üsküdar Paşakapısı Cezaevinde yatıyor.

1950. Fransızcadan çevirdiği öne sürülen bir yazı yüzünden (Politzer'in Felsefe Dersleri adlı kitabının önsözü) 16 ay hapse ve 16 ay güvenlikçe gözaltında tutulmaya mahkum ediliyor (Aziz Nesin Fransızca bilmezdi!) Cezaevinde de yazmayı sürdürdüğünden ve yazılarını gizli gizli dışarı çıkardığından, cezasının bitmesine 40 gün kala Nevşehir Cezaevine gönderiliyor. Medet çıkıyor. Başdan gazetesi Yeni Baştan adıyla çıkıyor. Yurtdışına kaçmaya çalışırken yakalanıyor.

1951. Sultanahmet, Üsküdar ve Nevşehir cezaevlerinde yatıyor. Üsküdar Cezaevinde Biraz Gelir misiniz'i yazıyor -1963'te gözden geçirecek ve Aralık 69'da yayımlayacak.) Tahliye edildiğinde, Levent'te Sabahattin Erdem adlı bir arkadaşıyla Oluş Kitabevini açıyor. Sabahları Levent'teki evlere gazete dağıtıyor. “Şunca yıllık geçmişime bakıyorum da, çocukluk günlerimi saymazsam, karşılıksız, benden hiç karşılık beklemeden, bişey ummadan bana yardım ve iyilik etmiş olan ancak bir kişiyi anımsayabiliyorum. O bir kişi: Yüzbaşı Sabahattin Erdem... Tanıdığım en içli, en coşkun, en duygusal insandır.”

1953. Bir ortakla Beyoğlu'nda Bursa Sokağı'nda yeni yapılmış bir hanın odasında Paradi Fotograf Studyosunu kuruyor. Bir yandan da şiir yazıyor.

1954. Akbaba'da takmaadlarla yazıyor.

1955. Kemal Tahir'le birlikte Düşün Yayınevi'ni kuruyor. On Dakika adlı ilk şiir kitabını yayımlıyor (3 bin tane). Yahya Kemal ve Faruk Nafiz'in etkisinde kaldığından ve Nazım'a öykündüğünden, kitapları dağıtıma vermeden Düşün Yayınevi'nin bahçesinde yakıyor. 6-7 Eylül olaylarında tutuklanıyor. Harbiye Askeri Cezaevi'nde Meral Çelen'le nişanlanıyor. Altı ay sonra sorgulanmadan bırakılıyor.

1956. Meral Çelen'le evleniyor. Halil Lütü Dördüncü'nün Yeni Gazetesi'nde köşe yazarlığı yapıyor. İtalya'da Bordighera'da 22 ulus arasında yapılan Altın Palmiye gülmece öyküsü yarışmasını Kazan Töreni adlı öyküsüyle kazanıyor. İstanbul'da üçüncü çocuğu, ikinci oğlu Ali Nesin doğuyor.

1957. Altın Palmiye uluslararası gülmece öyküsü yarışmasını Fil Hamdi adlı öyküsüyle ikinci kez kazanıyor. Bu yıl 11 kitabı birden yayımlanacak. İstanbul'da dördüncü ve son çocuğu Ahmet Nesin doğuyor. Altın Palmiye, birincilik ödülünü alıyor (İtalya).

1958. Akşam, Ulus ve Yeni Gazete gazetelerinde köşeyazıları, Demokrat İzmir'de "İstanbul'dan Ne Haber" başlıklı yazılar yazıyor. İstanbul 1'inci Sorgu Hakimliği, Mahallenin Kismetini adlı kitabındaki beş öykü için dava açılmasına karar veriyor.

1959. Uzun bir yurt gezisine çıkıyor. Gazeteciler Cemiyeti Fıkra Ödülü, birincilik ödülünü alıyor.

1960. Sürgüne mahkum oluyor ama 27 Mayıs darbesi imdadına yetişiyor. 27 Mayıs'tan sonra Altın Palmiye'lerden birini devlet hazinesine bağışlıyor. Yassıada duruşmalarını izliyor ve izlenimlerini kaleme alıyor. Gazeteciler Cemiyeti fıkra birincilik ödülünü alıyor.

1961. Tanin gazetesinde köşeyazıları yazıyor. Bu yazılardan dolayı tutuklanıyor. Balmumcu cezaevinde 3 ay tutuklu kaldıktan sonra aklanıyor (31 Ekim). Tanin gazetesi Genel Yayın Yönetmeni İhsan Ada'yla birlikte tutuklanıyor. Düşün Yayınevi ve evi aynı gün aranıyor. Çuval çuval not, belge, yazıya el konuluyor. Harbiye'de lağımlı bir hücreye atılıyor. Bütün geceyi ayakta geçiriyor. 8 Temmuz'da tahliye edilecekler. Öncü'de yazmaya başlıyor. Adana'da linç edilmek isteniyor.

1962. Kemal Tahir'le birlikte kurduğu Düşün Yayınevi anlaşılmayan bir nedenden yanıyor. Zübük adıyla haftalık bir gülmece dergisi çıkarıyor. Babası Abdülaziz Efendi 11 Şubat 1962 Pazar günü ölüyor.

1965. İlk kez yurtdışına çıkıyor ve yurtdışında 5 ay kalıyor. Berlin ve Weimar'daki Antifaşist Yazarlar Toplantısı'na katılıyor. Almanya, Polonya, Sovyetler, Finlandiya, Romanya, Bulgaristan, Kiev'e ve Tiflis'e gidiyor.

1966. Bulgaristan'da Vatani Vazife öyküsüyle Altın Kirpi ödülünü alıyor.

1967. Bir yurtdışı gezisi dönüşünde, siyasi polis tarafından gözaltına alınıyor ve yasadışı olarak 8 saat sorguya çekiliyor. Meral Çelen'den ayrılıyor

1968. Üç Karagöz Oyunu'yla Milliyet'in Karacan Karagöz Oyunları Yarışması'nda birincilik ödülünü alıyor.

1969. Moskova'da İnsanlar Uyanıyor adlı öyküsüyle Altın Krokodil ödülünü alıyor. Günaydın gazetesinde Eller Aya Biz Yaya adı altında köşe yazıları yazıyor. Günaydın'ın gülmece eki Ustura'yı hazırlıyor. Sonbahar'da Meral Çelen'le barışıyorlar.

1970. Meral Çelen'le ikinci kez evleniyor. TDK Oyun Ödülü'nü alıyor.

1971. 12 Mart darbesinden sonra Maltepe Zırhlı Tugay kışlasında dört gün tutuklu kalıyor. Tutuklu bulunduğu sırada Zat-ı Devletleri İbiş Hazreti oyununa başlıyor ve oyunu Ekim ayında bitiriyor.

1972. 27 Nisan günü Noter huzurunda Nesin Vakfı'nı kuruyor. Yeni Ortam gazetesinde tefrika edilmek üzere, Böyle Gelmiş Böyle Gitmez'in ikinci cildine başlıyor.

1974. Asya-Afrika Yazarlar Birliği'nin Lotus ödülünü alıyor. TYS Genel Başkanı seçiliyor. Bu görevi 15 yıl boyunca, 1989'a dek yapacak.

1977. Bulgaristan'da Uluslararası Hitar-Petar ödülünü alıyor. Basın Şeref Kartı alıyor.

1982. TYS davasında sorguya çekiliyor. Bir Güney-Doğu Asya yolculuğu dönüşünde kalp sorunlarından Moskova'da hastaneye kaldırılıyor, hastanede 1 ay kalıyor. Steno kardi, angina pectoris, kalp büyümesi, kalp damarlarından birinin genişlemesi, glokom, belkemiğinde kireçlenme, plo nefrit... İki küçük enfarktüs geçirmiş ama haberi bile olmamış! İstanbul'a döner dönmez sıkıyönetim savcılığınca Barış Derneği kurucularından olduğundan sorguya çekiliyor.

1983. TYS davası başlıyor. 26 Kasım 1983'te inme iniyor. Çapa Nöroloji Kliniği'ne kaldırılıyor. Sağ tarafı tutmuyor ve konuşmıyor. İki gün sonra sol eliyle şiir yazmaya başlıyor. Zamanla iyileşecek.

1984. Yirmi dört yıl önce Öncü gazetesinde yazdığı bir yazı yüzünden dava açılıyor ve bu yüzden pasaport alamayıp kalp ameliyatı için ABD'ye gidemiyor. "Aydınlar Dilekçesi" ve "Barış 2" davaları başlıyor. Aydınlar Dilekçesi

davasındaki savunmasına yayın yasağı getiriliyor. Vakıf'ta 16 çocuk var. Ama aşçı yok. Çocuklara hergün yemek yapıyor. İşçilerle birlikte toplam 25 kişiye...

1986. Ekin-Bilar ve TYS davaları açılıyor. İnsan Hakları Derneği'nin kuruluşuna önyak oluyor. Ekmek ve Hak Bildirgesi hazırlanıyor. İstanbul Marmara Etap Otelinde Tüyap Halkın Seçtiği Yılın Yazarı ödülünü alıyor. Tüyap Halkın Seçtiği Yılın Yazarı Ödülünü alıyor

1987. Cumhurbaşkanı Kenan Evren'e hakaret davası açıyor

1988. Ankara'da ilk film şenliği girişiminde bulunuyor, Türk-Yunan Dostluk Derneği'nin çalışmaları, çıkarmayı tasarladığı günlük gazetenin (Onbinler) ilk girişimleri... Kürtlerin kültürel bağımsızlığını savunduğundan DGM'de yargılanıyor.

1989. Bulgaristan Türklerine yapılan insan haklarına aykırı davranışlar konusunda TYS başkanı olarak basın toplantısı yapıyor. Bu yıl sonunda TYS başkanlığından istifa ediyor.

1990. Tüyap Kitap Fuarında halkın oylarıyla ikinci kez yılın onur yazarı seçiliyor. Tolstoy Altın Ödülü ve Viyana Tiyatro Ödülü'nü alıyor.

1991. Fransa devletinin verdiği Şövalyelik nişanı'nı alıyor.

1992. Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü ve altın madalyasını alıyor. Florence Nightingale Hastanesi'nde by-pass oluyor. Abdi İpekçi Barış ve Dostluk Ödülü ve Karşıyaka Belediyesi İnsan Hakları Ödülü'nü alıyor. Şiir yazarı.

1993. Dionysos şiir Ödülü ve Carl-von-Ossietzky madalyasını alıyor.

1994. Amerikan Gazeteciler Cemiyeti tarafından "yılın gazetecisi" seçiliyor. İnsan Hakları Ödülü'nü alıyor.

1995. Orhan Apaydın Demokrasi ve Barış Ödülü ve Hiroşima Vakfı Ödülü'nü alıyor. 15 Haziran'da. Nesin Vakfı'nda beşinci katta, "dayanılmaz bir yürek acısıyla" uyanıyor. 30 Haziran'da Köktendinciliğe Karşı Konferans için basın toplantısı yapıyor. 6 Temmuz'da sabaha karşı saat 0,30 sıralarında, konuşma yapmaya ve kitap imzalamaya gittiği Çeşme'de ölüyor.

Aziz Nesin'in Tüm Yapıtları

1946. Parti Kurmak Parti Vurmak, Öykü
1948. Azizname, Taşlamalar
1949. Monologlar, Okul Şiirleri
1953. Geriye Kalan, Öykü
Mizah Hikayeleri Antolojisi -4 cilt)
1955. İt Kuyruğu, Öykü
Kadın Olan Erkeğin Hatıraları, Roman
Yedek Parça, Öykü
Düğümlü Mendil, Polisiye Roman
1956. Fil Hamdi, Öykü, Damda Deli Var, Öykü
1957. On Dakika, Şiir
Koltuk, Öykü
Kazan Töreni, Öykü
Gol Kralı, Roman
Toros Canavarı, Öykü
Deliler Boşandı, Öykü
Hangi Parti Kazanacak, Öykü
Ölmüş Eşek. Uzun Öykü
Bir Sürgünün Anıları, Anı
Erkek Sabahat, Roman
Mahallenin Kismeti, Öykü
1958. Bay Düdük, Öykü
Havadan Sudan, Öykü
Nazik Alet, Öykü
Memleketin Birinde, Öykü
Gıdıgıdı, Öykü
Nutuk Makinesi, Köşeyazıları.
Biraz Gelir misiniz, Oyun
1959. Kördögüşü, Öykü
Aferin, Öykü
Mahmut ile Nig,r, Öykü
Saçkıran, Roman

- Bişey Yap Met, Oyun
Az Gittik Uz Gittik, Köşeyazıları
1960. Ah Biz Eşekler, Öykü
Gözüne Gözlük, Öykü
Hoptrınam, Öykü
1961. Bir Koltuk Nasıl Devrilir, Öykü
Yüz Liraya Bir Deli, Öykü
Zübük, Roman
1962. Biz Adam Olmayız, Öykü
1963. Toros Canavarı, Oyun
1964. -Yeşil Renkli) Namus Gazı, Öykü
1965. Sosyalizm Geliyor Savulun, Öykü
Toros Canavarı, Oyun
Rıfat Bey Neden Kaşınıyor, Öykü
ihtilali Nasıl Yaptık, Öykü
1966. Böyle Gelmiş Böyle Gitmez I - Yol, Özyaşamöyküsü
1967. Şimdiki Çocuklar Harika, Roman
Poliste, Anılar
1968. Düdükçülerle Fırçacıların Savaşı, Oyun
1969. Karagöz'ün Kaptanlığı, Çağdaş Karagöz Oyunu
Karagöz'ün Berberliği, Çağdaş Karagöz Oyunu
Karagöz'ün Antrenörlüğü, Çağdaş Karagöz Oyunu
Çıcu, Oyun
Deliler Boşandı, Oyun, yayımlanmadı
1970. Tut Elimden Rovni, Oyun
Hadi Öldürsene Canikom, Oyun
Tut Elimden Rovni, Oyun
1971. Merhaba, Köşeyazıları
Zat-ı Devletleri ıbiş Hazretleri, Oyun, yayımlanmadı
1972. İnsanlar Uyanıyor, Öykü
Leyla ile Mecnun, Fuzul'Ö'den aktarma
Hakkımı Ver Hakkı, Oyun, yayımlanmamıştır.
1973. Cumhuriyet Döneminde Türk Mizahı, Araştırma-Seçki
Hayvan Deyip de Geçme, Hayvan Öyküleri

1974. Tatlı Betüş, Roman
1975. Bu Yurdu Bize Verenler, Çocuk Öyküleri
1976. Böyle Gelmiş Böyle Gitmez II - Yokuşun Başı, Özyaşamöyküsü
Seyahatname -Duyduk Duymadık Demeyin), Gezi Yazıları
Borçlu Olduklarımız, Çocuk Öyküleri
Surname, Roman
Pırtlatan Bal, Çocuk Oyunu
Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz. Roman
1977. Dünya Kazan Ben Kepçe I, Irak ve Mısır, Gezi Yazıları
1978. Tek Yol, Roman
Büyük Grev, Öykü
1979. Ben de Çocuktum, Özyaşamöyküsü -çocuklar için, Erdal Öz)
Uyusana Tosunum, Öykü
Bir İnsan Başı Üzerine Üç Sesli Üzünc, -Kısa Oyun
Bir Kadın İçin Düet, -Kısa Oyun
Hazırol, -Kısa Oyun
Sen Gara Değilsin, -Kısa Oyun
Yaşasın Kavuniçi, -Kısa Oyun
1982. Anıtı Dikilen Sinek, Çocuk Öyküleri
Suçlanan ve Aklanan Yazılar, Anı ve Gazete Yazıları
1983. Dünya Kazan Ben Kepçe II, Alamanya Alamanya - Bizden Aptal
Bulaman Ya, Gezi Yazıları
1984. Sondan Başa, Şiir
Benim Delilerim, Anılar
Yetmiş Yaşım Merhaba, Öykü
Kalpazanlık Bile Yapılamıyor, Öykü
1985. Ah Biz Ödlek Aydınlar, Deneme
1986. Soruşturmada, Söyleşiler
Seviye On Ölüme Beş Kala, Şiir
1987. Salkım Salkım Asılacak Adamlar, Anı
Maçinli Kız İçin Ev, Öykü
1988. Kendini Yakalamak, Şiir
Korkudan Korkmak, Araştırma
insanlar Konuşa Konuşa, Söyleşiler

- Nah Kalkınırız, Öykü
1989. Bulgaristan'da Türkler, Türkiye'de Kürtler, Anılar ve yazılar
Gol Kralı Sait Hopsait, TV dizisi -Senaryo: Çetin Öner
1990. Rüylarım Zıyan Olmasın, Öykü
Sora Sora Cennet Bulunur, Söyleşiler
Hoşçakalın, Şiir
1991. Aşkım Dinimdir, Öykü
Nasrettin Hoca Gülütleri, Çocuklar için gülütler
1992. Hazreti Dangalak, Taşlamalar
Bir Zamanlar Memleketin Birinde, Oyun
Bir Aşk Var Bir de Ölüm, Şiir
Başarımı Karılarıma Borçluyum, Oyun
Sait Hopsayıt, Oyun
Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz, Oyun
1993. Onursal Doktor Olamamanın Büyük Onuru, Belgesel-Anı
1994. Bir Dokun Bin Dinle, Söyleşiler
Bir Tutam Aydınlık, Köşeyazıları
Seyyar Köfteciler Talimatnamesi, Oyun -yayımlanmadı)
Aziz Nesin - Ali Nesin Mektuplaşmaları I, Mektuplar
Aziz Nesin - Ali Nesin Mektuplaşmaları II, Mektuplar
Aziz Nesin - Ali Nesin Mektuplaşmaları III, Mektuplar
1995. Aziz Nesin - Ali Nesin Mektuplaşmaları IV, Mektuplar
Çuvala Doldurulmuş Kediler, Söyleşiler
Sivas Acısı, Şiir

Tarihleri Bilinmeyen:

Azizname, Oyun
Kiracıya Maşallah, Evi Olur inşallah, Radyo için skeç

Ölümünden Sonra Çıkan Kitaplar:

1995. Aziz Nesin - Tahsin Saraç mektuplaşmaları, Mektuplar
Böyle Gelmiş Böyle Gitmez III - Yokuşun Başı, Özyaşamöyküsü
1996. Mum Hala I,
1997. Bir Takım Azizlikler, Oyun -Senaryo: Genco Erkal
Gözünüz Aydın Efendim, Öykü

FOTOĞRAFLARLA AZİZ NESİN'İN YAŞAM ÖYKÜSÜ...

Çağdaş Türk mizah edebiyatının kurucusu, öykücü, romancı, şair, gazeteci, köşe yazarı, oyun yazarı, yayımcı, senarist Aziz Nesin'in kimliğini belirleyen en önemli yanı ise, hiç kuşku yok ki aydın kişiliğidir.

Aziz Nesin yazı yaşamına daha ilk günden mizahla başlamıştır ve mizahında öncelikle amaç güldürmekten çok düşündürmektir. Bu nedenle, hiç kuşku yok ki, yazılı çağdaş edebiyatımızın kurucusudur Aziz Nesin.

Aziz Nesin, yalnız mizah öykücüsü de değildir kuşkusuz. Zaten yazarlığa da daha 1945 yılında Tan gazetesinde köşe yazıları yazarak başlamıştır. Ancak, yalnız köşe yazarı da değildir Tan gazetesinde. Aynı zamanda muhabirlik yapmakta, geceleri matbaada kalıp gazetenin ilk baskılarını kontrol etmektedir. Köşe yazarlığını daha sonraki yıllarda da çeşitli gazetelerde sürdürmüştür. 1958 yılında, Akşam, Ulus, Yeni Gazete ve Demokrat İzmir olmak üzere, aynı anda tam dört gazetede birden yazmıştır. Marko Paşa'nın dışında, değişik zamanlarda Cumartesi, Baştan, Zübük adlarında dergiler de çıkarmıştır.

Bütün yaşamı adeta yazı masası ile matbaalar arasında geçen bu bilge insanı, oğlu Ali Nesin, yine babasının sözleriyle anlatıyor bize...

